

ANALÝZA PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÉ PODPORY VZDĚLÁVÁNÍ NADANÝCH A PORADENSKÉ PÉČE O NADANÉ VE ŠKOLÁCH A ŠKOLSKÝCH PORADENSKÝCH ZAŘÍZENÍCH

Obsah

Úvodem.....	2
(Mimořádné) nadání a vzdělávání (mimořádně) nadaných v legislativě resortu MŠMT	3
K zaměření analýzy.....	4
I. Metodologie šetření	5
II. Systém pedagogicko-psychologické podpory mimořádně nadaných žáků z pohledu odborů školství krajských úřadů.....	6
2.1 Údaje o počtu mimořádně nadaných dětí, žáků a studentů.....	6
2.1.1 Počty mimořádně nadaných dle zdrojů	6
2.1.2 Počty mimořádně nadaných na jednotlivých vzdělávacích úrovních ISCED.....	8
2.1.3. Počty mimořádně nadaných v jednotlivých krajích	9
2.1.4 Počty žáků v jednotlivých základních školách ČR	10
2.2 Politika krajských samospráv ve vzdělávání mimořádně nadaných žáků	12
2.2.1 Organizační formy vzdělávání	13
2.2.2 Popis současné péče o MN žáky v jednotlivých krajích dle Dlouhodobých záměrů ...	13
2.2.3 Záměry vzdělávací politiky krajů na období 2012 – 2016.....	14
2.2.4 Role kraje a dalších subjektů v systému podpory vzdělávání MN dětí, žáků a studentů	16
2.2.5 Finanční aspekt podpory péče o MN žáky z pohledu kraje	17
2.2.6 Shrnutí	22
III. Problematika péče o mimořádně nadané žáky z pohledu ředitelů základních škol	23
3.1 Základní informace o školách	23
3.2 Postoje škol k identifikaci a podpoře mimořádně nadaných žáků	24
3.2.1 Deklarovaný postoj k identifikaci a podpoře MNŽ ze strany škol s přímou zkušeností s těmito žáky	24
3.2.2 Deklarovaný postoj k identifikaci a podpoře MNŽ ze strany škol bez přímé zkušenosti s těmito žáky	24
3.3 Finance	25
3.4 Metodická podpora škol a pedagogických pracovníků.....	26
3.4.1 Metodická podpora ze strany školy	26
3.4.2 Metodická podpora ze strany školských poradenských zařízení a dalších institucí	27
3.5 Možnosti vzdělávání mimořádně nadaných žáků	27
3.6 Shrnutí	28
IV. Dotazníkové šetření ve školách	29
4.1 Základní parametry dotazníkového šetření	29
4.2 Výsledky dotazníkového šetření	32
4.2.1 Společná část dotazníku	32
Výuka mimořádně nadaných žáků	34
Pojetí nadání.....	38
4.2.2 Respondenti bez zkušenosti s výukou mimořádně nadaných žáků.....	39
Přístup školy k uspokojování individuálních vzdělávacích potřeb žáků	40
Výukové přístupy učitele zohledňující individuální vzdělávací potřeby žáků	42
Vnímání potřeb MNŽ.....	46
4.2.3 Respondenti se zkušeností s výukou mimořádně nadaných žáků.....	46
Připravenost pedagogů na výuku MNŽ (DVPP, pregraduální příprava).....	47
Podpůrná opatření využívaná ve vzdělávání MNŽ.....	48

Spolupráce s dalšími subjekty	52
Návrh potřebných změn	58
4. 3 Shrnutí	59
V. Péče o nadané ve speciálně pedagogických centrech	60
5.1 Obecná charakteristika speciálně pedagogických center	61
5.2 Charakteristika výzkumného vzorku a způsob sběru dat	62
5.3 Kritéria nadání u klientů SPC	63
5.4 Diagnostické nástroje vhodné pro identifikaci nadání u klientů SPC a oblasti diagnostiky	64
5.5 Nadání klienti SPC	65
5.6 Věk odhalení nadání	67
5.7 Spolupráce se školami v péči o (mimořádně) nadané klienty SPC	71
5.8 Problémové oblasti spolupráce se školami v péči o (mimořádně) nadané klienty SPC	71
5.9 Spolupráce s dalšími subjekty v oblasti péče o nadané	72
5.10 Odborné kompetence pracovníků SPC v oblasti péče o nadané	72
5.11 Informační zdroje v oblasti péče o nadané	73
5.12 Další vzdělávání pracovníků SPC v oblasti péče o nadané	73
5.13 Vzdělávací potřeby nadaných a podpora nadání v SPC	74
5.14 Co SPC doporučují změnit	74
5.15 Shrnutí	75
VI. Závěry	76
VII. Přílohy	77
Příloha 1: Přehled popisů stavu péče o MN žáky v krajích	77
Příloha 2: Přehled cílů vzdělávací politiky dle jednotlivých krajů	80
Příloha 3: Přehled hodnocení naplnění cílů dle krajů	83
Příloha 4: Seznam zapojených SPC	88
Příloha 5: Dotazník pro SPC – podmínky identifikace nadání a péče o nadané a mimořádně nadané žáky	89
Příloha 6: Kritéria nadání v SPC	92
Příloha 7: Nástroje k identifikaci nadání v SPC	98
Příloha 8: Přehled všech nadaných klientů ve sledovaných SPC	102

Úvodem

Česká školní inspekce v tematické zprávě „Umí školy pracovat s nadanými žáky?“ (2008) konstatuje, že „s plnou vážností je nutné v odpovědi na otázku zda „školy umí pracovat s nadanými žáky“ konstatovat, že ve školách v zásadě převládá bezradnost, někdy i nezájem a neochota (chybí motivace), kontrast mezi deklarovanými podmínkami a skutečností (např. podmínky společného vzdělávání žáků všech úrovní nadání ve stejné třídě atd.), ale i obecně nepochopení celé problematiky rozvojových potřeb zejména mimořádně nadaných žáků“ (ČŠI, 2008, 10). V podobném duchu se v koncepčním dokumentu MŠMT „Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR 2011 – 2015“ uvádí, že „práce s nadanými žáky v českých školách není systematická. Podpora nadaných žáků je nejčastěji orientovaná na jejich zapojování do školních a mimoškolních soutěží a olympiád“ (MŠMT 2011, 60). Z těchto vyjádření vyplývá, že české školy v současnosti nejsou příliš úspěšné při vzdělávání nadaných žáků. Podporu nadaných žáků nicméně nelze chápat pouze jako záležitost škol, ale jako systém, který musí komplexně podpořit nejen samotné žáky, ale i pedagogy, kteří mají tyto žáky vzdělávat. Z tohoto úhlu pohledu doposud chybí materiál, který by komplexně popsal existující systém podpory vzdělávání nadaných žáků.

(Mimořádné) nadání a vzdělávání (mimořádně) nadaných v legislativě resortu MŠMT

Samotný pojem (mimořádné) nadání v naší legislativě vymezen není. *Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných*, ve znění pozdějších předpisů (dále jen Vyhláška č. 73) navazující na § 16 až 18 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) vymezuje v § 12 pouze mimořádně nadané děti, žáky a studenty (tyto tři skupiny mimořádně nadaných zde pak souborně označuje již jen souslovím mimořádně nadaní žáci): „Mimořádně nadaným žákem se pro účely této vyhlášky rozumí jedinec, jehož rozložení schopností dosahuje mimořádné úrovně při vysoké tvořivosti v celém okruhu činností nebo v jednotlivých rozumových oblastech, pohybových, uměleckých a sociálních dovednostech.“ *Informace ke vzdělávání dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných zabezpečující realizaci ustanovení § 17 zákona č. 561/2004 Sb. a části třetí vyhlášky č. 73/2005 Sb.* (dále jen *Informace ke vzdělávání mimořádně nadaných*) k tomu ještě doplňuje: „V oblasti rozumových schopností je nadaným žákem takový žák, u kterého bylo jeho mimořádné nadání potvrzeno na základě pedagogicko-psychologického vyšetření (dále jen „odborné vyšetření“). V dalších oblastech nadání se vyjadřuje školské poradenské zařízení zejména ke specifickým žakovy osobnosti, která mohou ovlivnit průběh jeho vzdělávání; stupeň nadání posuzuje odborník v příslušném oboru, ke kterému se nadání vztahuje, na základě doporučení školského poradenského zařízení.“ (Mimořádné) nadání v oblasti rozumových schopností zde budeme dále označovat termínem (mimořádné) kognitivní nadání. Z pohledu intelektových testů je za hranici mimořádného kognitivního nadání nejčastěji považováno dosažení 130 bodů IQ.

Ve Vyhlášce č. 73 se dále uvádí, že zjišťování mimořádného nadání provádí školské poradenské zařízení [tj. pedagogicko-psychologické poradny (dále jen PPP) a speciálně pedagogická centra (dále jen SPC)] a jsou zde uvedena i tři základní vzdělávací opatření:

Pro mimořádně nadané žáky může ředitel školy vytvářet skupiny, ve kterých se vzdělávají žáci stejných nebo různých ročníků v některých předmětech.

Vzdělávání mimořádně nadaných žáků se může uskutečňovat podle individuálního vzdělávacího plánu, který vychází ze školního vzdělávacího programu příslušné školy, závěrů psychologického vyšetření a vyjádření zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka.

Ředitel školy může přeradit mimořádně nadaného žáka do vyššího ročníku bez absolvování předchozího ročníku na základě zkoušky před komisí, kterou jmenuje ředitel školy.

V *Informaci ke vzdělávání mimořádně nadaných* je pak navíc popsán ještě jeden častý postup využívaný při úpravách obsahu vzdělávání (mimořádně) nadaných – obohacování učiva.

Ačkoli tato vzdělávací opatření nepřímo poukazují k tomu, že mimořádně nadaní (dále jen MN) mají speciální vzdělávací potřeby, legislativně nejsou do skupiny dětí se speciálními vzdělávacími potřebami zařazeni, důsledkem čehož nevzniká škole vzdělávající MN nárok na finanční příspěvek, který by pokrýval zvýšené náklady školy potřebné k zajištění jejich speciálních vzdělávacích potřeb – například náklady spojené se zajištěním pomůcek, zapojením dalších odborníků do jejich vzdělávání apod. Je proto pouze na rozhodnutí zřizovatele nebo kraje, zda školám na zajištění speciálních vzdělávacích potřeb MN přispívá a v jakém rozsahu, což vede také k rozdílnému nastavení systému péče o nadané na školách v závislosti na dlouhodobých záměrech jednotlivých krajů a na jejich změnách v souvislosti se změnami personálního obsazení krajských zastupitelstev.

Přestože dle platné legislativy provádějí zjišťování mimořádného (kognitivního) nadání školská poradenská zařízení, jimiž jsou jak PPP, tak SPC, v praxi jej ve většině případů provádějí hlavně

PPP. PPP také na základě komplexního vyšetření mimořádného nadání vytvářejí podklady pro vypracování individuálního vzdělávacího plánu (dále jen IVP) pro MN školou a poskytují škole také metodickou podporu v oblasti péče o MN. A samozřejmě dle potřeby poskytují rovněž odbornou péči MN a jejich zákonným zástupcům.

Důležitou roli v systému péče o MN hrají také koordinátoři péče o nadané z řad odborných pracovníků PPP ev. školních poradenských pracovišť – v každém kraji působí 1 až 2 psychologové PPP – krajsí koordinátoři péče o nadané a 1 až 2 speciální pedagogové – koordinátoři péče o nadané. Tito odborníci poskytují v oblasti péče o nadané metodickou podporu odborným pracovníkům PPP a škol, často také úzce spolupracují se školskými odbory krajských úřadů a podílejí se na některých úkolech z oblasti péče o nadané odd. 2.5 NÚV. Pracovníci odd. 2.5 NÚV zajišťují cca 4x do roka pracovní setkání skupin koordinátorů, která jsou věnována nejen jejich spolupráci na některých úkolech NÚV z oblasti péči o nadané, ale také vzájemné výměně zkušeností koordinátorů a jejich dalšímu vzdělávání.

K zaměření analýzy

Hlavními subjekty v oblasti péče o nadané děti, žáky a studenty jsou školy, školská poradenská zařízení (dále jen ŠPZ), MŠMT, zřizovatelé škol, odbory školství krajských zastupitelstev, střediska volného času, domy dětí a mládeže, nevládní neziskové organizace (dále jen NNO) zaměřené na péči o nadané a různé organizace zaměřené na další vzdělávání pedagogických pracovníků (dále jen DVPP).

V roce 2011 byla provedena *Analýza služeb školských poradenských zařízení pro mimořádně nadané děti a žáky*, která vycházela z informací poskytnutých psychology (a speciálními pedagogy) PPP – koordinátory péče o nadané, odbornými pracovníky dalších PPP a odbornými pracovníky SPC o službách těchto zařízení v oblasti péče o nadané ve školním roce 2009/10. Vzhledem k omezeným možnostem sběru dat však byla blíže zmapována pouze situace v PPP – šetření v SPC poskytlo převážně jen informace o počtech mimořádně nadaných klientů v evidenci jednotlivých SPC.¹ Mimo to jsme ještě zjišťovali, jaké jsou z pohledu odborných pracovníků PPP hlavní okruhy problémů v oblasti péče o MN na straně škol. Byly to zejména nedostatek času na práci s MN, nedostatečná připravenost učitelů v oblasti péče o MN a nedostatek materiálů, které lze využít pro vlastní práci s MN při vyučování. Blížší výsledky analýzy včetně závěrů doporučení na nich založených jsou veřejně přístupné na webových stránkách NÚV na adrese

http://www.nuv.cz/uploads/rovne_prilezitosti_ve_vzdelavani/nadani/ostatni/analiza_sluzeb_spz_pr_o_mn/analiza_sluzeb_spz_pro_mn.htm.

Předkládaná *Analýza pedagogicko-psychologické podpory vzdělávání nadaných a poradenské péče o nadané ve školách a školských poradenských zařízeních* vznikla na základě úkolu č. j. MŠMT-510334/2012-210. Pokračuje v mapování hlavních aktérů systému péče o nadané. Zaměřuje se na oblast péče o (kognitivně) nadané a MN na úrovni krajů, ve státních/veřejných školách poskytujících předškolní, základní a nižší střední vzdělávání (tj. na vzdělávacích úrovních ISCED 0

¹ Z této analýzy vyplynulo, že pracoviště SPC se v oblasti služeb pro MN žáky prakticky omezovala jen na spolupráci s PPP v oblasti péče o MN s Aspergerovým syndromem a že pro oblast PPP byly charakteristické velké rozdíly v rozsahu a obsahu péče mezi jednotlivými kraji a často také mezi jednotlivými PPP v rámci kraje.

až ISCED 2) a ve SPC. Výstupy analýzy by měly poskytnout vodítka pro zkvalitnění stávajícího systému péče o nadané a zároveň budou využity pro přípravu nové koncepce péče o nadané na léta 2014-2018.

I. Metodologie šetření

Naplnění úkolu vyžadovalo zmapovat stávající systém péče o nadané ze strany

- krajských samospráv,
- mateřských, základních a středních škol (víceletých gymnázií),
- SPC.

Sběr dat proběhl ve všech krajích ČR a zajišťovalo ho čtrnáct regionálních koordinátorů sběru dat. Celkem bylo osloveno 87 subjektů. Jednalo se o

- 24 SPC,
- 14 krajských samospráv,
- 59 mateřských, základních a středních (víceletá gymnázia) škol.

Sběr dat se uskutečnil v průběhu ledna a února 2013. Pro sběr dat byly využity tyto zdroje:

1) dotazníkové šetření

a) na školách

Toto šetření bylo plošné a proběhlo v 6 mateřských a 46 základních školách a v 7 víceletých gymnáziích. Zúčastnilo se ho celkem 777 pedagogických pracovníků.

b) v SPC

Toto šetření bylo uskutečněno v 10 SPC deklarujících zájem o problematiku nadaných.

2) strukturované a polostrukturované rozhovory

Strukturované rozhovory proběhly se zástupci 14 SPC. Polostrukturované rozhovory byly provedeny s vedením 28 základních škol a se 14 pracovníky krajských úřadů.

3) analýza dokumentů krajských samospráv

K analýze byly použity Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy na roky 2012 – 2016 každého kraje (dále jen Dlouhodobý záměr); Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy za školní rok 2010/11 za každý kraj (dále jen Výroční zpráva) a výjimečně také údaje z rozpočtových tabulek případně z metodik rozpočtů.

4) Pro potřeby šetření byly dále využity statistické údaje databáze analyticko-koncepčního odboru MŠMT (dříve Ústav informací ve vzdělávání) a data NÚV o počtech mimořádně nadaných klientů vyšetřených či dále vedených pracovníky PPP ve školním roce 2011/12.

Získaná data byla z kvantitativního hlediska zpracována a analyzována pomocí statistického software IBM SPSS. Výstupy z uvedených strukturovaných a polostrukturovaných rozhovorů byly podrobeny kvalitativní analýze a kategorizaci s cílem identifikovat klíčové jevy spojené s identifikací, podporou a rozvojem (mimořádně) nadaných dětí, žáků a studentů.

II. Systém pedagogicko-psychologické podpory mimořádně nadaných žáků z pohledu odborů školství krajských úřadů

2.1 Údaje o počtu mimořádně nadaných dětí, žáků a studentů

2.1.1 Počty mimořádně nadaných dle zdrojů

Statistické údaje databáze analyticko-koncepční odboru MŠMT (dříve Ústav informací ve vzdělávání) evidují mimořádně nadané žáky a studenty (dále jen MNŽ nebo MN) na základě vytvořeného individuálního vzdělávacího plánu. Při vytváření IVP se přitom vychází ze zákona Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, kdy dle § 18 „Ředitel školy může s písemným doporučením školského poradenského zařízení povolit nezletilému žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami nebo s mimořádným nadáním na žádost jeho zákonného zástupce a zletilému žákovi nebo studentovi se speciálními vzdělávacími potřebami nebo s mimořádným nadáním na jeho žádost vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu“.

Celkem byli MNŽ ve školním roce 2011/12 evidováni v 261 základních a 35 středních školách. V základních školách se v tomto školním roce vzdělávalo celkem 765 MNŽ. Ve středních školách to bylo 167 MNŽ. Počty žáků v jednotlivých ročnících shrnuje Tabulka 1. V rámci 1. stupně základních škol (primární vzdělávání ISCED 1) se vzdělávalo 640 MNŽ, což představovalo 0,13 % všech žáků na tomto stupni. V případě 2. stupně základních škol (nižší sekundární vzdělávání ISCED 2) se v základních školách nacházelo 125 MNŽ (0,04 % všech žáků 2. stupně základních škol). Dalších 16 MNŽ navštěvovalo nižší stupně víceletých gymnázií a 151 MNŽ se vzdělávalo ve středních školách ukončených jak maturitou, tak výučním listem (0,03 % všech žáků středních škol).

Tabulka 1

Počty MN žáků a studentů s IVP ve školním roce 2011/12 na jednotlivých vzdělávacích úrovních ISCED												
		ISCED 1					ISCED 2				ISCED 3	
		1. roč.	2. roč.	3. roč.	4. roč.	5. roč.	6. roč.	7. roč.	8. roč.	9. roč.		
základní školy		87	113	161	140	139	32	30	31	32		
střední školy	8leté s MZ										16	4
	6leté s MZ										0	27
	4leté s MZ											119
	zkrácené s VL											1
celkem		640					141				151	

Druhým zdrojem informací o počtu MN byly počty MN klientů vyšetřených či dále vedených pracovníky PPP ve školním roce 2011/12 na jednotlivých vzdělávacích úrovních ISCED, který NÚV poskytli psychologové PPP – krajští koordinátoři péče o MN (za kraje Praha a Plzeňský však nejsou údaje kompletní). Pro tyto MN nemusel být vypracován IVP.

Tabulka 2

Počty MN klientů vyšetřených či dále vedených pracovníky PPP ve školním roce 20011/12 na jednotlivých vzdělávacích úrovních ISCED					
kraj	ISCED 0	ISCED 1	ISCED 2	ISCED 3	ISCED 0 až 3
Praha	38	103	4	8	153
Středočeský	10	44	9	5	68
Jihočeský	33	75	19	0	127
Plzeňský	2	19	21	3	45
Karlovarský	2	28	5	2	37
Ústecký	2	25	8	2	37
Liberecký	1	5	3	1	10
Pardubický	5	7	3	5	20
Královéhradecký	20	42	4	2	68
Moravskoslezský	21	49	14	31	115
Olomoucký	72	110	22	4	208
Zlínský	17	47	4	0	68
Jihomoravský	34	129	24	10	197
Vysočina	7	55	23	4	89
celkem	264	738	163	77	1242

Srovnání dat z obou zdrojů shrnuje Tabulka 3. V celkovém počtu MN žáků a studentů se oba zdroje liší pouze o 46 MN. Data krajských koordinátorů uvádějí 978 MN, data MŠMT 932 MN. Výraznější jsou rozdíly v rámci údajů z jednotlivých krajů a v rámci jednotlivých úrovní ISCED. Nejvýraznější je rozdíl v případě Olomouckého kraje, kde MŠMT uvádí pouze 6 MNŽ na úrovni ISCED 1 a naopak 67 MN studentů na úrovni ISCED 3. Data krajských koordinátorů naopak uvádějí velmi vysoký počet MNŽ na úrovni ISCED 1 a to 110 a pouze 4 MN studenty na úrovni ISCED 3. Další výraznější rozdíly lze zaznamenat v případě Prahy, kde statistika MŠMT uvádí ve výsledku o 71 MN více než údaje krajských koordinátorů, v případě Moravskoslezského kraje a v případě Jihočeského kraje, kde MŠMT eviduje o 58 MN více než krajské koordinátory. Při srovnávání těchto zdrojů dat je nicméně nezbytné znovu upozornit na odlišný způsob evidence MN.

Tabulka 3

	ISCED 1		ISCED 2		ISCED 3		ISCED 1 až 3	
	PPP	IVP	PPP	IVP	PPP	IVP	PPP	IVP
Praha	103	139	4	16	8	31	115	186
Středočeský	44	28	9	3	5	6	58	37
Jihočeský	75	119	19	31	0	0	94	150
Plzeňský	19	28	21	6	3	2	43	36
Karlovarský	28	11	5	2	2	1	35	14
Ústecký	25	23	8	7	2	4	35	34
Liberecký	5	4	3	1	1	2	9	7
Pardubický	7	7	3	5	5	12	15	24
Královéhradecký	42	29	4	4	2	10	48	43
Moravskoslezský	49	16	14	11	31	6	94	33
Olomoucký	110	6	22	5	4	67	136	78
Zlínský	47	61	4	9	0	3	51	73
Jihomoravský	129	145	24	18	10	3	163	166
Vysočina	55	24	23	23	4	4	82	51
celkem	738	640	163	141	77	151	978	932

2.1.2 Počty mimořádně nadaných na jednotlivých vzdělávacích úrovních ISCED

Zajímavý je v obou případech výrazný nepoměr mezi počtem MNŽ na prvním a druhém stupni základních škol. Zatímco poměr celkového počtu žáků mezi prvním a druhým stupněm je 1,5 : 1, poměr v počtu MNŽ je 4,5 : 1 včetně žáků navštěvující nižší stupně víceletých gymnázií (stejný poměr je i v případě MN vyšetřených či dále vedených pracovníky PPP). Vysvětlení tohoto nepoměru může být, že:

- 1) legislativa vymezuje skupinu žáků mimořádně nadaných teprve od roku 2005, což dle Zapletalové a Durmekové (2009) vedlo k tomu, že bylo nejvíce „*nadaných identifikováno na prvním stupni základní školy. Početně druhou největší skupinou identifikovaných jsou pak děti předškolního věku.*“ (str. 4) Pro tuto hypotézu mohou mluvit i zjištění z *Analýzy služeb školských poradenských zařízení pro mimořádně nadané děti a žáky*, která mapovala služby PPP a SPC v oblasti péče o nadané ve školním roce 2009/10: Pokud bylo prováděno plošné vyhledávání nadaných (screening), pak nejčastější na vzdělávací úrovni ISCED 1 (13,3 %). Oproti tomu na úrovni ISCED 3 bylo uvedeno pouze ve 2,2 % odpovědí. (Výsledky shrnovaly odpovědi ze 45 dotazníků.) Také údaje o počtu IVP vytvořených pro mimořádně nadané žáky uváděné v tomto dokumentu ukazují, že jednoznačně nejvíce jich bylo vytvořeno na vzdělávací úrovni ISCED 1 (viz Tabulka 4).

Tabulka 4

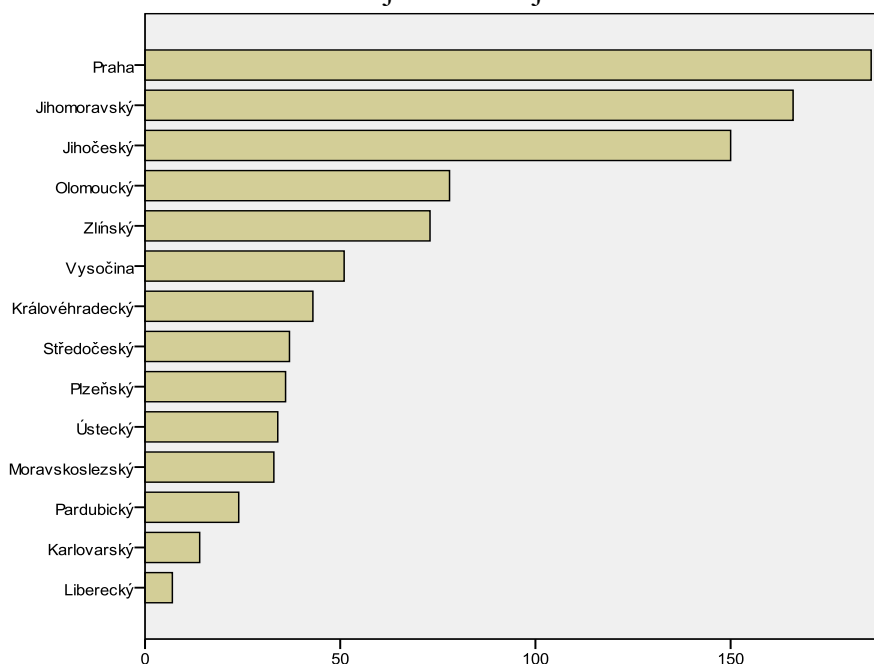
Počet MN s IVP	
ISCED 0	11
ISCED 1	218
ISCED 2	45
ISCED 3	11
celkový počet IVP ²	451

- 2) Za výrazným nepoměrem mezi ISCED 1 a ISCED 2 může být odchod MN žáků na nižší stupně víceletých gymnázií, kde pro ně již není vytvářen IVP.

2.1.3. Počty mimořádně nadaných v jednotlivých krajích

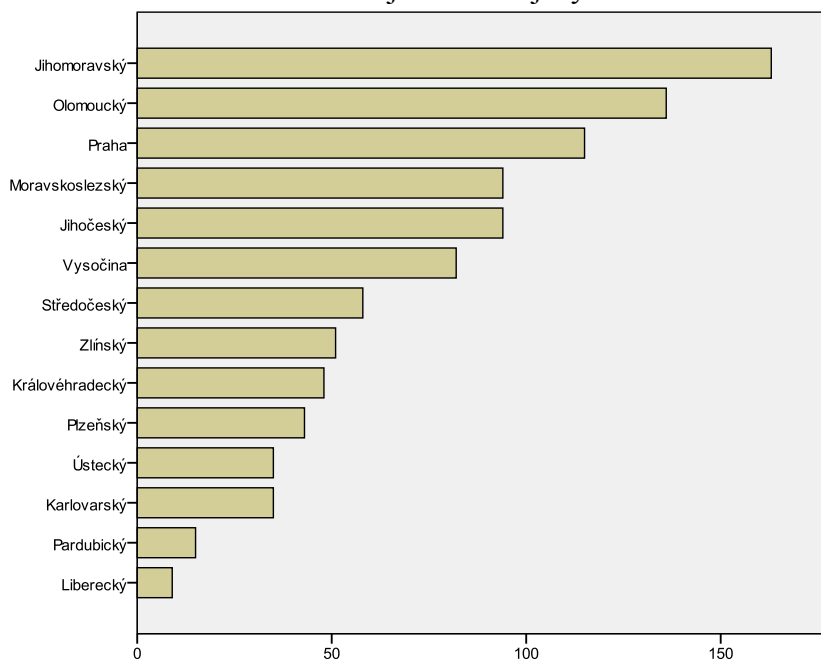
Data MŠMT a data krajských koordinátorů péče o nadané se rozcházejí v případě některých krajů. Nejvyšší počet MN dle údajů krajských koordinátorů byl v **Jihomoravském kraji**, následoval kraj **Olomoucký, Praha**, Moravskoslezský kraj a **Jihočeský kraj**. V případě dat MŠMT byl nejvyšší počet MN s IVP v **Praze**, dále v **Jihomoravském, Jihočeském, Olomouckém** a Zlínském kraji. Na druhé straně spektra se v případě dat od krajských koordinátorů nacházely kraje Plzeňský, Ústecký, Karlovarský, Pardubický a Liberecký. V případě údajů MŠMT bylo nejméně MN s IVP v Ústeckém, Moravskoslezském, Pardubickém, Karlovarském a Libereckém kraji. Pokud odhlédneme od rozdílné metodiky sběru dat, překvapuje zejména nízký počet MN v případě velkých krajů s vysokým počtem obyvatel jako jsou Ústecký, Plzeňský nebo Středočeský kraj.

Graf 1: Rozložení MN žáků v krajích dle údajů MŠMT

² Celkový počet IVP výrazně převyšuje součet počtu IVP za úrovně ISCED 0 až 3 z toho důvodu, že úroveň ISCED nebyla ve zdrojových datech z PPP vždy specifikována.

Graf 2: Rozložení MN žáků v krajích dle krajských koordinátorů

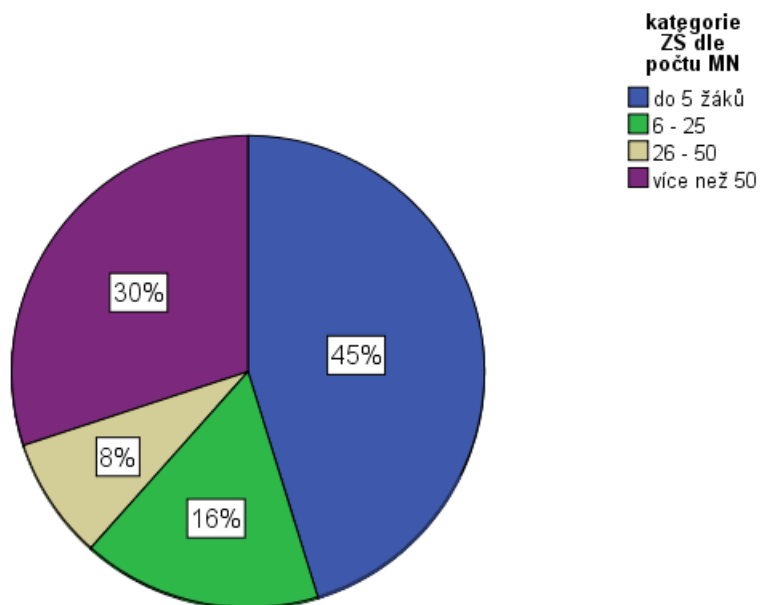
2.1.4 Počty žáků v jednotlivých základních školách ČR

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky 2007 v části Oblast dětí, žáků a studentů nadaných konstatuje, že „v některých krajích je tendence vytvářet třídy pro nadané žáky. Koncepce vzdělávání nadaných žáků však nevychází z jejich vyčleňování, ale z principů integrace těchto žáků do běžných škol. V populaci je vyšší procento (asi 10 %) žáků, kteří jsou nadáni výběrově pro některé obory a v jiných oblastech dosahují výsledků průměrných. Průběh jejich vzdělávání vyžaduje spíše přístup integrační, který dokáže respektovat „dvojí“ povahu jejich vzdělávacích potřeb ve specificky upraveném vzdělávacím programu“ (s. 18). Pozornost bude dále zaměřena pouze na největší skupinu škol, tj. základní škol.

Počty MN v jednotlivých základních školách ukazují, že celých 93 % škol (244 škol) navštěvuje pět a méně žáků. V těchto školách lze tedy s vysokou pravděpodobností předpokládat, že MN jsou zde integrováni pouze individuálně. V pěti procentech případů (12 škol) se jednalo o školy, které navštěvovalo 6 až 25 MN. V jednom případě navštěvovalo školu 26 až 50 MN a ve třech případech více než 50 MN.

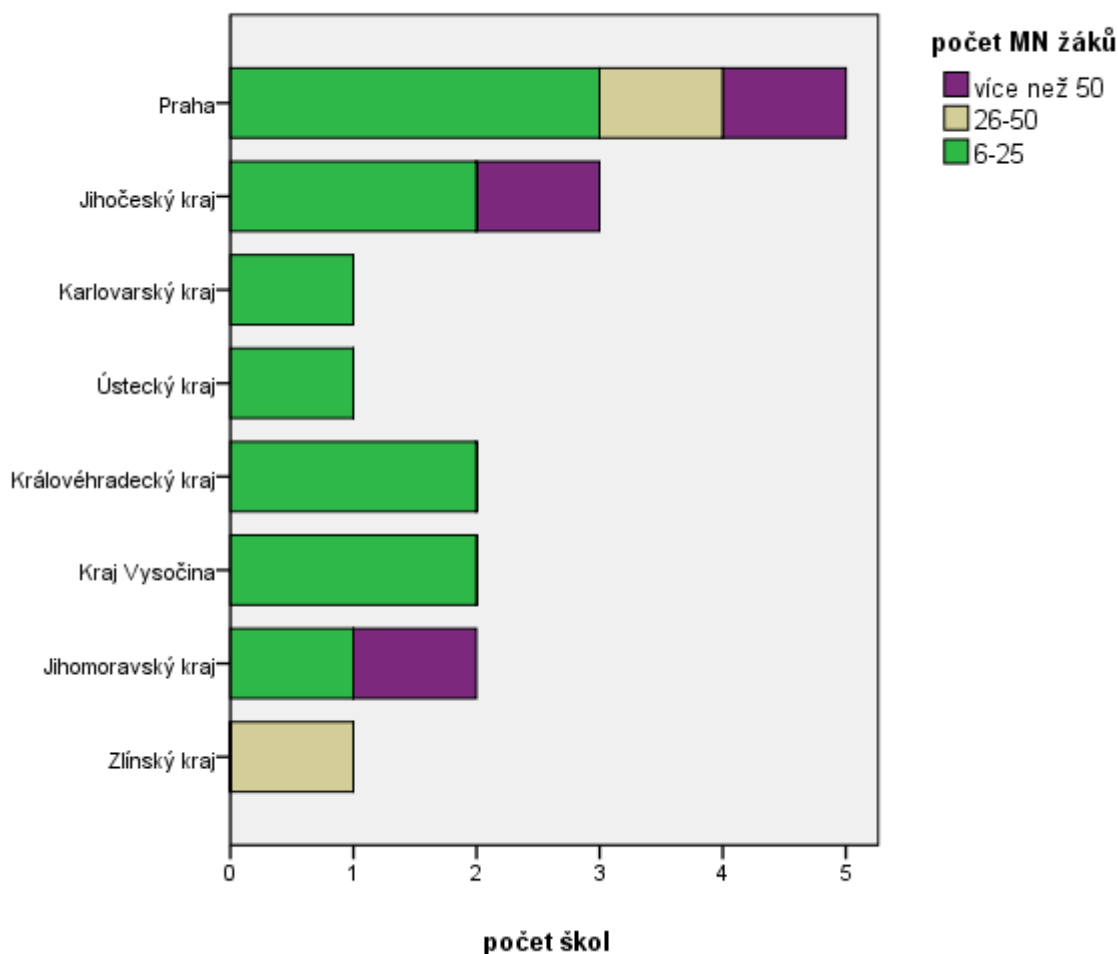
Pokud k těmto kategoriím velikosti škol vztáhneme celkový počet MN, dojdeme ke zjištění, že ve třech školách s více než 50 MN se vzdělávalo celých 30 % MN s IVP v základních školách, zatímco ve skupině škol s pěti a méně MN (95 % škol) se vzdělávalo 45 % MN (viz Graf 3).

Graf 3: Procenta z celkového počtu MN žáků v jednotlivých kategoriích ZŠ dle počtu MN

Počty základních škol s vyšším počtem MN s IVP znázorňuje Graf 4. Ten dokládá, že vyšší kumulace MN nadaných žáků s IVP je specifickým pouze některých krajů. Školy s vysokým počtem MN (více než 50) se nacházejí v Praze, Jihočeském a Jihomoravském kraji. Školy s více než 25 a méně 50 žáky byly v opět v Praze a Zlínském kraji.

Graf 4: Počty ZŠ s více než pěti MN žáky dle krajů

2.2 Politika krajských samospráv ve vzdělávání mimořádně nadaných žáků

Přístup krajských samospráv ke vzdělávání mimořádně nadaných žáků jsme analyzovali zejména na základě informací z polostrukturovaných rozhovorů se zástupci odborů školství, mládeže a tělovýchovy na krajských úřadech a dále z analýz těchto krajských dokumentů: Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy na roky 2012 – 2016 každého kraje (dále jako Dlouhodobý záměr); Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy za školní rok 2010/11 za každý kraj (dále jako Výroční zpráva) a výjimečně také údaje z rozpočtových tabulek případně z metodik rozpočtů.

V této kapitole se zaměříme především na (organizační) formy vzdělávání, které jsou v kraji uplatňovány; dále na popis současného stavu vzdělávání MN v jednotlivých krajích; na to, jaké cíle a záměry si v dlouhodobých záměrech kraje vytyčují a jak hodnotí výsledky vzdělávání MN; a nakonec se podíváme na to, jaké zdroje financování jsou v krajích využívány a jaké aktivity jsou z nich financovány. Je třeba připomenout, že krajské dokumenty se povětšinou vzdělávání MN žáků věnují okrajově, i když ne vždy je tomu tak. V některých případech jsme tedy nemohli získat tolik informací, kolik jsme pro naši analýzu zamýšleli. Prezentovaná kapitola tedy přináší základní přehled o realizaci činností spojených se vzděláváním nadaných z pohledu kraje.

2.2.1 Organizační formy vzdělávání

V rámci šetření jsme se soustředili také na to, jaké formy vzdělávání jsou na školách v kraji uplatňovány. Informace vycházejí z dokumentů krajů a z polostrukturovaných rozhovorů. Ve všech krajích jsou mimořádně nadaní žáci vzděláváni v rámci běžných tříd. Kromě toho ale šest krajů rovněž identifikovalo školy, které nabízejí různé podoby skupinové výuky:

- Jihočeský: ZŠ Máj II., České Budějovice (speciální třídy pro MN); ZŠ Povážská ve Strakonici
- Olomoucký: Fakultní ZŠ Hájkova, Olomouc (třídy s rozšířenou výukou některých předmětů)
- Moravskoslezský: Základní škola Čs. Armády 570, Frýdek-Místek
- Kraj Praha: ZŠ nám. Curieových 2 v Praze (skupiny MN v rámci ročníku)
- Jihomoravský kraj: ZŠ a MŠ Křídlovická v Brně (skupiny napříč ročníky – obohacování výuky některých předmětů)
- Zlínský kraj: ZŠ Zlín Malenovice (speciální skupiny MN v rámci ročníku).

2.2.2 Popis současné péče o MN žáky v jednotlivých krajích dle Dlouhodobých záměrů

V analýze dokumentů jsme se zajímali o to, jakým způsobem kraje popisují stávající systém péče o mimořádně nadané děti, žáky nebo studenty. Chtěli jsme zjistit, jak popisují stav, na základě něhož činí další závěry o své vzdělávací politice, staví své záměry ve vzdělávání této skupiny na další období atd. Celkem tři kraje popis stavu péče o MN žáky ze svých strategických dokumentů vynechaly zcela a dalších šest krajů tento stav popsalo několika slovy. Pouze pět krajů (Pr, JČ, JM, MS, Pl) se situací mimořádně nadaných žáků ve svém Dlouhodobém záměru zabývalo podrobněji.

Stávající stav péče o MN žáky popisují celkem čtyři kraje jako **nesystematický** a neuspokojivý. Většina krajů dále popisuje, že péče o nadané žáky se často omezuje na **účast ve školních a mimoškolních soutěžích a olympiádách**. Péče se dále soustředí rovněž na fázi před soutěží, tedy na přípravu žáků, anebo na oceňování výkonů žáků, jejich pedagogů či celých škol, v nichž jsou žáci úspěšní v soutěžích. V souvislosti se soutěžemi jsou také zmiňovány **grantové programy** a další projekty.

Druhým nejčastěji zmiňovaným pilířem péče o mimořádně nadané žáky jsou dle těchto dokumentů **pedagogicko-psychologické poradny**, a v nich zejména koordinátoři pro nadané. Role pedagogicko-psychologických poraden v péči o nadané je akcentována nepoměrně více než role samotných škol, které žáky vzdělávají. Poradny dle krajů plní stěžejní roli v identifikaci MN žáků, v metodické podpoře škol, v sestavování IVP, v poradenských službách pro rodiče a MN žáky a někdy rovněž ve vzdělávání pedagogů a v osvětě. Za soutěžemi je tedy role pedagogicko-psychologických poraden v péči o MN žáky akcentována vůbec nejvíce. Někdy je alternativně k poradnám uváděno **školní poradenské pracoviště** v rozšířené podobě (tedy tam, kde je obsazeno školním psychologem nebo školním speciálním pedagogem).

Dalším často zmiňovaným aktérem na poli péče o MN žáky jsou **víceletá gymnázia**. S tímto tématem se také ve dvou krajích objevují reflexe snižující se úroveň výuky a zaznívá potřeba zajistit, aby se víceletá gymnázia specializovala právě na skupinu mimořádně nadaných žáků. Také si můžeme povšimnout určité ambivalence, která se vztahuje k selekci těchto žáků do prostředí gymnázií v souvislosti se „ztrátou tahounů“ na základních školách a také s nejistotou, zda nebudou nadaní žáci ochuzeni ztrátou původní a složením pestré třídy na základní škole.

V popisech stavu péče jsou dále popsány jako důležité **mimoškolních aktivity** (kroužky, tábory pro nadané apod.), které bývají v krajích realizovány středisky volného času. Někde dochází k umístění odpovědnosti za vzdělávání MN žáků právě do institucí zaměřených na mimoškolní aktivity.

Méně často zmiňovanými subjekty jsou **základní školy orientované na mimořádně nadané žáky**, což pravděpodobně souvisí s tím, že tyto školy působí pouze ve čtyřech krajích ČR.

Některé deskripce zahrnují i specifikaci **organizačních forem výuky** pedagogických postupů při vzdělávání MN.

Popisy současné péče v jednotlivých krajích uvádíme v přehledu citací z Dlouhodobých záměrů v Příloze 1.

2.2.3 Záměry vzdělávací politiky krajů na období 2012 – 2016

Analýza Dlouhodobých záměrů byla zaměřena také na analýzu cílů, které si kraje stanovily na období let 2012 – 2016 v oblasti péče o (mimořádně) nadané děti, žáky a studenty. Způsoby, kterými byly tyto cíle v jednotlivých Dlouhodobých záměrech popsány, se mezi kraji značně odlišovaly.

Jedním z aspektů, ve kterých lze pozorovat výrazné rozdíly, je míra **konkretizace cílů**. Některé kraje se omezily na obecné formulace svých cílů (např. „podpora nadaných žáků“), jiné kraje své cíle specifikovaly (např. „nákup učebních pomůcek“). Jiné konkretizovaly také opatření, kterými bude cíle dosahováno a ukazatele, na kterých bude výsledek cíle hodnocen. zcela výjimečně uváděly kraje také finanční zdroje, které budou naplňování cíle zajišťovat. Je třeba ale říci, že záměry krajů se ve většině případů pohybují v minimálních specifikacích, tj. ulpívají spíše na obecných tvrzeních.

Dále se kraje liší v tom, které oblasti péče o nadané považují za **prioritní**. Ve většině krajů přetrvává akcent na pořádání soutěží a olympiád, jinde se politika kraje přibližuje více vzdělávacím potřebám mimořádně nadaných žáků a akcentuje např. individualizaci výuky.

Třetí kategorií, ve které pozorujeme velké odlišnosti mezi kraji, je **komplexnost cílů**. Některé kraje si stanovovaly pouze dílčí cíle (např. již zmíněnou a dominantní finanční podporu soutěží) a jen výjimečně se objevily kraje, jejichž cíle pokrývaly více kategorií, (např. kromě financování také oblast identifikace nadaných, dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, materiálního zajištění škol atd.).

Záměry krajů jsme nejprve shromáždili (viz Příloha 2) a v nich uváděné cíle jsme pak rozdělili do 12 kategorií podle jejich tematického zaměření. Výjimečně jsme některé cíle nezařadili do žádné z kategorií vzhledem k tomu, že se objevovaly zcela ojediněle. Kategorie cílů jsme do Tabulky 5 seřadili dle četností, s jakou se v Dlouhodobých záměrech krajů České Republiky vyskytují.

Tabulka 5: Kategorie cílů vzdělávací politiky dle četností a krajů

Kategorie cílů	Σ krajů	Pr	KV	JČ	Ús	Li	Sč	Kh	Pa	Vy	JM	Ol	Zl	MS	PI
Soutěže, ocenění	9		×			×	×	×	×	×		×		×	×
PPP	9	×	×	×	×	×		×		×	×		×		
Identifikace MN	5				×			×	×	×			×		
DVPP	5			×	×	×				×				×	
Příklady dobré praxe	3		×										×		×
Individualizace výuky (včetně IVP)	3	×									×		×		
Mimoškolní aktivity (mimo soutěže)	3					×			×						×
Rozvojové programy	3				×						×				×
Podpora školy se ŠVP pro MN	2	×		×											
Materiální vybavení	2										×				×
Vyhodnocení péče o MN	1			×											
Motivace škol k čerpání financí	1										×				
Zajištění systému podpory vzdělávání nadaných žáků	1													×	

Nejčastěji si kraje stanovovaly cíle, které se vztahovaly k podpoře **soutěží, olympiád** a s nimi spojenými oceněními žáků nebo pedagogů (9 krajů). Stejně častým cílem byla **podpora činnosti pedagogicko-psychologických poraden** v oblasti péče o nadané žáky (9 krajů). Tyto dva dominantní cíle plně korespondují s kategoriemi, v nichž kraje popisovaly stav péče o nadané (viz předchozí podkapitulu). Z toho můžeme tedy usuzovat na to, že kraje povětšinou zamýšlejí pokračovat v akcentu na soutěže a v podpoře dominantního hráče na poli péče o MN žáky z pohledu krajů, tedy pedagogicko-psychologických poraden. Méně než polovina krajů (vždy celkem 5) si pak vytyčovala cíle v oblasti **podpory identifikace MN žáků a podpory dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků** specificky v oblasti MN žáků. K dalšímu vzdělávání je třeba připomenout, že do počtu byly zahrnuty pouze kraje, které v podpoře dalšího vzdělávání výslovně uváděli zaměření se na vzdělávání žáků nadaných. Po třech krajích pak byly obsazovány kategorie cílů vztahujících se k podpoře příkladů dobré praxe modelů integrovaného vzdělávání nadaných žáků, podpoře rozvoje nabídky mimoškolních aktivit pro nadané žáky (např. tábory pro nadané apod.), podpoře rozvojových programů kraje specificky zaměřených na práci s mimořádně nadanými žáky a nakonec také podpoře individualizace výuky včetně podpory tvorby individuálních vzdělávacích plánů. Nakonec ojediněle se objevoval cíl vyhodnocování péče o MN a komparace výsledků se zeměmi v EU (za účelem hledání optimální péče pro nadané) a také cíl podporovat a motivovat školy k čerpání financí alokovaných na problematiku vzdělávání této skupiny dětí.

Uvedené kategorie zhušťují konkrétní cíle stanovené v krajských politikách. Jejich přehled v podobě citací z Dlouhodobých záměrů uvádíme v Příloze 2.

V analýze jsme dále mapovali hodnocení naplňování stanovených cílů ve Výročních zprávách krajů. Výroční zprávy krajů nezmiňovaly explicitně souvislost s cíli stanovenými v Dlouhodobých záměrech, nebylo možné tedy porovnat hodnocení krajů se stanovenými záměry. Problematika vzdělávání mimořádně nadaných žáků byla kraji podobně jako cíle zpracovávána ve Výročních zprávách velmi variabilně. Některé kraje zmiňovaly počty vzdělávaných MN žáků a zhodnocovaly

výsledky soutěží (např. KV, JČ apod.), jiné kraje popisovaly podobu vzdělávání MN žáků v kraji velmi podrobně i z hlediska forem vzdělávání a pedagogických přístupů na jednotlivých školách (např. Pr). Z obsahového hlediska byla ve Výročních zprávách nejčastěji zastoupena tato témata (vždy po osmi krajích): počty vzdělávaných MN žáků (často uvedené dle evidence PPP), péče poskytovaná MN žákům, školám a rodičům pedagogicko-psychologickou poradnou, výsledky soutěží a olympiád, realizované projekty a dotační programy kraje zaměřené na podporu MN žáků a další vzdělávání pro pedagogické pracovníky v této oblasti. Vždy po pěti krajích byly dále pojednány organizační formy výuky, z nichž nejčastěji byly zmiňovány třídy s rozšířenou výukou některých předmětů a dále vzdělávání MN žáka v běžné třídě dle IVP. Výjimečně referovaly Výroční zprávy o realizaci depistáží, o stipendijních pobytech, stážích na odborných pracovištích, táborech pro nadané a o konkrétních pedagogických přístupech. Přehled hodnocení péče kraji v podobě citací z Výročních zpráv uvádíme v Příloze 3.

2.2.4 Role kraje a dalších subjektů v systému podpory vzdělávání MN dětí, žáků a studentů

Téma role subjektů v podpoře vzdělávání MN žáků zaznívalo již v předchozích podkapitolách věnovaným popisu stávajícího stavu podpory MN žáků a strategických cílů kraje. Strategické dokumenty krajů popisují roli svoji a zapojených subjektů vesměs stručně, jak jsme mohli pozorovat v Přehledech citací. Přesto se v této podkapitole podíváme optikou kraje na aktivitu jednotlivých subjektů, které jsou kraji zmiňovány v oblasti podpory vzdělávání MN.

a) Úloha kraje v systému

Žádný kraj svoji roli v systému péče explicitně nedefinoval. Můžeme vyvozovat pouze hypotézy o tom, jakou roli kraj v systému zastává. Zdá se, že kraje jsou v plné shodě ohledně své odpovědnosti, kterou definují v termínech získávání a zprostředkování financí. Obsahové náplně záměrů delegují na jiné subjekty, ať už samotné školy, pedagogicko-psychologické poradny, střediska volného času apod. Role kraje je nepochybně stěžejní v určování priorit směřování krajských finančních toků. Kraje žádají o finance v rozvojových programech MŠMT, rozhodují o tom, jak naloží se svým rozpočtem, vypisují dotační programy atd. Dále kraj bývá popisován jako organizátor okresních a krajských kol soutěží.

b) Pedagogicko-psychologické poradny

Nejčastěji jmenovaným subjektem, který se podílí na podpoře vzdělávání MN, jsou poradny, výjimečně též školní poradenská pracoviště. Zřídka jsou zmíněna speciálně-pedagogická centra. Úloha poraden je spatřována nejvíce v identifikaci a diagnostice dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. Krajské úřady v tomto bodě často zmiňují roli koordinátorů pro nadané v rámci PPP, na které jsou buď přímo směřovány žádosti o diagnostiku z ostatních poradenských pracovišť, anebo metodicky podporují v péči o nadané své kolegy na krajské úrovni. V některých krajích jsou poradny nazývány „prodlouženou rukou kraje“.

Souhrnem bývají činnosti poraden krajskou samosprávou popisovány následovně: individuální vyšetření na žádost zákonných zástupců, konzultace se zákonnými zástupci nadaných, vypracovávání odborných posudků ke vzdělávání mimořádně nadaných žáků, metodická pomoc při sestavování IVP, spolupráce se školami, které nadané děti vzdělávají (pořádání přednášek pro pedagogy, výchovné poradce, ředitele škol; konzultace; hospitace), pomoc při výběru na víceletá gymnasia, účast na pracovních setkáních s koordinátory péče o nadané, spolupráce s dalšími institucemi, které se zabývají MN žáky, např. NÚV.

c) Školy, zejména víceletá gymnázia

Roli škol ve vzdělávání kraje definují z pohledu opatření ve vzdělávání, která jsou v kraji akcentována (podoby integrace, pedagogické přístupy, podpůrná opatření apod.). Často bývá zmiňováno, že vzdělávání mimořádně nadaných žáků je, nebo by mělo být, zejména úlohou víceletých gymnázií.

d) Střediska volného času

Dalším významným subjektem jsou střediska volného času. Jejich úloha je zmiňována zejména v tom, že z pověření kraje a ve spolupráci se školami a neziskovými organizacemi zajišťují organizaci a financování okresních a krajských kol postupových soutěží vyhlašovaných každoročně MŠMT. Nezastupitelnou roli pak mají také v organizaci zájmových činností a mimoškolních aktivit.

e) Subjekty zajišťující další vzdělávání pedagogických pracovníků

Důležitou roli v oblasti dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků mívá Krajské vzdělávací centrum. V některých krajích bývá jako školicí subjekt rovněž uváděna Pedagogicko-psychologická poradna a také Národní ústav pro vzdělávání. V krajích, kde jsou pedagogické fakulty, se rovněž na úrovni dalšího vzdělávání nebo metodické podpory objevuje spolupráce s univerzitou.

f) Mensa

Často zmiňovaným subjektem bývá také Mensa a to nejčastěji v souvislosti s testováním a tedy identifikací MN dětí a dále také v souvislosti s pořádáním kluby pro nadané děti. Výjimečně též v rámci metodické podpory.

2.2.5 Finanční aspekt podpory péče o MN žáky z pohledu kraje

Jednou ze sledovaných proměnných šetření bylo financování vzdělávání MN žáků a s ním spojených aktivit. Zdroji pro zjišťování oblasti financování na úrovni krajů byly výroční zprávy, metodiky rozpočtu a rozhovory. V rámci této analýzy jsme se zaměřovali na to, jaké finanční zdroje jsou v kraji využívány pro podporu vzdělávání MN, a na jaké aktivity jsou finance čerpány. Podmínky, za jakých jsou čerpány, v mnoha případech nebyly zjištěny, proto jsme je dále z analýzy vynechali.

a) finanční zdroje

V rámci zdrojů jsme identifikovali zdroje následující:

- Rozvojové programy z rozpočtu MŠMT na zabezpečení kol soutěží a přehlídek
- Příspěvky z rozpočtů krajů pro školy, školská zařízení a neziskové organizace na organizaci soutěží, přehlídek, seminářů a konferencí
- Krajské rozvojové programy, dotační programy, granty
- Projekty Evropských sociálních fondů
- Příspěvky z krajského rozpočtu k financování integrovaných MN žáků

Ad Financování soutěží a přehlídek: Rozvojové programy z rozpočtu MŠMT a příspěvky z rozpočtů krajů pro školy na organizaci soutěží a přehlídek

Všechny kraje bez výjimky využívají k podpoře vzdělávání MN žáků čerpání z rozvojových programů MŠMT na soutěže a olympiády a dofinancování těchto aktivit z rozpočtu kraje.

V Tabulce 6 uvádíme výši financí z těchto dvou zdrojů na každý kraj (zdroj Výroční zprávy), u položek, které nebyly vyhledatelné, uvádíme otazník.

Tabulka 6: Přehled financí na soutěže v tis. Kč

	Pr	KV	JČ	Ús	Li	SČ	KH	Pa	Vy	JM	Ol	Zl	MS	Pl
MŠMT	?	843	1.926	?	1.095	3.142	1.373	1.102	1.370	1.620	1.320**	?	1.624	1.866
kraj	?	600	0	?	300	1.800	200	166	840	0	154	1.171	1.095*	810

*příspěvek na soutěže typu A,B,C

**výsledná částka souhrnu kapitoly *Zabezpečení republikových, krajských a okresních kole soutěží*. Podobně také částka z krajského rozpočtu je úhrn kapitol *Talent Olomouckého kraje* a *Ostatní příspěvky* (na organizování soutěží)

Ad Krajské rozvojové programy, dotační programy, granty

Některé kraje (celkem 8) vypisují dotační programy, které jsou určeny na další činnosti škol a školských zařízení. Mnohé z těchto aktivit jsou stále propojeny se soutěžemi (např. ocenění úspěšných žáků nebo jejich pedagogů) apod., velmi často jsou na soutěže přinejmenším vázány tak, že podmínkou pro získání grantu je úspěšnost žáka v soutěžích (i když na aktivitu jinou třeba stipendium apod.). Výjimečně se financování vztahuje na jiné aktivity spojené se zvyšováním kvality vzdělávání MN přímo v jejich každodenním vyučování. Uvádíme přehled dostupných informací o existujících programech v krajích:

- **Královéhradecký kraj** vypisuje grant „Podpora příspěvkových organizací vykonávajících činnost škol a školských zařízení s výbornými výsledky talentovaných žáků“. Program je zaměřen na zvyšování úrovně přípravy studentů na soutěže vyhlašované MŠMT, doplnění vybavení škol pro výuku předmětů a v neposlední řadě na odměny pro pedagogy, kteří se zasloužili o rozvoj talentů v kraji. V roce 2011 podpořil kraj střední školy zřizované KHK částkou 149 600 Kč.
- **Praha** vypisuje „Program na podporu vzdělávání nadaných dětí, žáků a studentů“ zaměřený na využívání nových forem a metod výuky a pořádání vědomostních a uměleckých soutěží. Dalšími cíli jsou zavádění inovačních procesů a nových technologií, podpora jazykového vzdělávání, zkvalitnění podmínek pro výuku dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami apod. Dále kraj zřídil Nadační fond Cesta ke vzdělání, jehož cílem je rozšířit možnosti ve vzdělávání nadaných žáků středních škol, studentů vyšších odborných škol a konzervatoří působících na území hlavního města Prahy ve spolupráci se zahraničními subjekty. Nadačním fondem jsou poskytovány příspěvky na podporu studijních pobytů v zahraničních školách a na podporu účasti žáků a studentů, popř. jejich pedagogů, na soutěžích, festivalech, přehlídkách či konferencích v zahraničí.
- **Olomoucký kraj** každoročně uděluje ocenění „Talent Olomouckého kraje“. Je to nominační akce určená žákům a studentům, kteří dosáhli mimořádných výsledků v krajských, ústředních a mezinárodních kolech soutěží a přehlídek. Ocenění je udělováno ve dvou věkových kategoriích: I. žáci druhého stupně základních škol a 1. – 4. ročníků víceletých gymnázií a II. žáci středních škol a 5. – 8. ročníků víceletých gymnázií. Uděluje se v pěti oborech: humanitním, přírodovědném, technickém a dovednostním, uměleckém a sportovním. Vyhodnoceny a finančně oceněny jsou rovněž školy, jejichž svěřenci dosáhli nejvýznamnějších úspěchů. Od roku 2010 jsou oceňováni i odborní garanti a organizátoři soutěží a přehlídek vyhlašovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Olomoucký kraj na celou akci přispěl částkou 400 tis. Kč. Současně Olomoucký kraj přispívá částkou 200 tis. Kč ročně na dofinancování soutěží a přehlídek vyhlašovaných MŠMT a krajských soutěží s tradicí.

- **Moravskoslezský kraj** podporuje každoročně žáky, školy, školská zařízení a neziskové organizace v rámci kapitoly rozpočtu „Podpora talentů“ ve výši 1.000 tis.

Dále podporuje žáky a pedagogy v rámci:

- dotačního programu “Podpora aktivit v oblastech využití volného času dětí a mládeže”
- dotačního programu “Podpora environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty ve školách a školských zařízeních” (např. podpora přírodovědných soutěží, odborných seminářů apod.)
- dotačního programu “Podpora vědy a výzkumu v MS kraji” (v letech 2010–12 podpora stipendií studentům 1. roč. VŠ, kteří úspěšně reprezentovali kraj na celostátních a mezinárodních soutěžích a přehlídkách)
- „Oceňování nejúspěšnějších žáků středních škol za školní rok” (úspěchy v soutěžích, přehlídkách a mimoškolních aktivitách v oblastech technických dovedností, péče o životní prostředí, badatelské činnosti, sportu a kultury)
- „Ocenění pedagogických pracovníků škol a školských zařízení působících na území Moravskoslezského kraje” (mimo jiné dlouholetí organizátoři soutěží a pedagogičtí pracovníci, kteří se dlouhodobě a úspěšně věnují práci s talentovanými žáky)
- „Múziáda“ (úspěchy v soutěžích základních uměleckých škol“)
- „Oceňování nejúspěšnějších sportovců MS kraje“ (talentovaní jedinci v mládežnických kategoriích, úspěšní trenéři mládeže)
- „Hry olympiády dětí a mládeže ČR” (talentovaní jedinci v mládežnických kategoriích, úspěšní trenéři mládeže).
- **Pardubický kraj** vyhlašuje „Mladý talent Pardubického kraje“, jehož cílem je podpořit úspěšné žáky.
- **Plzeňský kraj** vyhlašuje „Talent 2012“ (300 tis. Kč), který oceňuje nejúspěšnější řešitele soutěží. Ocenění žáci ve vědomostních olympiádách tímto pro své školy získávají finanční prostředky, které jsou směřovány na nákup materiálu (učební pomůcky, vybavení specializovaných učeben, spotřební materiál, odbornou literaturu) a služby spojené s jeho dodáním (poštovné, doprava) a na ohodnocení pedagogů.
- **Kraj Vysočina** vyhlašuje „Talent Vysočiny“ (256 tis.), který je vyjádřením zájmu Kraje Vysočina o talentované žáky základních a středních škol Kraje Vysočina, kteří dlouhodobě dosahují v určitém oboru mimořádných výsledků a svůj talent a nadání cílevědomě rozvíjí. Ocenění probíhalo formou desetiměsíčního stipendia (celková částka 140 tis. Kč) a formou jednorázového stipendia (celková částka 116 tis. Kč). Zároveň bylo vyhlášeno ocenění „Cena hejtmana Vysočiny“ za zcela výjimečné výsledky žáků v určitém oboru. Ocenění bylo uděleno třem žákům v celkové výši 30 tis. Kč.
- **Zlínský kraj** realizuje projekt „Tvoje budoucnost“ zaměřený na rozvoj kariérního poradenství pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami i žáky mimořádně nadané.

Ad Finanční prostředky z projektů Evropských strukturálních fondů

V Královéhradeckém, Plzeňském a Jihomoravském kraji probíhají projekty zaměřené na podporu MN žáků, které jsou spolufinancovány z Evropských strukturálních fondů. Je třeba připomenout, že existuje řada dalších projektů, ze kterých by mohly být využívány finance na tuto problematiku

(např. projekty zaměřené na inkluzi, na další vzdělávání pedagogických pracovníků atd.), ale o tom, jak jsou prostředky z těchto zdrojů využívány na vzdělávání MN žáků, nemáme informace.

V **Královéhradeckém kraji** probíhá grantový projekt s názvem „Vytvoření systému nominace a identifikace dětí, žáků a žákyň s mimořádným nadáním a modulu optimalizace uspokojování jejich specifických vzdělávacích potřeb zvyšováním kompetence pedagogických pracovníků a pracovníků základních škol a mateřských škol“. Jeho realizace probíhá od 1. 8. 2009 z dotace z ESF. Řešitelem projektu je Pedagogicko-psychologická poradna Královéhradeckého kraje. Hlavními cíli projektu jsou vytvoření systému včasné identifikace mimořádně nadaných dětí, vzdělávání pedagogů v oblasti znalostí problematiky práce s mimořádně nadanými dětmi mateřských škol, žáky prvního stupně základních škol a vytvoření uceleného systému péče o tyto děti a žáky. Průběžně je vytvářena databáze identifikovaných nadaných dětí a žáků. Výstupem bude metodika použitelná pedagogickou veřejností a pracovníky pedagogicko-psychologických poraden.

V **Plzeňském kraji** byl projekt „Podpora talentovaných žáků v Plzeňském kraji“ v letech 2010 a 2011 spolufinancován evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky prostřednictvím Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost. Cílem je podporovat a rozvíjet odborný růst mimořádně nadaných žáků z Plzeňského kraje a jejich pedagogů v oblastech přírodovědných, společenských, jazykových, uměleckých a nově také řemeslných oborech. Cílovou skupinou jsou mimořádně nadaní žáci základních a středních škol, tj. ti žáci, kteří se umístili na nejvyšších místech v krajských kolech předmětových a uměleckých soutěží, a dále pak pedagogičtí pracovníci, kteří připravují žáky na školní soutěže. Účastníkům odborných kempů a kurzů bylo poskytnuto a uhrazeno ubytování, celodenní stravování, doprava, vstupné, celodenní program v odborných učebnách i terénu (lektorovaný i doprovodný), úrazové pojištění a zprávy z testování žáků klinickými psycholožkami. V roce 2012 byl mezi kempy organizované na podporu talentovaných žáků nově zařazen kemp zaměřený na řemeslné učební obory (truhlář, strojní mechanik, obráběč kovů). Účastníci se pod vedením zkušených pedagogů zdokonalovali v oboru, který si zvolili. Ve školním roce 2011/2012 se do projektu zapojilo 193 nadaných žáků a jejich pedagogů.

V **Jihomoravském kraji** probíhá projekt „Program podpory nadaných studentů v Jihomoravském kraji“.

V **Moravskoslezském kraji** probíhají projekty „Podpora talentů v přírodovědných a technických oborech v slovensko-českém příhraničí“ (Operační program přeshraniční spolupráce Slovenské republika – Česká republika 2007–2013) a „Podpora přírodovědného a technického vzdělávání v Moravskoslezském kraji (NatTech MSK)“ (Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost, projekt zaměřený na získání talentů pro vědu a výzkum a technické obory).

Ad Příspěvky z krajského rozpočtu k financování integrovaných MN žáků

Celkem ve čtyřech krajích je uplatňována také finanční podpora přímo na vzdělávání MN žáka ve škole a můžeme pozorovat tři druhy praxe: a) financování spádové školy; b) financování na základě doporučení nezbytné míry podpory MN žáka a potřebných pomůcek ze strany ŠPZ; c) na základě IVP MN žáka.

Tabulka 7

	Zjištěné specifikace: výše částky, podmínky k získání finanční podpory
Jihočeský	Finanční podpora je směřována do ZŠ Máj, finance jsou použity na snížení počtu žáků ve třídě a mzdy. Výše financí se pohybuje v řádu 100 tisíců korun záleží na počtu tříd a žáků.
Vysočina	Poskytuje 6.000,- Kč na jednoho vykázaného žáka
Jihomoravský	Krajský úřad poskytuje finanční příspěvek na každého vykázaného MN žáka a na tuto podporu rezervuje 300.000,- Kč
Zlínský	Finanční příspěvek je založen na doporučení ŠPZ a specifikaci nezbytné míry podpory žáka a nutných pomůcek.

Shrnutí: Nejčastějším zdrojem podpory MN žáků jsou Rozvojové programy MŠMT na realizaci soutěží a přehlídek spolu s dofinancováním těchto aktivit z rozpočtu nebo dotačních programů krajů. Dalších osm krajů dále vypisuje krajské dotační programy, ve kterých financuje zejména ocenění v soutěžích úspěšných žáků, jejich pedagogů nebo škol. Celkem čtyři kraje poskytují finanční příspěvek na vzdělávání MN žáka a dále tři kraje čerpají finance na podporu vzdělávání MN žáků z Evropských strukturálních fondů.

Tabulka 8: Přehled používaných zdrojů v jednotlivých krajích

	Pr	KV	JČ	Ús	Li	Sč	KH	Pa	Vy	JM	Ol	Zl	Ms	Pl
MŠMT	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Příspěvek kraje na soutěže	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Krajské dotační programy	×						×	×	×		×	×	×	×
ESF							×			×				×
Příspěvek na integrované MN			×						×	×		×		

b) Financované aktivity

V analýze dokumentů jsme se snažili také zjistit, na co konkrétně jsou finance využívány. Nejčastěji dotované aktivity jsou soutěže a olympiády (14 krajů), dále ocenění žáků úspěšných v soutěžích (6 krajů), čtyři kraje poskytují příspěvek na integrovaného MN žáka škole, vždy po třech krajích jsou financovány rovněž odměny pro pedagogy, kteří pracují s MN žáky (často vázáno na úspěšnost žáků v soutěžích) a materiální vybavení škol (rovněž často vázáno na úspěchy žáků v soutěžích). Po dvou krajích jsou financovány studijní pobyty žáků, kteří uspěli v soutěžích a rozvoj mimoškolních aktivit (např. realizace kempů pro MN v Plzeňském kraji).

Tabulka 9: Přehled financovaných aktivity pro MN žáky v krajích

	Pr	KV	JČ	Ús	Li	SČ	KH	Pa	Vy	JM	Ol	Zl	MS	Pl
Soutěže a olympiády	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Ocenění úspěšných žáků								×	×	×	×		×	×
Příspěvky na integraci			×						×	×		×		
Odměny pro pedagogy							×		×					×
Materiální vybavení škol	×						×				×			×
Stipendia a studijní pobyty	×								×					
Rozvoj mimoškolních aktivit										×				×

2.2.6 Shrnutí

Nejvyšší počet MN dle údajů krajských koordinátorů byl v **Jihomoravském kraji**, následoval kraj **Olomoucký, Praha**, Moravskoslezský kraj a **Jihočeský kraj**. V případě dat MŠMT byl nejvyšší počet MN s IVP v **Praze**, dále v **Jihomoravském, Jihočeském, Olomouckém** a Zlínském kraji. Na druhé straně spektra se v případě dat od krajských koordinátorů nacházely kraje Plzeňský, Ústecký, Karlovarský, Pardubický a Liberecký. V případě údajů MŠMT bylo nejméně MN s IVP v Ústeckém, Moravskoslezském, Pardubickém, Karlovarském a Libereckém kraji.

Ve všech krajích jsou mimořádně nadaní žáci vzděláváni **v rámci běžných tříd**. Kromě toho ale sedm krajů rovněž identifikovalo školy, které nabízejí **různé podoby skupinové výuky** (speciální třídy, studijní skupiny, třídy s rozšířenou výukou apod.).

Stávající stav péče o MN žáky popisují celkem čtyři kraje jako **nesystematický** a neuspokojivý. Většina krajů dále popisuje, že péče o nadané žáky se často omezuje na **účast ve školních a mimoškolních soutěžích a olympiádách**. V souvislosti se soutěžemi jsou také zmiňovány **grantové programy** a další projekty. Druhým nejčastěji zmiňovaným pilířem péče o mimořádně nadané žáky jsou dle těchto dokumentů **pedagogicko-psychologické poradny**, a v nich zejména koordinátoři pro nadané.

Nejčastěji si kraje ve svých Dlouhodobých záměrech stanovovaly cíle, které se vztahovaly k podpoře **soutěží, olympiád** a s nimi spojenými oceněními žáků nebo pedagogů (9 krajů). Stejně častým cílem byla **podpora činnosti pedagogicko-psychologických poraden** v oblasti péče o nadané žáky (9 krajů). Tyto dva dominantní cíle plně korespondují s kategoriemi, v nichž kraje popisovaly stav péče o nadané. Méně než polovina krajů (vždy celkem 5) si pak vytyčovala cíle v oblasti **podpory identifikace MN žáků a podpory dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků** specificky v oblasti MN žáků.

Kraje svoji roli v péči o MN žáky zpravidla definují v termínech **získávání a zprostředkování financí**. Obsahové náplně záměrů jsou vykonávány jinými subjekty, ať už samotnými školami, pedagogicko-psychologickými poradnami, středisky volného času apod.

Všechny kraje bez výjimky využívají k podpoře vzdělávání MN žáků **čerpání z rozvojových programů MŠMT** na soutěže a olympiády a dofinancovávají tyto aktivity **z rozpočtu kraje**. Některé kraje (celkem 8) vypisují **dotační programy**, které jsou určeny na další činnosti škol a školských zařízení. Mnohé z těchto aktivit jsou stále propojeny se soutěžemi (např. ocenění

úspěšných žáků nebo jejich pedagogů) apod. Ve třech krajích probíhají projekty specificky zaměřené na podporu MN žáků, které jsou spolufinancovány z **Evropských strukturálních fondů**. Celkem čtyři kraje poskytují **finanční příspěvek na vzdělávání MN žáka v rámci běžné třídy nebo skupinové výuky**. Nejčastěji dotované aktivity jsou **soutěže a olympiády** (14 krajů), dále **ocenění žáků úspěšných v soutěžích** (6 krajů), čtyři kraje poskytují příspěvek na **vzdělávání MN žáka ško**le, vždy po třech krajích jsou financovány rovněž **odměny pro pedagogy**, kteří pracují s MN žáky (často vázáno na úspěšnost žáků v soutěžích) a **materiální vybavení škol** (rovněž často vázáno na úspěchy žáků v soutěžích).

III. Problematika péče o mimořádně nadané žáky z pohledu ředitelů základních škol

Následující text je postaven na informacích získaných formou polostrukturovaných rozhovorů s řediteli 28 vybraných základních škol.

V každém kraji ČR byla pro rozhovor vybrána jedna základní škola, na které byli evidováni mimořádně nadaní žáci (dále MNŽ) a jedna škola, na které tito žáci evidováni nebyli. K výběru škol byla využita databáze analyticko-koncepčního odboru MŠMT (dříve Ústav informací ve vzdělávání) a data NÚV o počtech mimořádně nadaných klientů vyšetřených či dále vedených pracovníky PPP ve školním roce 2001/12 na jednotlivých vzdělávacích úrovních ISCED.

V rozhovorech se tazatelé soustředili na mapování čtyř základních oblastí:

- Filosofie školy v oblasti identifikace a rozvoje MNŽ
- Finanční zdroje a jejich využití v rámci péče o MNŽ
- Metodická podpora pedagogů v této oblasti včetně dalšího vzdělávání pedagogů
- Systém péče o MNŽ na škole

3.1 Základní informace o školách

Při zjišťování aktuálního stavu počtu MNŽ na vybraných základních školách se ukázalo, že v případě dvou škol, u kterých byl v námi využívaných databázích uváděn výskyt MNŽ, v současné době není vzděláván žádný MNŽ. Naopak, na třech školách, které v seznamech škol vykazujících MNŽ nefigurují, jsou MNŽ v současné době vzděláváni.

Celý soubor mapovaných škol můžeme z hlediska počtu MNŽ rozdělit na

- 3 školy s aktuálně vysokým počtem mimořádně nadaných žáků (37, 96, 109 MNŽ),
- 7 škol s aktuálně vyšším počtem mimořádně nadaných žáků (6 až 17 MNŽ),
- 5 škol s aktuálně nízkým počtem mimořádně nadaných žáků (1 až 2 MNŽ).
- 13 škol, kde nebyl aktuálně evidován žádný mimořádně nadaný žák.

Školy s vysokým a vyšším počtem MNŽ ve své charakteristice vždy zmiňovaly určitou specifickou profilaci – škola se zaměřením na výuku cizích jazyků; škola se zaměřením na rozvoj matematického nadání; škola s rozšířenou výukou matematiky, přírodních věd a informatiky; rozšířená výuka hudební výchovy (pozn. věnují se i rozvoji kognitivně nadaných žáků); rozšířená

výuka tělesné výchovy; škola staví na výuce s daltonskými prvky³; škola s výrazným inkluzivním zaměřením⁴.

Školy s nízkým počtem MNŽ a školy, které nemají identifikované MNŽ, se spíše charakterizovaly jako „běžná základní škola“, „škola pro každého“, „škola bez specifické profilace“.

3.2 Postoje škol k identifikaci a podpoře mimořádně nadaných žáků

Na základě analýzy výpovědí respondentů týkajících se jejich postoje a potažmo postoje jejich škol k vyhledávání, identifikaci a podpoře mimořádně nadaných žáků vyplynulo, že se na jedné straně mezi sebou shodují ředitelé škol, které pracují s MNŽ (nehledě na jejich počet) a na straně druhé ředitelé škol, které zatím praktickou zkušenost se vzděláváním MNŽ nemají.

3.2.1 Deklarovaný postoj k identifikaci a podpoře MNŽ ze strany škol s přímou zkušeností s těmito žáky

Tato kategorie je sycena převážně **názory ředitelů škol, které mají zkušenosti se vzděláváním MNŽ nebo se přímo na vzdělávání této specifické skupiny žáků profilují.** Respondenti v rozhovorech deklarovali nutnost identifikace mimořádně nadaných žáků a další práci s těmito žáky zaměřenou na podporu a rozvoj jejich nadání. „*Identifikace nadaných a mimořádně nadaných žáků by měla být nezbytnou součástí vzdělávacího a diagnostického procesu ve školách.*“ Školy prosazují názor, že stejně **jako se dostává různé podpory žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, zaslouží si i mimořádně nadaní žáci specifickou péči a podporu.** Tyto školy ve většině případů uvádějí, že mají **stanovena pravidla a postupy pro identifikaci nadaných žáků** (např. ve 2. a 3. třídě všichni žáci projdou screeningem; pedagogický sbor je proškolen psychologem z PPP k včasnému zachytu mimořádného nadání; atd.) V několika případech bylo zmíněno, že úprava vzdělávání potřebám těchto žáků může mnohdy předejít jejich problémovému chování („*Je nezbytné přizpůsobit výuku nadaným žákům, tím také odpadnou ve třídě problémy, jinak jsou tyto děti nespokojené, vyrušují, hodnocení tím bývá také negativně ovlivněno.*“)

3.2.2 Deklarovaný postoj k identifikaci a podpoře MNŽ ze strany škol bez přímé zkušenosti s těmito žáky

Ředitelé škol, v nichž **aktuálně nebyl oficiálně veden žádný mimořádně nadaný žák,** ve většině případů uváděli, že největším problémem negativně zasahujícím do motivace k identifikaci mimořádně nadaných žáků je **absence finanční podpory pro jejich vzdělávání mimo standardní rámec** („*Problémem je, že mimořádně nadaní žáci nejsou nijak zvlášť financováni, je zde proto*

³ Daltonský učební plán (též „daltonský laboratorní plán“, „daltonský systém“ nebo jen zkráceně „dalton“) je metodický způsob výuky, jehož autorkou je Helen Parkhurstová (1886-1973). Hlavní myšlenkou daltonského plánu je odlišná organizace vzdělávání na rozdíl od jiných tradičních směrů. Mezi učitelem a žákem existuje určitá úmluva o harmonogramu práce na určité období. Žák rozhoduje sám o své práci, sám si určuje tempo a učí se spolupracovat s ostatními žáky.

Tři základní principy: volnost (učit se zacházet se svobodou, získat odpovědnost), samostatnost (učit se samostatně pracovat), spolupráce (učit se pracovat v kolektivu).

⁴ Motto školy je "Mistrovství školy spočívá ve schopnosti začlenit každého žáka, do vzdělávacího procesu bez rozdílu jeho původu, etnických či sociálních odlišností či zdravotních handicapů". Škola je jedním z iniciátorů Sítě inkluzivních škol v ČR a škola je zde považována za příklad dobré praxe.

často malá motivace k identifikování těchto žáků.“) a dále potom **absence metodické podpory v oblasti rozpracování systému, jak tyto žáky ve škole vyhledávat, identifikovat a následně s nimi pracovat.** Respondenti z této kategorie škol uváděli, že **nemají zpracované postupy na vyhledávání těchto žáků**, ve většině případů **neměli ani zpracované podklady pro práci s těmito žáky ve školním vzdělávacím programu** („*V ŠVP tyto žáky zohledněny nemáme, ale když se takový žák na škole objeví, tak to doplníme.*“). Z některých rozhovorů dále vyznívalo, ač to nebylo respondenty přímo deklarováno, že pasivní postoj k vyhledávání a identifikaci MNŽ je spíše než s nedostupností financí spojen s jinými prioritami dané školy („*My se spíše soustředíme na žáky s SVP, tam jsou potřeba peníze, nadaný žák se prokouše sám, stačí ho jen tak řídit, není to pro učitele zátěž.*“). Je tedy rozhodující, na co se škola z dostupných finančních prostředků rozhodne přispívat. („*Z finančních prostředků, které dostaneme do rozpočtu, si musíme na úkor osobních příplatků pokrýt tady tyto aktivity.*“)

3.3 Finance

Při komparaci dat získaných ze škol, které vzdělávají vysoký počet žáků mimořádně nadaných, až po informace ze škol s aktuálně nulovým počtem těchto žáků, se ukázalo, že **všichni ředitelé oslovených škol mají povědomí o tom, kde lze finanční prostředky na péči o mimořádně nadané získat.** Rozdíl mezi nimi byl pouze v tom, že **školy vzdělávající MNŽ tyto prostředky aktivně využívají**, zatímco školy aktuálně nevzdělávající MNŽ deklarují, že by tyto prostředky začali využívat až po identifikování MNŽ („*Škola v současné době nevzdělává žádného mimořádně nadaného žáka, nevyužívá tedy ani žádných zvláštních finančních zdrojů. Pokud by se takový žák ve škole v budoucnu vzdělával, využili bychom finančních prostředků od zřizovatele, případně nadačních příspěvků na zvláštní pomůcky, krajských nebo ministerských dotačních programů, či bychom žákovi doporučili využít stipendijní programy institucí, které se zaměřují na podporu nadaných žáků.*“)

Školy **získávají/by získávali finance** potřebné na podporu péče o MNŽ (v různých kombinacích a z části závisle na politice kraje) z:

- **krajských rozpočtů na podporu integrovaných MNŽ,**
- **projektů ESF,**
- **dotačních programů,**
- **grantů,**
- **příspěvků od rodičů a**
- **sponzorských darů.**

Respondenti dále zmiňovali, že ve většině případů se jedná o financování nejisté a nestálé. („*Každý rok je však velmi napjatá situace, není jisté, zda škola tyto prostředky obdrží.*“)

Finance **jsou/by byly** v rámci péče o mimořádně nadané žáky **využívány** na:

- **mzdy a odměny pedagogických pracovníků,**
- **nákup pomůcek,**
- **tvorbu učebních materiálů,**
- **vzdělávací programy DVPP (pokud možno pro celý pedagogický sbor),**
- **nákup odborných publikací,**
- **nákup učebnic,**
- **vybavení učeben (technické vybavení je využíváno všemi žáky školy),**
- **deskové hry**

- pořádání konferencí,
- vedení kroužků a klubů pro rozvoj nadání.

Kde respondenti nejvíce **postrádají finanční podporu v rámci péče o mimořádně nadané žáky**? Dotazovaní ředitelé základních škol jmenovali shodně oblasti jako v předešlé části (na co jsou finance využívány). **Zvláště byl kladen důraz na absenci finančních prostředků na odměny učitelů** – „*Nejvíce chybí finance na odměny učitelům, kteří se těmto dětem věnují, protože tady není žádný vzdělávací materiál – mimo běžné učebnice si musí vytvářet spousty materiálů úplně samy, protože ty úkoly se snaží vytvářet těm dětem na míru a podle oblastí nadání, která se u konkrétního dítěte projevuje, současně jsme škola, která má s těmito žáky velké zkušenosti a jednotliví učitelé předávají zkušenosti pedagogům z jiných škol, kteří se k nám jezdí dívat a ani za to je nemám z čeho ohodnotit – směšným osobním příplatkem.; Vedení školy jednoznačně vnímá nedostatek peněz pro ohodnocení vyučujících, v současnosti škola nemá prostředky na osobní příplatky.*“

3.4 Metodická podpora škol a pedagogických pracovníků

Metodická podpora pedagogických pracovníků byla sledována jednak v rovině metodické podpory ze strany školy, kam spadá zejména podpora dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, jednak v rovině metodické podpory ze strany školských poradenských zařízení a dalších institucí.

3.4.1 Metodická podpora ze strany školy

Ředitelé oslovených základních škol shodně uváděli, že další vzdělávání svých pedagogických pracovníků podporují. Co se týká dalšího vzdělávání konkrétně zaměřeného na oblast péče o mimořádně nadané žáky, **podporují v tomto směru své pracovníky jen ti ředitelé škol, jejichž škola se v této oblasti profiluje**. V ostatních případech je další vzdělávání v této oblasti ponecháno na volbě samotných pedagogických pracovníků. Ti se, dle vyjádření oslovených ředitelů základních škol, na tuto specifickou vzdělávací nabídku **zaměřují pouze v případech, kdy mají takového žaka ve své výuce**. Podpora pedagogických pracovníků v absolvování vzdělávacích programů zaměřených na problematiku mimořádně nadaných žáků, a to z důvodů lepší identifikace těchto žáků, se ve výpovědích respondentů, na jejichž škole byli mimořádně nadaní žáci identifikováni sporadicky či vůbec, objevovala ojediněle.

V případě škol, které se věnují rozvoji mimořádně nadaných žáků, dbají jejich ředitelé na to, aby byli v této problematice **proškoleni všichni pracovníci, kteří se mohou v rámci svých činností na rozvoji a podpoře těchto žáků podílet**. V některých případech bývá ze strany vedení školy zajištěno **plošné proškolení všech pedagogických pracovníků školy**, např. v tématu identifikace mimořádně nadaných žáků. Pokud toto nelze z finančních a organizačních důvodů zajistit, bývá na škole zaveden systém předávání nabytých informací a znalostí (vzdělávací program absolvuje jeden či dva učitelé a poté v daném tématu proškolí zbývající pedagogické pracovníky na škole).

Pedagogickým pracovníkům je **v rámci podpory DVPP poskytováno studijní volno**. Ne všechny školy si ale mohou dovolit podpořit své pracovníky i finančně. Finance jsou také v této rovině zmiňovány jako veliký problém.

Vzdělávací nabídka v oblasti péče o nadané žáky byla respondenty v jednotlivých regionech shodně hodnocena jako spíše nedostatečná či ne plně vyhovující. Respondenti v rozhovorech reflektovali, že nejvíce **chybí vzdělávací programy zaměřené na konkrétní problémy a postupy**. Dostupné vzdělávací programy jsou převážně zaměřeny na teoretické uchopení dané problematiky. Velká část respondentů uvedla, že se necítí kompetentní vzdělávací nabídku v této oblasti posoudit,

protože **vzdělávací programy zaměřené na vzdělávání žáků mimořádně nadaných aktuálně nevyhledávají.**

Školy dále svým pedagogickým pracovníkům poskytují metodickou podporu prostřednictvím **nákupu potřebných odborných publikací.** V ojedinělých případech respondenti uvedli, že se pedagogičtí pracovníci účastní **odborných stáží na školách, které mají zkušenosti se vzděláváním mimořádně nadaných žáků nebo sami tyto stáže poskytují.** V jednom případě respondent uvedl, že učitelé jejich školy **stážují i v zahraničí,** na partnerských školách v Německu, Rakousku, Itálii a Švýcarsku. Prostřednictvím stáží mohou jednotliví účastníci sdílet své zkušenosti se svými kolegy na jiné škole a mohou se navzájem obohatit o postupy, materiály, pracovní listy, atd. týkající se vzdělávání mimořádně nadaných žáků.

3.4.2 Metodická podpora ze strany školských poradenských zařízení a dalších institucí

Základní školy profilující se na vzdělávání žáků mimořádně nadaných (školy s vysokým a vyšším počtem těchto žáků), mají ve většině případů **zajištěnou metodickou podporu u institucí specializujících se na tuto problematiku,** zejména to bývají **Menza a Centrum nadání,** nebo mají vytvořenou informační síť, kterou dle své potřeby využívají – bylo jmenováno **VÚP, NIDV, portál RVP, pedagogické fakulty vysokých škol.**

Z hlediska využívání metodické podpory ze strany PPP byl často zmiňován **koordinátor pro péči o mimořádně nadané žáky,** který školám nabízí **pomoc při vypracování individuálního vzdělávacího plánu a poskytuje informace ohledně platné legislativy v oblasti péče o nadané.** Na druhou stranu ve spojení s PPP často zaznívalo, že při potřebě diagnostického vyšetření žáka školy narážejí na dlouhé čekací termíny na objednání a že postrádají metodické vedení v oblasti konkrétní práce s MNŽ (*„Z pedagogicko-psychologické poradny sem přijdou jednou za rok, podívají se, jak ti kluci jsou daleko a co s nimi dělám, zhodnotí dobrý, pokrok tam je a jdou, žádné metodické vedení tam není.“*). V rozhovorech lze zachytit, že by od pracovníků PPP bylo očekáváno *„více pozornosti a více flexibility“* při naplňování některých služeb (včasná diagnostika, screening, školení pedagogických pracovníků, doporučování vhodné literatury, materiálů či konkrétních kroků pro práci s těmito žáky, koordinace péče v této oblasti), ale zároveň bylo zmiňováno, že se současným vytížením poraden více jak vyšetření žáka na mimořádné nadání a pomoc při sestavení IVP nelze očekávat.

3.5 Možnosti vzdělávání mimořádně nadaných žáků

Pozornost byla také věnována mapování konkrétních kroků a postupů v úpravě vzdělávání mimořádně nadaných žáků.

Prvním zdrojem analýzy přístupů k MNŽ byly úpravy školních vzdělávacích programů vzhledem ke vzdělávání těchto žáků. V tomto směru nemůže být pro nikoho překvapením, že **školy zaměřené na vzdělávání MNŽ mají ŠVP v tomto ohledu propracovanější než školy, které s těmito žáky nepracují.** V druhém případě jsou tyto oblasti v ŠVP zpracovány poměrně obecně, nejsou zde zmíněny konkrétnější kroky pro práci s těmito žáky – *„S mimořádně nadaným žákem bude pracováno a budou zohledňovány jeho specifické potřeby dle vytvořeného individuálního vzdělávacího plánu.“* V případě některých škol oblast vzdělávání MNŽ v ŠVP vůbec nebyla obsažena.

Další z oblastí mapování postupů a forem vzdělávání MNŽ byly organizační formy výuky MNŽ. Školy využívaly následující **formy zapojení MNŽ do vzdělávacího procesu**:

- a) **individuální integrace** – vzdělávání v kmenové třídě formou obohacování učiva nebo akcelerací do vyšších ročníků ve vybraných předmětech odpovídajících nadání dítěte (**zpracováno v IVP**)
- b) **speciální skupiny** – vzdělávání MNŽ probíhá v rámci kmenové třídy, ale např. na matematiku jsou tyto žáci vzděláváni mimo ni pedagogem z vyšší úrovně ISCED
- c) **speciální třídy** – v rámci těchto tříd mívají MNŽ oproti běžným třídám jinak nastavené počty vyučovacích hodin jednotlivých předmětů (např. mají méně hodin českého jazyka a matematiky, navíc předmět projektové vyučování a rozšířenou výuku přírodovědných předmětů).
- d) **rozšiřující bloky pro nadané** – např. mimořádně nadaní žáci jsou na 1. stupni vzdělávání v rámci běžné třídy, několikrát v týdnu si však učitelka bere tyto žáky na rozšířenou výuku matematiky, češtiny, rozvíjení logického uvažování; na 2. stupni přecházejí tyto žáci do třídy s rozšířenou výukou; do bloků **jsou oproti speciálním skupinám zařazováni žáci bez ohledu na diagnostikované mimořádné nadání**, rozhodující je v tomto případě posouzení učitele.
- e) **přeskočení ročníku**.

Respondenti při popisu výše uvedených forem vzdělávání těchto žáků kladli důraz na zajištění kontaktu mimořádně nadaných žáků s žáky běžných tříd. Z toho důvodu upřednostňovali takové formy vzdělávání, kdy byl tento kontakt umožněn v co největší míře.

Vedle organizačních forem vzdělávání ředitelé škol zmiňovali také různé konkrétní výukové **postupy, kterými podněcují a rozvíjejí nadání žáků**, a které nejsou zaměřeny pouze na žáky s diagnostikovaným mimořádným nadáním. Nejčastěji byly jmenovány:

- projektové učení
- prezentace vlastní práce
- kooperativní učení
- práce se speciálními pracovními listy
- práce s různými informačními zdroji (internet, odborná literatura, encyklopedie)
- exkurze
- zapojení do soutěží, olympiád, projektů
- zapojení do procesu předávání informací ostatním spolužákům, výuka žáka žákem
- ročníkové práce (Každé dítě má své téma, které koresponduje s jeho zájmy. Děti v rámci zpracování úkolu se učí zkoumat, pracovat s různými zdroji informací, informace vyhledávat. Na konci roku prezentují žáci svou práci.)
- vlastní badatelské a výzkumné činnosti (realizují žáci pod vedením pedagogů)
- nabídka volitelných předmětů, seminářů a kroužků
- kluby pro nadané děti, které se zaměřují na podněcování a rozvoj nadání (využívání odborných učeben, ICT technologií)
- e-learning – např. nadaní žáci mohou v rámci informatiky s učiteli druhého stupně vypracovávat úkoly, které pro ně vytvořili externí odborníci, zábavná a herní činnost vedoucí k rozvoji intelektových předpokladů dětí, týmové hry, exkurze a diskuzní fórum rodičů

3.6 Shrnutí

Analýza dat získaných prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s řediteli 28 základních škol poukázala na určitou **podobnost názorů, přístupů a postojů ohledně péče o MNŽ mezi řediteli**

škol, které pracují s MNŽ a na straně druhé řediteli škol, které zatím praktickou zkušenost se vzděláváním MNŽ nemají.

Ředitelé základních škol **aktuálně pracujících s MNŽ** se ve většině případů klonili k postoji, že také MNŽ **potřebují specifickou péči a podporu** ve vzdělávání a svém rozvoji. Dále se často jednalo o školy, které se **aktivně věnovaly vyhledávání MNŽ** mezi svými žáky, měly zpracované postupy pro tuto aktivitu. Tyto školy **využívaly různé finanční zdroje pro zajištění péče o MNŽ**. Získanými financemi zajišťovaly zejména mzdy a odměny pedagogickým pracovníkům věnujícím se MNŽ, učební materiály, DVPP, ale také pomůcky a technické vybavení, které bylo přínosem pro vzdělávání všech žáků školy, nejen žáků mimořádně nadaných. Dále ředitelé těchto škol ve většině případů dbali na to, aby se jejich **učitelé dále vzdělávali v problematice mimořádného nadání**, snažili se zajistit plošné vzdělání všech pedagogických pracovníků školy. **Metodickou podporu si tyto školy zajišťují zejména u institucí profilující se na tuto problematiku** (Menza, Centrum nadání, VÚP, NIDV, portál RVP, pedagogické fakulty vysokých škol). Z hlediska využívání **metodické podpory ze strany PPP byl často zmiňován koordinátor pro péči o mimořádně nadané žáky**. Ojedinele jsou využívány **stáže** na školách, které se prioritně vzdělávání MNŽ věnují. Dvě z dotazovaných škol tyto stáže u sebe organizují.

Oproti tomu ředitelé škol, které **aktuálně neměly zkušenost s vzděláváním MNŽ**, často uváděli, že je zde **nedostatek finanční motivace pro vzdělávání MNŽ** mimo standardní rámec, **nedostatek metodické podpory** pro stanovení postupů identifikace a vzdělávání těchto žáků, dále zaznívalo, že **jsou zde jiné skupiny žáků, které jsou pro tyto školy prioritou z hlediska zvýšené péče a podpory**. Ačkoli také tyto školy měly přehled o možnostech získání finančních prostředků na péči o MNŽ, byly rozhodnuty jich **využívat až v případě, že by se takový žák na škole objevil**. Ohledně možností DVPP v této oblasti neměli většinou ředitelé těchto škol přehled, **své pedagogické pracovníky ve vzdělávání ohledně této problematiky nemotivovali**, nechávali aktivitu na svých pracovnících. Podobně, jako tomu bylo u financí, byli rozhodnutí být v této oblasti aktivní, až se na škole objeví MNŽ.

IV. Dotazníkové šetření ve školách

4.1 Základní parametry dotazníkového šetření

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 777 pedagogických pracovníků z 59 škol. Primární cílovou skupinu představovaly základní školy, kterých bylo v rámci dotazníkového šetření osloveno celkem 46. Šetření se dále účastnilo šest mateřských a sedm středních škol (víceletých gymnázií). Výběrový soubor byl sestaven na základě cíle celého šetření, kterým bylo zmapovat podpůrný systém pro MNŽ zejména v základních školách hlavního vzdělávacího proudu. Bylo proto nezbytné zahrnout do výběrového vzorku školy, které MNŽ vzdělávají. Využity při tom byly jednak statistiky IVP pro MN žáky a informace krajských koordinátorů péče o nadané. Současně muselo být zajištěno, aby sběr dat probíhal ve všech krajích ČR.

Výběr škol byl vymezen třemi kontrolními znaky 1) v každém kraji byla oslovena škola, která dle dostupných statistik vykazovala vyšší počet MNŽ, 2) v každém kraji byla náhodně vybrána základní škola, která MNŽ nevykazovala, 3) pro zajištění dostatečného množství respondentů⁵ byly

⁵ Při stanovování minimálního počtu respondentů se vycházelo z předpokladu, že mezi pedagogickými pracovníky mateřských, základních a středních škol jsou jak pedagogové, kteří mají zkušenosti s výukou mimořádně nadaných, tak pedagogové, kteří ji nemají. Pokud stanovíme

doplněny další základní školy v každém kraji⁶ tak, aby se dosáhlo minimálního počtu čtyřiceti respondentů z kraje, 4) komplexnost získaných dat mělo podpořit zapojení sedmi víceletých gymnázií a sedmi mateřských škol.

Mateřských škol se nakonec zapojilo pouze šest. Jedna, resp. částečně dvě z nich (u té druhé se jednalo pouze o jedno z jejích pracovišť) byly krajskými koordinátory péče o nadané označeny jako školy podporující rozvoj nadání dětí. Ze sedmi zapojených gymnázií jich pak bylo takto označeno šest. V případě základních škol s evidovanými MNŽ se nepodařilo zapojit tyto školy v krajích Praha, Plzeňském a Moravskoslezském. Počet dotazníků získaných v jednotlivých krajích shrnuje Tabulka 10.

Tabulka 10: Počty respondentů v jednotlivých krajích

kraj	počet respondentů	podíl respondentů v jednotlivých krajích (%)
Praha	41	5,3
Středočeský	40	5,1
Jihočeský	47	6
Plzeňský	47	6
Karlovarský	87	11,2
Ústecký	58	7,5
Liberecký	73	9,4
Pardubický	65	8,4
Královéhradecký	76	9,8
Moravskoslezský	40	5,1
Olomoucký	56	7,2
Zlínský	49	6,3
Jihomoravský	46	5,9
Vysočina	52	6,8
celkem	777	100

Největší skupinu respondentů tvořili pedagogové základních škol (79 %). V rámci této skupiny bylo 19,4 % respondentů ze škol s evidovanými MNŽ, jak ukazuje Tabulka 11. Pedagogové prvního stupně tvořili 41 % a pedagogové druhého stupně 38 % celkového počtu respondentů. Pedagogové z mateřských škol tvořili 9,4 % respondentů a pedagogové z víceletých gymnázií 11,6 % respondentů.

koeficientu spolehlivosti $z = 2$, tj. při 95 % spolehlivosti, s maximální přípustnou chybou $\Delta = 5$ %, potom minimální počet respondentů je 400. Vycházíme při tom z předpokladu, že nejsme schopni přesně určit, kolik respondentů z řad pedagogů (p) je seznámených s problematikou mimořádného nadání a kolik není (q), což znamená, že součin $p \times q$ nabývá maximálních hodnot.

$$n \geq \frac{(z^2 \times p \times q)}{\Delta^2} \quad n \geq 400$$

⁶ Tyto školy byly vybírány ve spolupráci s pracovníky IPn Centra podpory inkluzivního vzdělávání.

Tabulka 11: Počty respondentů v jednotlivých typech škol

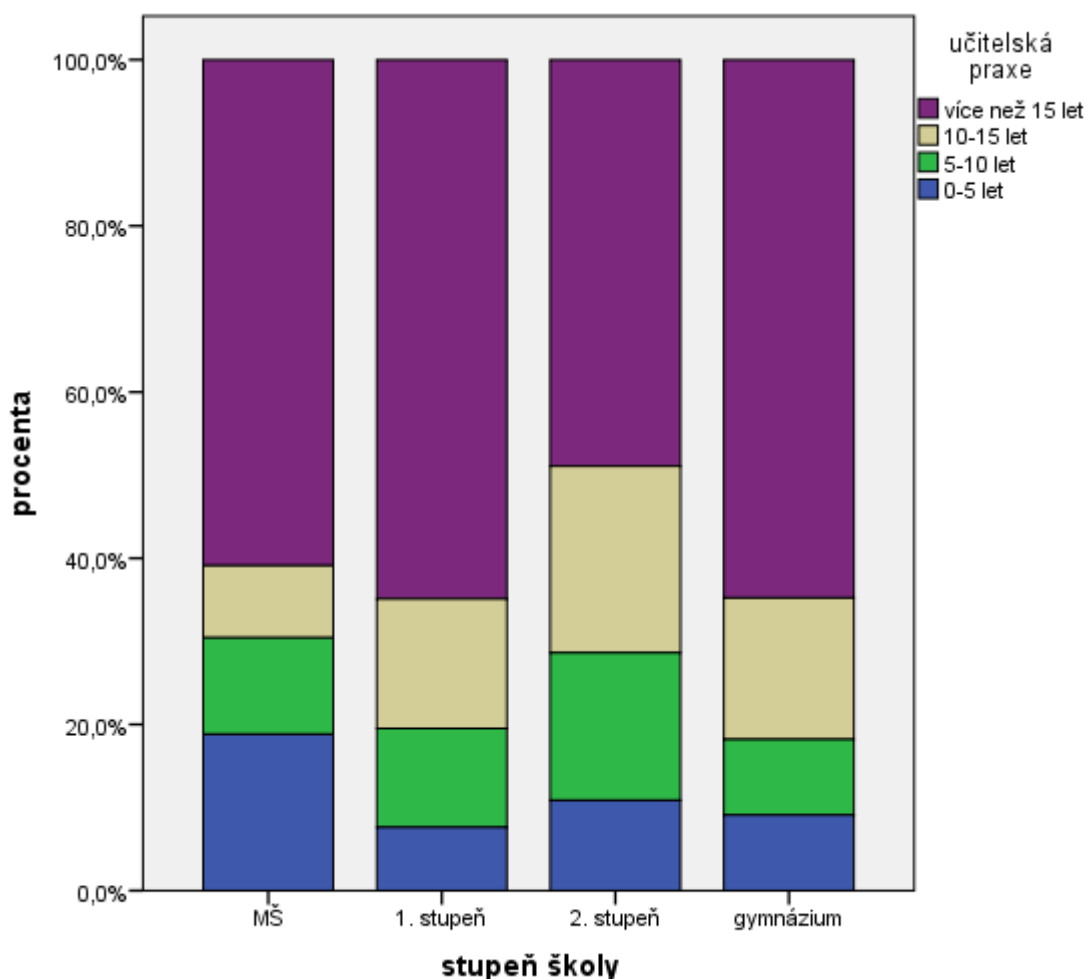
Typ školy	počty respondentů	podíl respondentů (%)
Základní školy s evidovanými MNŽ	151	19,4
Základní školy bez evidovaných MNŽ	221	28,4
Základní školy zapojené do ESF projektu CPIV ⁷	242	31,2
Víceletá gymnázia	90	11,6
Mateřské školy	73	9,4
celkem	777	100

Největší skupinu respondentů tvořili pedagogové s více než patnáctiletou praxí (58,5 % respondentů). Nejmenší zastoupení měli začínající pedagogové s praxí kratší než pět let (10,5 % respondentů). Necelou jednu třetinu tvořili pedagogové s praxí od pěti do patnácti let (31 % respondentů).

Na jednotlivých vzdělávacích stupních se sice procentuální zastoupení respondentů dle délky praxe poněkud lišilo, avšak vždy dominovalo zastoupení pedagogů s více než patnáctiletou praxí – viz Graf 5.

⁷ Jednalo se o základní školy zapojené do projektu Centra podpory inkluzivního vzdělávání. Sběr dat na těchto školách zajišťovali krajští koordinátoři tohoto projektu pro zajištění vyšší návratnosti dotazníků.

Graf 5

Na otázku, zda působí na škole školní psycholog, odpovědělo 314 respondentů ano a 420 ne (39 respondentů neodpovědělo). Na otázku, zda působí na škole školní speciální pedagog, odpovědělo 322 respondentů ano a 389 ne. Ve 122 případech respondenti uvedli, že v jejich škole působí jak školní psycholog, tak školní speciální pedagog. Celkem 2/3 respondentů tedy uváděly, že na jejich škole působí školní psycholog a/nebo školní speciální pedagog.

4.2 Výsledky dotazníkového šetření

Dotazník byl členěn do tří částí: část A byla společná pro všechny respondenty, část B pouze pro ty, kteří se nepodíleli ve své pedagogické praxi na výuce mimořádně nadaných žáků, a část C byla určena pro pedagogy, kteří podíleli ve své pedagogické praxi na výuce mimořádně nadaných žáků.

4.2.1 Společná část dotazníku

Společná část A sledovala dvě témata: a) vyhledávání a výuka MNŽ a b) pojetí pojmu nadání.

Vyhledávání mimořádně nadaných žáků

Zkušenost s vyhledáváním mimořádně nadaných žáků deklarovalo 38 % respondentů. V Tabulce 12 je kromě přehledu četností také pomocí znamének 0, + a – vyznačeno, u kterých skupin

respondentů jejich zastoupení odpovídá průměru celého vzorku, resp. je oproti němu významně vyšší či nižší.

Tabulka 12

Vyhledávání MN – četnosti					
	stupeň školy				celkem
	MŠ	1. stupeň	2. stupeň	gymnázium	
ne	54	180	195	38	467
ano	17	130	91	51	289
celkem	71	310	286	89	756

Znaménkové schéma				
	stupeň školy			
	MŠ	1. stupeň	2. stupeň	gymnázium
ne	++	o	++	---
ano	--	o	--	+++

o statisticky nevýznamné

+, - významná odchylka na 5 % hladině statistické významnosti

++, -- významnost od 0,1 % do 1 %

+++, --- pravděpodobnost náhodného výskytu odchylky menší než 0,1 %

Výsledná data ukazují na dva výrazné rozdíly mezi zjištěnými a očekávaným četnostmi. **V prvním případě na nižší počet respondentů, kteří v odpovědi uvedli, že mají zkušenosti s vyhledáváním MNŽ na druhém stupni základních. V druhém případě na výrazně vyšší počet respondentů, kteří měli zkušenost s vyhledáváním MNŽ v případě víceletých gymnázií.** Tato zjištění korespondují s výsledky šetření ČŠI (Umí školy pracovat s nadanými žáky?, 2008), podle kterých byl podíl škol identifikující nadané žáky v případě mateřských škol 20 % zatímco v případě gymnázií 58 %. Podíl základních škol identifikujících nadané žáky byl 43 %. V této souvislosti je však nutné připomenout, že šest ze sedmi zapojených gymnázií patří dle krajských koordinátorů péče o nadané mezi školy podporující nadání žáků a pozitivní vliv na vyhledávání MNŽ pedagogy gymnázií může mít také ta skutečnost, že na gymnáziích lze s ohledem na jejich studijní zaměření očekávat vyšší zastoupení MNŽ.

Srovnání respondentů se zkušeností s vyhledáváním MNŽ vzhledem k délce jejich učitelské praxe zobrazuje Tabulka 13. **Jednoznačně z ní vyplývá, že největší rozdíly mezi zjištěnými a očekávaným četnostmi byly v případě respondentů s praxí kratší než pět let a respondenty s praxí delší než pět let.** Zatímco v případě první skupiny bylo respondentů, kteří měli zkušenost s vyhledáváním MNŽ výrazně nižší oproti očekávaným četnostem, v případě respondentů s praxí více než patnáct let tomu bylo naopak.

Tabulka 13: Zkušenosti s vyhledáváním MNŽ dle délky učitelské praxe

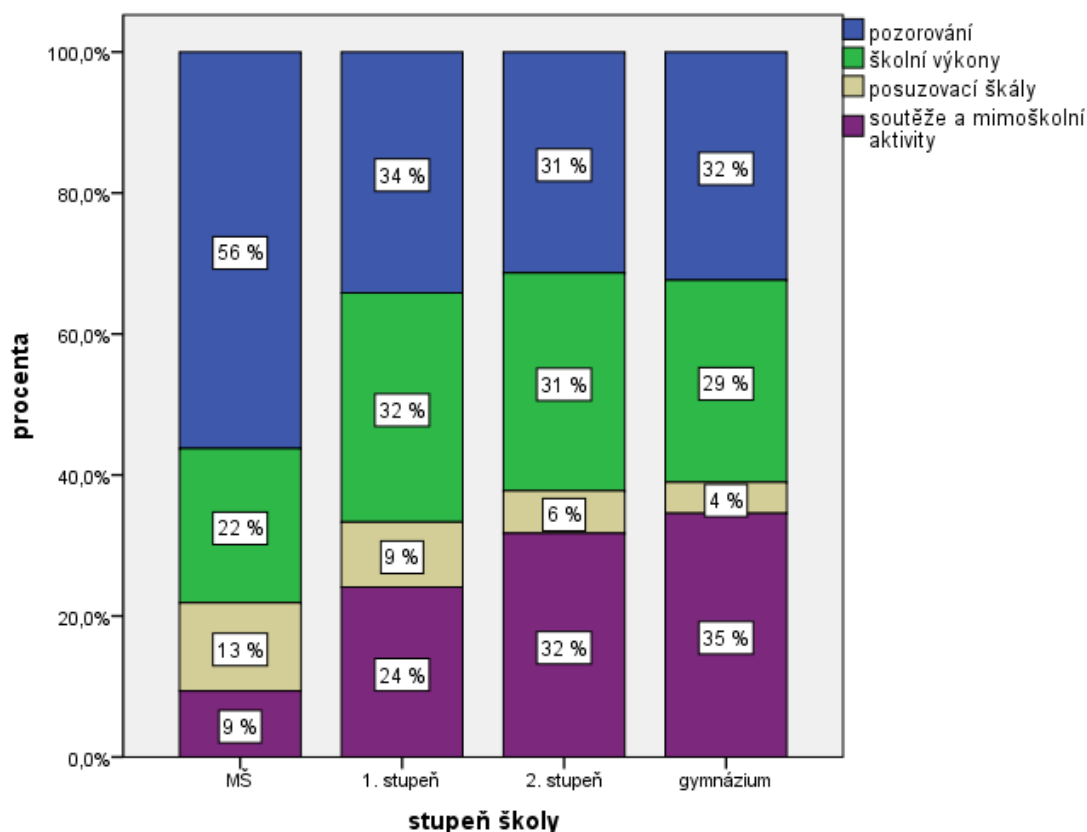
	0–5 let	5–10 let	10–15 let	více než 15 let
ne	+++	0	0	---
ano	---	0	0	+++

Následující otázka zjišťovala, které nástroje a zdroje učitelé využívají při vyhledávání MN žáků. Respondenti měli na výběr pět možností a mohli označit více možností najednou. Pokud jde

o poměrné zastoupení těchto možností v rámci celého souboru respondentů, bylo v podobné proporcii uváděno **pozorování žáka při vyučování (31 %)**, **školní výkonnost žáka (30 %)** a **soutěže a mimoškolní aktivity žáka (27 %)**. V daleko menší míře uváděli respondenti **posuzovací škály charakteristik nadaných žáků (8%)**. V případě, že respondenti označili možnost jiné, tak se nejčastěji jednalo o posudek ze ŠPZ nebo výsledky testů (Scio, Mensa ČR).

Při porovnání četnosti zastoupení těchto způsobů vyhledávání MNŽ na jednotlivých vzdělávacích stupních (viz Graf 6) je patrné, že pozorování je nejvíce a dominujícím způsobem využíváno u mateřských škol, význam soutěží a mimoškolních aktivit s jednotlivými vzdělávacími stupni vzrůstá a je nejčetnějším nástrojem vyhledávání MNŽ u víceletých gymnázií, nejmenší a se vzrůstající vzdělávací úrovní dále klesající podíl na vyhledávání MNŽ mají posuzovací škály a nejméně se napříč vzdělávacími stupni (zejména mezi ISCED1 a ISCED 2) mění zastoupení vyhledávání MNŽ prostřednictvím jejich školních výkonů.

Graf 6

Výuka mimořádně nadaných žáků

Další otázka zjišťovala, kteří respondenti se podíleli ve své pedagogické praxi na výuce mimořádně nadaných žáků. **I díky povinnému zastoupení škol, které měly evidované MN žáky, byl celkový podíl pedagogů se zkušeností s výukou MN žáků 39 %.** V případě, že zohledníme pouze školy, které neměly evidovány MN žáky, byl podíl těchto pedagogů 34 %. Naopak v případě škol s evidovanými MN žáky byl podíl těchto pedagogů dokonce 63 %.

U pedagogů z jednotlivých vzdělávacích stupňů výsledná data ukazují na dva výrazné rozdíly mezi zjištěnými a očekávaným četnostmi. **V případě respondentů z gymnázií se výrazně častěji objevili respondenti se zkušeností s výukou MNŽ.** Opačná situace byla v případě respondentů

z mateřských škol (viz Tabulka 14). V této souvislosti je však třeba připomenout již výše zmíněné vysoké zastoupení gymnázií podporujících nadání žáků (6 ze 7) a nižší zastoupení takových MŠ (1 z 5) v našem souboru.

Tabulka 14: Zkušenosti s výukou MNŽ dle vzdělávacího stupně

	MŠ	1. stupeň	2. stupeň
ne	+++	0	0
ano	---	0	0

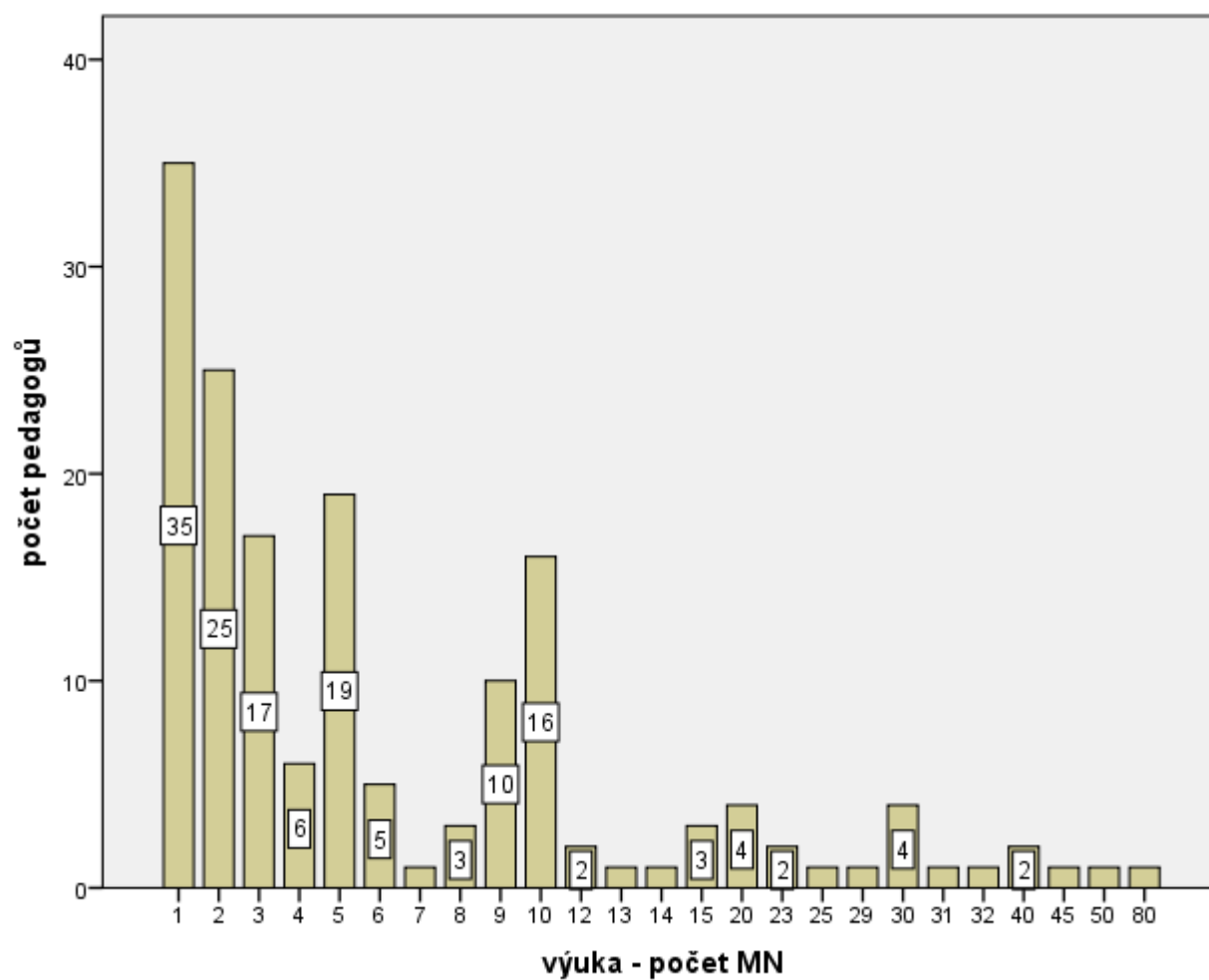
Stejně výsledky jako v případě vyhledávání MNŽ ukázalo srovnání respondentů vzhledem k jejich praxi. Opět se největší rozdíly ukázaly mezi zjištěnými a očekávaným četnostmi v případě respondentů s praxí kratší než pět let a respondenty s praxí delší než pět let.

Tabulka 15: Zkušenosti s výukou MNŽ dle délky učitelské praxe

	0–5 let	5–10 let	10–15 let	více než 15 let
ne	+++	0	0	---
ano	---	0	0	+++

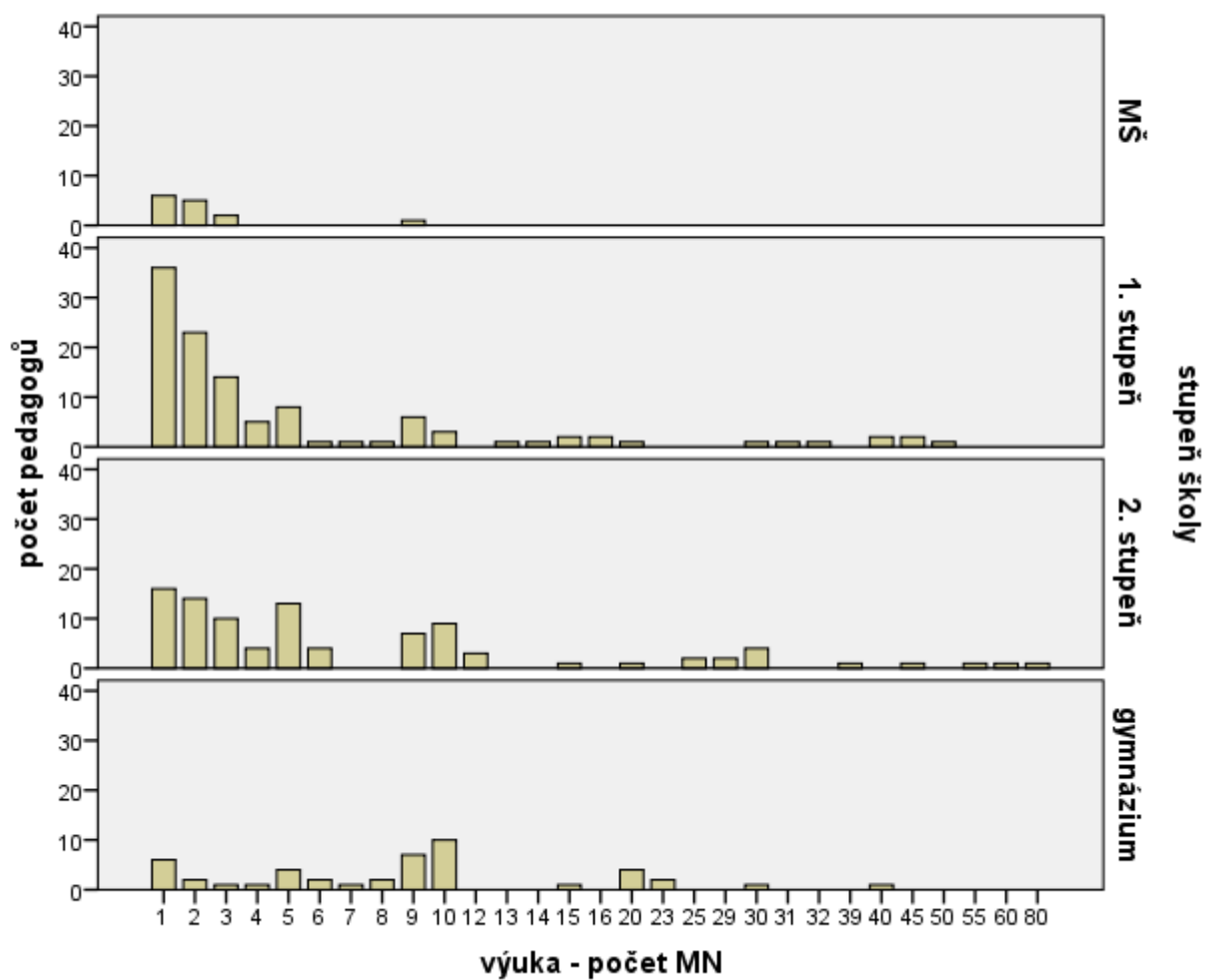
Dále jsme zjišťovali počet MN, na jejichž výuce se respondent podílel. Otázku zodpovědělo 272 respondentů. Nejvíce pedagogů mělo zkušenost s výukou pouze jednoho MN žáka (35) , zkušenost s výukou více než 10 MN žáků byla ojedinělá – viz Graf 7.

Graf 7

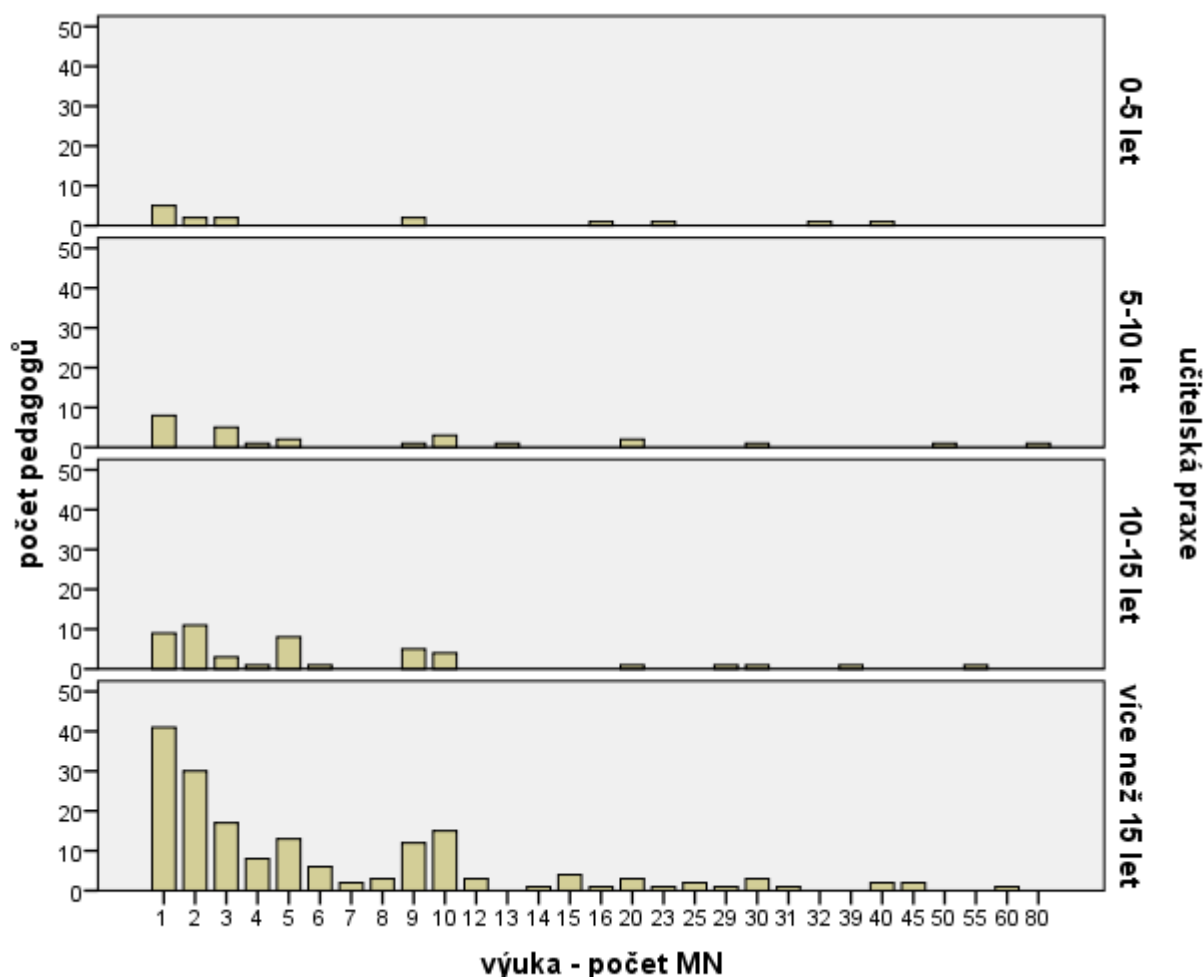
Graf 8 rozděluje učitele se zkušeností s výukou MN podle jednotlivých vzdělávacích stupňů

Graf 8

Nejvíce zkušeností s výukou MN žáků mají učitelé 1. stupně a pak druhého stupně ZŠ. Dle očekávání se také zvyšovaly počty učitelů se zkušeností s výukou MN žáků s délkou jejich učitelské praxe (viz Graf 9).

Graf 9

Pojetí nadání

Další otázka měla za cíl zmapovat, co si respondenti pod pojmem nadání představují. Vyjadřovali se k pěti různým aspektům nadání, z nichž každý byl reprezentován dvěma protikladně formulovanými výroky – měli vždy označit ten z nich, k němuž se přiklání.

V první dvojici výroků bylo zjišťováno, zda se respondenti domnívají, že „nadání“ jsou vrozené předpoklady (např. hudební sluch) nebo až výsledek rozvoje těchto předpokladů (např. virtuosní houslista). Mezi respondenty převládal v tomto případě jednoznačně názor, že nadání jsou vrozené předpoklady (83 %). **Pouze 17 % respondentů považovalo nadání až za výsledek rozvoje vrozených předpokladů.** Dále bylo zjišťováno, zda se respondenti domnívají, že se nadání projeví/rozvine vždy bez ohledu na podmínky, nebo se nemusí projevit/rozvinout samo, tj. musí být zapotřebí vytvoření vhodných podmínek. **Respondenti ve velké většině odpověděli, že může být zapotřebí vytvoření vhodných podmínek, aby se nadání projevilo/rozvinulo (83 %).** Na otázku zda se respondenti domnívají, že nadání se může projevit výbornými předpoklady/výkony pouze v některých dílčích oblastech (jako jsou např. řešení logických problémů, bohaté vyjadřování, sociální dovednosti nebo obratnost při tělocviku), nebo naopak, že se nadání většinou pozitivně promítá do celého komplexu předpokladů/výkonů (např. žák ve většině předmětů podává výborné výsledky), **respondenti označili v 82 %, že se nadání může projevit pouze v některých dílčích oblastech.** V případě otázky, zda za „nadání“ považují respondenti to, co je prospěšné pro

společnost a může ji obohatit, nebo to co není společností oceňované a nemusí být prospěšné, se respondenti v odpovědi více rozcházeli. **Téměř jedna třetina považovala nadání za něco společensky prospěšného a naopak 2/3 za něco, co nemusí být společensky prospěšné a společností oceňované.** Poslední otázka zjišťovala, zda si respondenti myslí, že nadání má jen velmi omezené množství lidí, nebo že je naopak v populaci rozšířené, mnoho lidí je nějak nadaných. **41 % respondentů odpovědělo, že nadání je v rámci populace omezené. Naopak 59 % respondentů považovalo nadání za rozšířené.**

U pedagogů z jednotlivých typů škol jsme však zaznamenali v některých aspektech nadání rozdíly:

Tabulka 16

	vrozené předpoklady	výsledek rozvoje vrozeného	vždy se projeví	nemusí se projevit	nadaných je málo	nadaných je hodně
ZŠ s MN	0	0	-	+	0	0
ZŠ bez MN	+	-	0	0	0	0
víceleté G	0	0	0	0	--	++
MŠ	0	0	0	0	0	0
ZŠ ze CPIV	--	++	0	0	0	0

Pedagogové škol zapojených do projektu CPIV se častěji než pedagogové ostatních zapojených škol domnívají, že nadání je až výsledkem rozvoje vrozených předpokladů, a pedagogové ze škol bez evidovaných MN žáků považují za nadání častěji vrozené předpoklady.

Pedagogové ZŠ s evidovanými MN žáky se častěji než ostatní domnívají, že k rozvoji/projevení nadání může být zapotřebí vytvoření vhodných podmínek, resp. platilo to i obecněji pro pedagogy ze škol, které krajsí koordinátoři péče o nadané označili jako školy podporující nadání žáků ve srovnání s ostatními zapojenými školami.

Pedagogové víceletých gymnázií se častěji než ostatní domnívají, že nadání je v populaci rozšířené.

Naopak délka učitelské praxe a zkušenost s výukou MN neměly na pojetí nadání žádný specifický vliv.

Dále jsme zjistili, že některé z alternativ pěti aspektů nadání byly častěji voleny společně:

- pojetí nadání jako vrozených předpokladů se častěji pojilo s přesvědčením, že nadání se může projevit výbornými předpoklady/výkony pouze v některých dílčích oblastech a naopak;
- pojetí nadání jako vrozených předpokladů a přesvědčení, že k rozvoji/projevení nadání může být zapotřebí vytvoření vhodných podmínek se častěji pojily s přesvědčením, že nadaných je hodně;
- pojetí nadání jako výborných předpokladů/výkonů pouze v některých dílčích oblastech se častěji pojilo s přesvědčením, že nadáním je i to, co není společností oceňované a nemusí být prospěšné;
- přesvědčení, že nadaných je hodně, se častěji pojilo s přesvědčením, že nadáním je i to, co není společností oceňované a nemusí být prospěšné.

4.2.2 Respondenti bez zkušenosti s výukou mimořádně nadaných žáků

V části B určené pedagogům, kteří neměli zkušenost s výukou MN žáků, byly mapovány názory respondentů ze základních škol a víceletých gymnázií v těchto dvou oblastech: a) přístup jejich školy k uspokojování individuálních vzdělávacích potřeb žáků, b) výukové přístupy respondenta zohledňující individuální vzdělávací potřeby žáků. Dále jsme zjišťovali, zda učitelé považují MN

za žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Část B vyplnilo celkem 408 respondentů, z nichž 49 % tvořili pedagogové prvního stupně, 44 % pedagogové druhého stupně a 7 % pedagogové víceletých gymnázií⁸.

Přístup školy k uspokojování individuálních vzdělávacích potřeb žáků

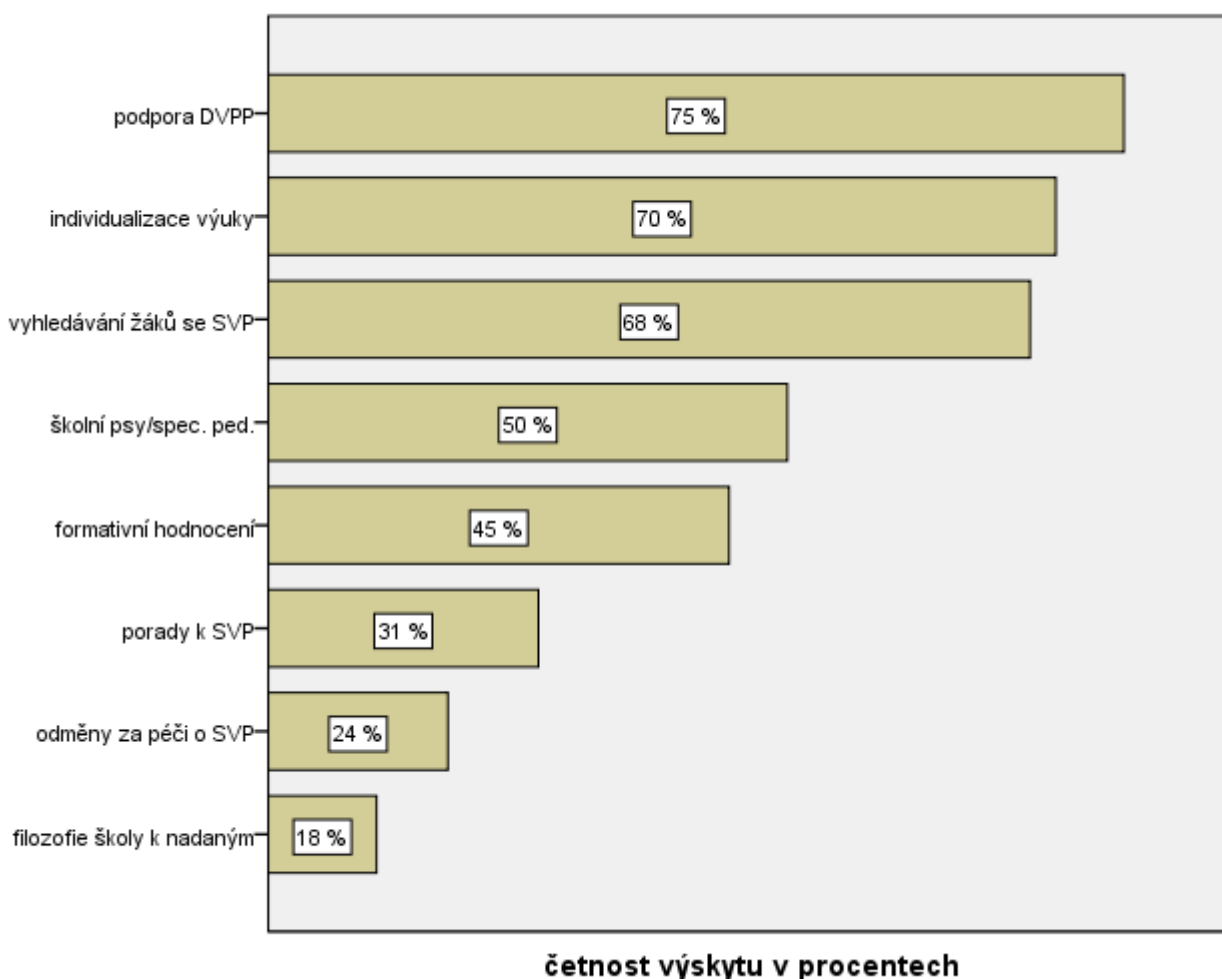
Respondent měl na výběr z osmi charakteristik školy, ve které působí. Měl vybrat pouze ta tvrzení, se kterými se ztotožnil. Na výběr byly následující charakteristiky:

- Filosofie a vzdělávací cíle naší školy přesně a detailně specifikují péči o nadané žáky (v Grafu 10 uvedeno jako filozofie školy k nadaným).
- V naší škole je školní vzdělávací program natolik pružný, že poskytuje dostatek možností pro individualizaci a vnitřní diferenciaci výuky, která umožňuje dostatečně rozvíjet individuální schopnosti žáků (v grafu uvedeno jako individualizace výuky).
- Hodnocení žáků je postaveno tak, že odráží nárůst jejich schopností za určený čas (např. prvňáček není nutně hodnocen ze čtení podle osnov pro první třídy, ale podle zlepšení jeho schopností od jeho individuální startovní čáry), (v grafu uvedeno jako formativní hodnocení).
- Škola vychází z předpokladu, že v každé třídě mohou být žáci se speciálními vzdělávacími potřebami a učitelé jsou vedeni k jejich cílenému vyhledávání (v grafu uvedeno jako vyhledávání žáků se SVP).
- Ve škole probíhají průběžné porady tematicky zaměřené na vzdělávání a plánování rozvoje žáků se speciálními vzdělávacími potřebami včetně nadaných (v grafu uvedeno jako porady k SVP).
- Škola podporuje další vzdělávání pedagogů rozvíjející jejich kvalifikaci a/nebo specializaci včetně problematiky dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (v grafu uvedeno jako podpora DVPP).
- Na škole pracuje školní psycholog/speciální pedagog, který zajišťuje (nebo by dokázal poskytnout) psychologické poradenství nadaným žákům a jejich rodičům (v grafu uvedeno jako školní psy/spec. ped.).
- Pedagogové, kteří se věnují vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami včetně žáků nadaných, jsou finančně odměňováni podle dohodnutých a schválených pravidel (v grafu uvedeno jako odměny za péči k SVP).

Četnost označení jednotlivých charakteristik školy uvádí Graf 10

⁸ Jednalo se o respondenty šesti víceletých gymnázií.

Graf 10

Nejčastěji respondenti uváděli, že jejich škola podporuje další vzdělávání pedagogů rozvíjející jejich kvalifikaci a/nebo specializaci (305 respondentů). S podobnou četností byla označována možnost „vzdělávací program školy je natolik pružný, že dále poskytuje dostatek možností pro individualizaci a vnitřní diferenciaci výuky“ (284 respondentů) a možnost „škola vychází z předpokladu, že v každé třídě mohou být žáci se speciálními vzdělávacími potřebami a učitelé jsou vedeni k jejich cílenému vyhledávání“ (276 respondentů).

Řádově nižší byla četnost odpovědí v případě přítomnosti školního psychologa/speciálního pedagoga, který zajišťuje (nebo by dokázal poskytnout) psychologické poradenství nadaným žákům a jejich rodičům (201 respondentů) a možnost „hodnocení žáků je postaveno tak, že odráží nárůst jejich schopností za určený čas“ (183 respondentů).

Nejméně často respondenti uváděli, že v jejich škole probíhají průběžné porady tematicky zaměřené na vzdělávání a plánování rozvoje žáků se speciálními vzdělávacími potřebami včetně nadaných (124 respondentů), dále možnost že pedagogové, kteří se věnují vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami včetně žáků nadaných, jsou finančně odměňováni podle dohodnutých a schválených pravidel (96 respondentů). Nejnižší frekvenci četnosti získala možnost „filozofie a vzdělávací cíle školy přesně a detailně specifikují péči o nadané žáky“ (74 respondentů). V případě možnosti s nejnižší četností, tj. „filozofie a vzdělávací cíle školy přesně a detailně specifikují péči o nadané žáky“, se nepotvrdil předpoklad, že respondenti,

kteří označili tuto možnost, vyučovali ve školách s evidovanými MNŽ. Jednalo se o respondenty z 31 škol přičemž variační rozpětí počtu respondentů z jedné školy bylo 6.

Pořadí těchto charakteristik se u jednotlivých stupňů vzdělávání příliš nelišilo, jak dokládá Tabulka 17 (v jednotlivých sloupcích jsou červeně zvýrazněna podpůrná opatření nejvíce a modře nejméně často uváděná).

Tabulka 17

Četnost zastoupení jednotlivých charakteristik školy (včetně MŠ) v procentech					
	MŠ	1. stupeň	2. stupeň	gymnázium	celkem
podpora DVPP	75%	79%	74%	60%	76%
individualizace výuky	77%	71%	70%	77%	72%
vyhledávání žáků se SVP	44%	72%	65%	53%	65%
školní psych. / spec. ped.	21%	51%	52%	43%	47%
formativní hodnocení	36%	56%	35%	20%	43%
porady k SVP	13%	32%	29%	27%	28%
odměny za péči o SVP	15%	23%	26%	10%	22%
filozofie školy k nadaným	5%	18%	21%	23%	18%

Statisticky významný rozdíl mezi stupni ZŠ a gymnáziem je pouze u formativního hodnocení, které se častěji uplatňuje na 1. stupni ZŠ.

Tabulka 18

	formativní hodnocení	
	ne	ano
1. stupeň	---	+++
2. stupeň	+++	---
gymnázium	+	-

Výukové přístupy učitele zohledňující individuální vzdělávací potřeby žáků

Respondenti měli na výběr dvacet podpůrných opatření – četnost jejich užívání vyznačovali na stupnici ano – spíše ano – spíše ne – ne. Na základě zjištění byly využívané přístupy rozděleny do následujících tří kategorií (viz též níže Tabulka 19):

1. Široce a často využívaná podpůrná opatření

Do této kategorie spadají přístupy, u kterých více než 50 % respondentů označilo možnost „ano“. Jednalo se o následující přístupy:

- důraz na rozvoj myšlení, tvořivosti a schopností reflektovat a popsat vlastní myšlenkové procesy;
- podpora při nacházení vlastních, originálních přístupů k dosažení výsledku nebo nových možností řešení;
- využití dalších materiálů a informačních zdrojů jako jsou např. různé pracovní listy, encyklopedie, internet aj.;
- podpora žáka pokud projeví zájem o činnost, která převyšuje jeho chronologický věk;
- podpora sebehodnocení žáků;
- prostor pro prezentaci znalostí získaných na dobrovolné bázi (např. samostudiem).

2. Podpůrná opatření spíše využívaná

Tuto kategorii tvořily přístupy, u kterých více než 50 % respondentů zvolilo možnost „ano“ nebo „spíše ano“. Jednalo se o následující podpůrná přístupy:

- používání alternativních nástrojů komunikace (např. psaní tiskacím písmem, na klávesnici apod.);
- nabídka dalších (kreativních, problémových apod.) úkolů pokud je žák se zadaným úkolem hotov;
- posuzování výkonu žáků nejen z hlediska nároků osnov, ale také z hlediska jejich individuálního posunu v dané oblasti (zohlednění rozličné výchozí úrovně jednotlivých žáků);
- zohlednění nejen samotného výsledku práce žáků (dosažený výkon), ale i jejich postupu při řešení zadaných úkolů;
- podpora a iniciace úkolů ve vyučování, které zahrnují týmovou spolupráci žáků.

3. Podpůrná opatření spíše nevyužívaná

Do této kategorie přístupů, u kterých více než 50 % respondentů zvolilo možnost „spíše ne“ nebo „ne“, spadá pouze opatření

- žáci mají možnost vybrat si při práci v hodině z úkolů různého stupně náročnosti.

Tabulka 19: Míra využití některých opatření zohledňujících individuální vzdělávací potřeby žáků

	ano	spíše ano	spíše ne	ne	kategorie
další informační zdroje	78,0%	21,0%	0,5%	0,5%	1
věkově náročné úkoly	59,4%	37,5%	3,1%	0,0%	1
prezentace mimoškolních znalostí	57,0%	38,9%	4,1%	0,0%	1
originální řešení	55,4%	40,1%	4,5%	0,0%	1
rozvoj myšlení a tvořivosti	53,4%	45,3%	1,3%	0,0%	1
podpora sebehodnocení	52,5%	39,6%	7,6%	0,3%	1
zohlednění postupů řešení	48,8%	48,6%	2,3%	0,3%	2
zohlednění vstupní úrovně	47,2%	45,4%	7,2%	0,3%	2
nabídka dalších úkolů	44,4%	45,1%	9,5%	1,0%	2
podpora týmové spolupráce	43,3%	44,8%	10,9%	1,0%	2
alternativní komunikační nástroje	24,9%	48,7%	18,7%	7,8%	2
úkoly různé náročnosti	9,3%	33,5%	51,3%	5,9%	3

V Tabulce 20 jsou uvedeny průměrné hodnoty využívání jednotlivých opatření na jednotlivých vzdělávacích úrovních (za odpověď *ano* byly přiděleny 2 body, za *spíše ano* 1 bod, za *spíše ne* -1 bod a za *ne* -2 body) – v každém sloupci jsou sytě červeně podbarvena opatření nejvíce a sytě modře nejméně využívaná.

Tabulka 20

	MŠ	1. stupeň	2. stupeň	gymnázium	celkově
další informační zdroje	1,60	1,81	1,72	1,54	1,73
věkově náročné úkoly	1,61	1,64	1,40	1,64	1,54
rozvoj myšlení a tvořivosti	1,69	1,60	1,40	1,44	1,52
prezentace mimoškolních znalostí	1,40	1,61	1,41	1,21	1,48
originální řešení	1,61	1,57	1,34	1,50	1,48
zohlednění postupů řešení	1,51	1,47	1,37	1,46	1,44
podpora sebehodnocení	1,47	1,68	1,09	,82	1,37
zohlednění vstupní úrovně	1,65	1,48	1,18	1,00	1,35
nabídka dalších úkolů	1,42	1,59	,91	,69	1,25
podpora týmové spolupráce	1,52	1,45	,96	,64	1,22
alternativní komunikační nástroje	,49	,63	,64	,67	,62
úkoly různé náročnosti	,49	,20	-,37	-,50	-,04

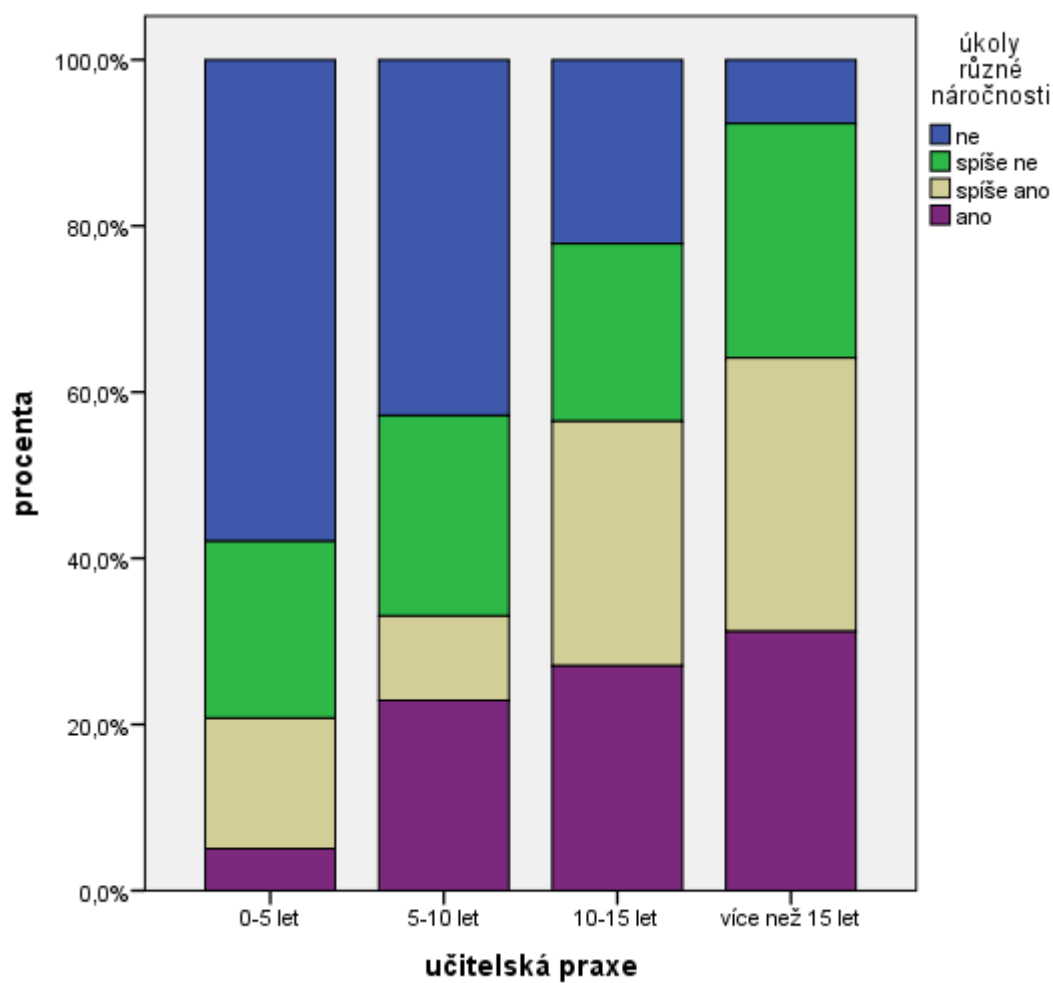
U 9 z těchto podpůrných opatření byly zjištěny statisticky významné rozdíly v četnosti jejich využívání mezi jednotlivými vzdělávacími úrovněmi:

- častější podpora rozvoje myšlení a tvořivosti na MŠ a 1. stupni ZŠ oproti 2. stupni ZŠ,
- častější podpora originálních řešení na MŠ a 1. stupni ZŠ oproti 2. stupni ZŠ,
- častější nabídka věkově náročných úkolů na 1. stupni ZŠ oproti 2. stupni ZŠ,
- častější nabídka dalších úkolů na MŠ a 1. stupni ZŠ oproti 2. stupni ZŠ a gymnáziu,
- častější zohlednění vstupní úrovně na MŠ oproti 2. stupni ZŠ a gymnáziu a na 1. stupni ZŠ oproti 2. stupni ZŠ,
- častější podpora sebehodnocení na MŠ a 1. stupni ZŠ oproti 2. stupni ZŠ a gymnáziu,
- častější prostor pro prezentaci mimoškolních znalostí na 1. stupni ZŠ oproti 2. stupni ZŠ,
- častější podpora týmové spolupráce na MŠ a 1. stupni ZŠ oproti 2. stupni ZŠ a gymnáziu,
- častější nabídka výběru z úkolů různého stupně náročnosti na MŠ a 1. stupni ZŠ oproti 2. stupni ZŠ a gymnáziu.

Celkově lze shrnout, že 9 výše uvedených podpůrných opatření je nejvíce využíváno v MŠ a na 1. stupni ZŠ, a to zejména v porovnání s 2. stupněm ZŠ.

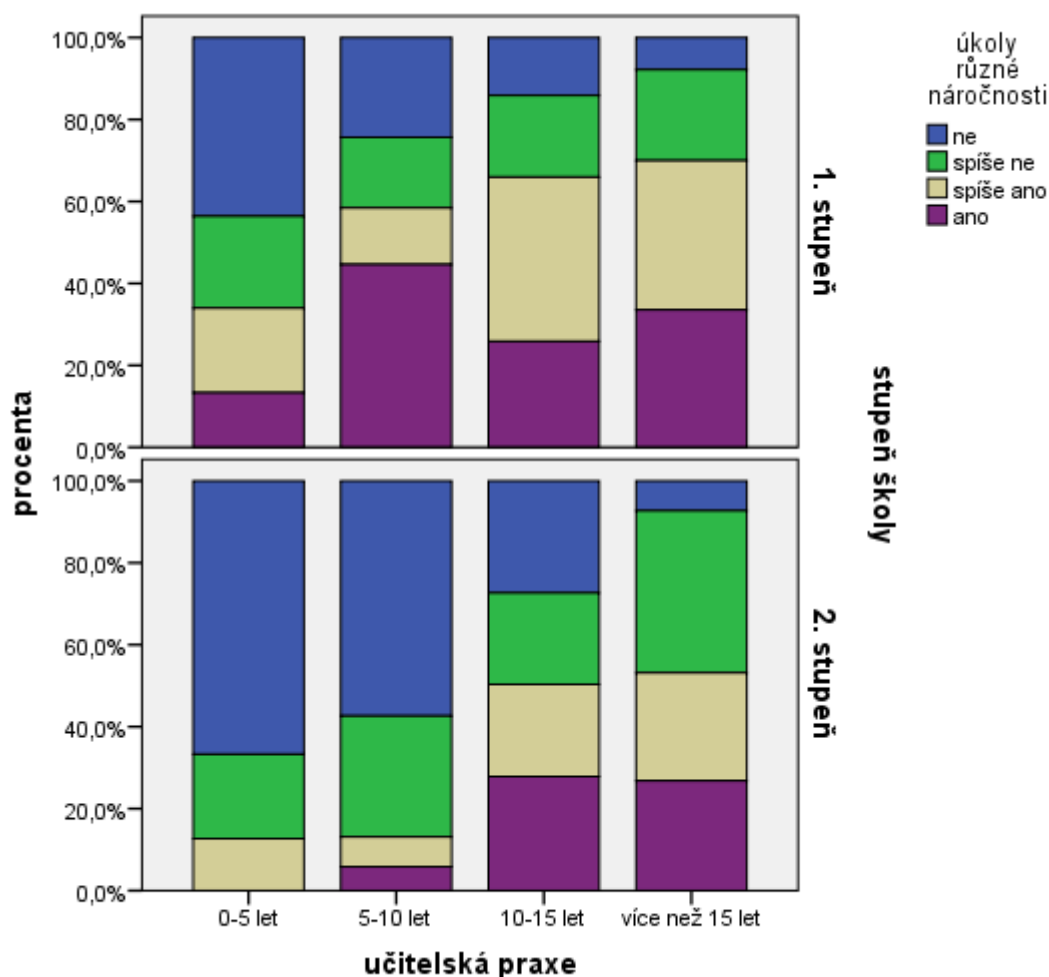
Napříč stupni ZŠ byly zjištěny statisticky významné rozdíly u použití úkolů různého stupně náročnosti: učitelé s praxí do 5 let užívali tento přístup méně často než učitelé s praxí 10 a více let a učitelé s praxí 5-10 let méně často než učitelé s praxí 15 a více let.

Graf 11

Trendy na 1. a 2. stupni se trochu liší, výraznější tendence k přímé úměrnosti mezi délkou praxe a četností užívání tohoto přístupu je u učitelů 2. stupně ZŠ.

Graf 12

Vnímání potřeb MNŽ

V závěru části určené pedagogům bez přímé zkušenosti se vzděláváním MNŽ bylo zjišťováno, zda respondenti považují mimořádně nadané za žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Cílem bylo zjistit, zda si jsou respondenti vědomi toho, že ačkoliv v rámci Vyhlášky č. 73 nejsou MNŽ kategorizováni jako žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, tak reálně vzdělávání MNŽ vyžaduje specifický přístup. **Velká většina respondentů považovala MNŽ za žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (86 % respondentů).**

4.2.3 Respondenti se zkušeností s výukou mimořádně nadaných žáků

Oddíl C dotazníku mapoval názory a zkušenosti pedagogů základních škol a víceletých gymnázií, kteří měli zkušenost s výukou MNŽ. Tato část měla za cíl a) zmapovat připravenost pedagogů na výuku MNŽ (DVPP, pregraduální příprava), b) zjistit, jaká podpurná opatření jsou pedagogy využívána v případě, že je ve třídě přítomen MNŽ a kdo se na jejich realizaci podílí a c) jaké konkrétní změny by pedagogové potřebovali při práci s MNŽ. V části C odpovědělo 288 respondentů, přičemž 41 % tvořili pedagogové prvního stupně, 38 % pedagogové druhého stupně a 21 % pedagogové víceletých gymnázií. Respondenti, kteří uvedli, že mají zkušenost s výukou MNŽ, byli dotázáni, zda tuto zkušenost respondent získali při výuce MNŽ v běžné třídě, nebo v rámci skupinové výuky MNŽ. V tomto případě jednoznačně převládali respondenti, kteří se podíleli na vzdělávání MNŽ v rámci výuky v běžné třídě (88 %). S výukou MNŽ ve speciálních

třídách mělo zkušenost 32 respondentů, přičemž více jak v polovině případů (18 respondentů) se jednalo o pedagogy ze čtyř škol: ZŠ Máj v Českých Budějovicích (9 respondentů), Gymnázium Jana Palacha z Turnova (5 respondentů), ZŠ Malenovice (4 respondenti) a ZŠ Kollárova Karlovy Vary (4 respondenti). V případě základních škol se vždy jednalo o školu s evidovanými MNŽ.

Připravenost pedagogů na výuku MNŽ (DVPP, pregraduální příprava)

Na otázku, zda respondent absolvoval vzdělávací program v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, který byl zaměřený na oblast vzdělávání MNŽ, odpovědělo kladně 96 respondentů, tj. 34 % respondentů, kteří zodpověděli tuto otázku. Zajímavá je v tomto případě distribuce DVPP v oblasti vzdělávání MNŽ mezi pedagogy první a druhého stupně základních škol a pedagogy víceletých gymnázií. Přehledný souhrn zobrazuje znaménkové schéma v Tabulce 21. Z tabulky vyplývá, že **v případě gymnázií byl výrazně vyšší počet respondentů, kteří neabsolvovali žádné vzdělávání v oblasti vzdělávání MNŽ oproti očekávané četnosti zastoupení v souboru.**

Tabulka 21: Absolvované DVPP z oblasti MN

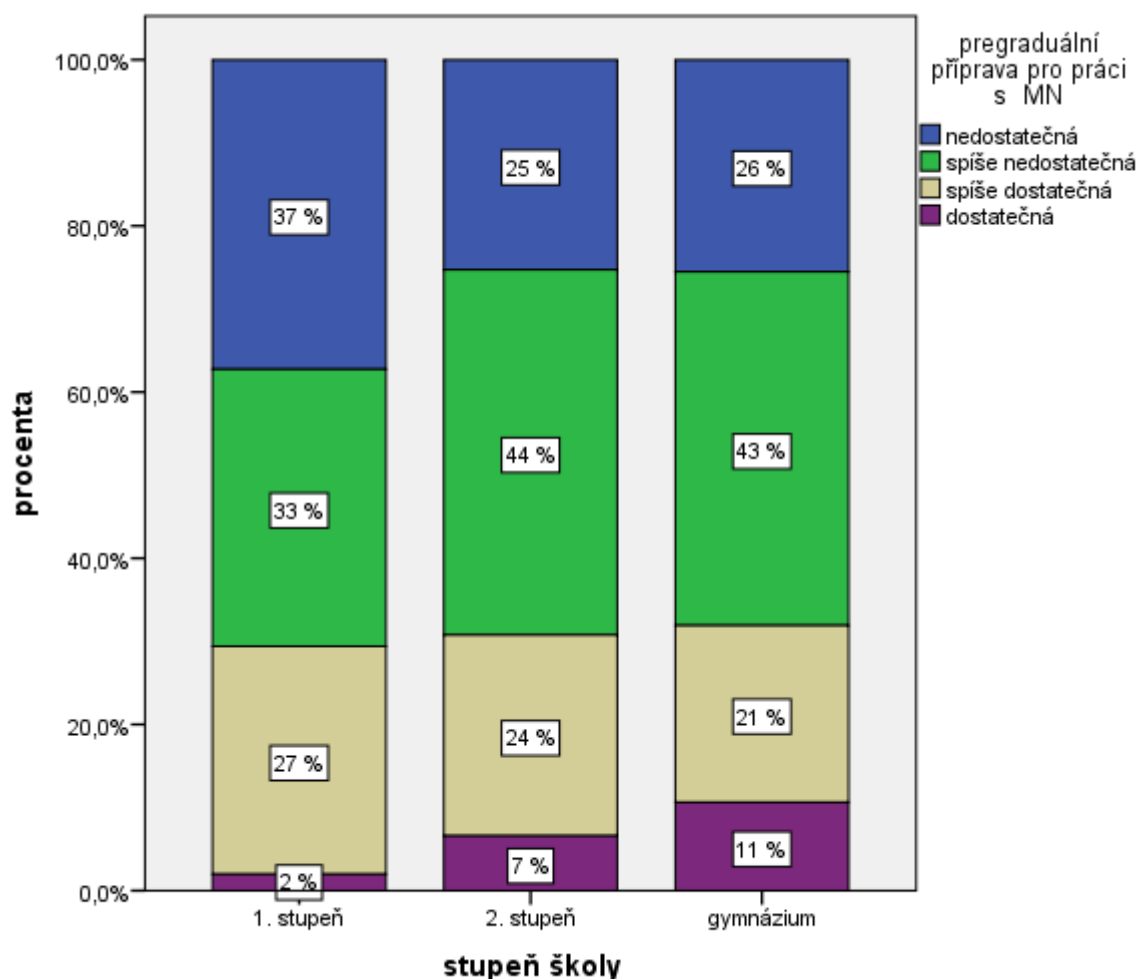
	1. stupeň	2. stupeň	gymnázium
ne	–	0	++
ano	+	0	--

Na doplňují otázku zjišťující, o jaké vzdělávací kurzy se jednalo, většina respondentů neodpověděla. Domníváme se, že respondenti si v tomto případě již nepamatovali název vzdělávací akce ani instituci, která ji zajišťovala a z toho důvodu otázku nezodpověděli. Otázku zodpovědělo pouze deset respondentů, kteří mezi institucemi uvedli Centrum nadání, Mensu a NIDV. Mezi názvy kurzů se objevilo Vyhledávání, identifikace nadaného, tvorba kvízů, hádanek a úloh pro nadané, Rozpoznání nadaných dětí a práce s nimi na 1. stupni se zaměřením na matematiku a Práce s MNŽ.

Absolvované DVPP dále mapovala otázka zjišťující spokojenost respondentů s nabídku programů dalšího vzdělávání pro pedagogy v oblasti vzdělávání mimořádně nadaných žáků. Respondenti měli na výběr ze škály: plně dostačující – spíše dostačující – spíše nedostačující – nedostačující. Jako dostačující označilo nabídku DVPP v oblasti vzdělávání MNŽ pouze 7 %. Na druhou stranu jako zcela nedostačující ji označilo 8 % respondentů. Většina respondentů tak registrovalo určitou nabídku vzdělávacích programů v oblasti vzdělávání MNŽ, kterou považovalo za spíše dostačující (40 % respondentů) a za spíše nedostačující (45 % respondentů). **Mírně převládalo negativní hodnocení nabídky DVPP v oblasti vzdělávání MNŽ (53 %).** Výsledky pedagogů prvního a druhého stupně a gymnázií se významně nelišily od celkových výsledků hodnocení.

Výrazně negativně byla hodnocena schopnost pregraduálního studia učitelství připravit pedagogy pro práci s mimořádně nadanými žáky. Pouze 5 % respondentů uvedlo, že pregraduální příprava byla v tomto případě dostatečná. Naopak 31 % respondentů uvedlo, že byla nedostatečná. Za spíše dostatečnou označilo pregraduální přípravu 25 % respondentů a za spíše nedostatečnou 39 %. **Výrazně tedy převládalo negativní hodnocení pregraduální přípravy (70 % respondentů).** Velmi nespokojeni byli pedagogové prvního stupně, u kterých se hodnocení pregraduální přípravy jako nedostatečné, objevovalo jako nejčastěji zvolená možnost (viz Graf 13).

Graf 13

Podpůrná opatření využívaná ve vzdělávání MNŽ

Další část oddílu C mapovala podpůrná opatření, která respondenti využívají při vzdělávání MNŽ a jejich frekvenci. Respondenti měli na výběr dvacet podpůrných opatření, jejichž užívání měly označit v rámci škály: často – někdy – zřídka – vůbec ne. Na základě zjištění byla podpůrná opatření rozdělena do následujících čtyř kategorií:

1. Široce a často využívaná podpůrná opatření

Do této kategorie spadají opatření, u kterých více než 50% respondentů označilo možnost „často“. Jednalo se o následující podpůrná opatření:

- Účast na olympiádách, soutěžích
- Práce na projektech
- Samostatná práce na individuálním úkolu
- Možnost využívat v hodinách další pomůcky a informační zdroje (notebook, vyhledávání na internetu a v encyklopediích aj.)
- Obohacování učiva
- Možnost pracovat rychlejším tempem v rámci hodiny (nabídka dalších úkolů pro ty žáky, kteří dokončí zadanou práci dříve než ostatní)
- Zadávání tvořivých úkolů
- Nabídka volnočasových rozvíjejících aktivit (zájmové kroužky, exkurze apod.)

2. Podpůrná opatření spíše využívaná

Tuto kategorii tvořila podpůrná opatření, u kterých více než 50 % respondentů označilo frekvenci užívání „často“ nebo „někdy“. Jednalo se o následující podpůrná opatření:

- Nabídka vzdělávacích obsahů různého stupně obtížnosti
- Práce ve skupině dalších nadaných žáků
- Celková akcelerace vzdělávání
- Individuální zkušenostní učení přesahující obsahový rámec kurikula (např. formou samostatné práce mimo výuku)

Do této kategorie spadá i podpůrné opatření „Podpora rozvoje metakognice“. V případě tohoto opatření nicméně nepanovala mezi respondenty shoda o obsahu tohoto opatření.

3. Podpůrná opatření spíše nevyužívaná

Tuto kategorii tvořila podpůrná opatření, u kterých více než 50 % respondentů označilo frekvenci užívání „zřídka“ nebo „vůbec ne“. Jednalo se o následující podpůrná opatření:

- Zapojování pedagoga-specialisty
- Vrstevnické učení (mimořádně nadaný žák jako tutor ve třídě)
- Možnost být v určitém předmětu zařazen do speciální studijní skupiny

4. Podpůrná opatření využívaná ojediněle nebo vůbec ne

Do této kategorie spadají opatření, u kterých více než 50 % respondentů označilo možnost „vůbec ne“. Jednalo se o následující podpůrná opatření:

- Účast na výuce některých předmětů ve vyšším ročníku
- Možnost být v oblasti zájmu vzděláván externím odborníkem (mentorem).
- Možnost spolupracovat v oblasti zájmu s externím pracovištěm (SŠ, VŠ či jiné odborné pracoviště)

Tabulka 22: Frekvence užívání podpůrných opatření ve vzdělávání MNŽ

	často	někdy	zřídka	vůbec ne	kategorie
práce rychlejším tempem	77%	19%	2%	2%	1
soutěže a olympiády	74%	21%	3%	2%	1
obohacování učiva	69%	28%	3%	0%	1
zadávání tvořivých úkolů	69%	28%	2%	0%	1
samostatná práce na ind. úkolu	65%	30%	5%	0%	1
pomůcky a informační zdroje	60%	30%	10%	0%	1
práce na projektech	58%	30%	8%	4%	1
nabídka volnočasových aktivit	51%	30%	10%	9%	1
nabídka učiva různé obtížnosti	48%	34%	13%	5%	2
celková akcelerace vzdělávání	32%	36%	25%	7%	2
práce ve skupině nadaných	29%	35%	19%	17%	2
samostudium přesahující kurikulum	26%	38%	26%	9%	2
podpora rozvoje metakognice	20%	49%	20%	11%	2
nadaný je ve třídě tutorem	13%	37%	30%	20%	3
pedagog – specialista	9%	11%	22%	58%	3
speciální studijní skupina	9%	20%	25%	46%	3
některé předměty ve vyšším ročníku	9%	19%	20%	53%	4
spolupráce s externím pracovištěm	6%	20%	22%	51%	4
mentor pro oblast zájmů	5%	22%	22%	51%	4

Míra užívání některých podpůrných opatření se statisticky významně lišila dle formy výuky. Tato opatření jsou uvedena v Tabulce 23, která obsahuje jejich průměrné hodnoty při užití stupnice 3 – často, 2 – někdy, 1 – občas a 0 – vůbec ne. (Opatření speciální studijní skupina a práce ve skupině nadaných, kde byly rozdíly průměrů samozřejmě největší, v tabulce neuvádíme.) Ve všech těchto případech se jednalo o jejich častější využívání pedagogy s převažující skupinovou výukou nadaných.

Tabulka 23

	běžná třída	skupinová výuka
nabídka volnočasových aktivit	2,12	2,56
nabídka učiva různé obtížnosti	2,18	2,53
podpora rozvoje metakognice	1,69	2,17
samostudium přesahující kurikulum	1,72	2,06
spolupráce s externím pracovištěm	,66	1,24
mentor pro oblast zájmů	,68	1,03

Užití podpůrných opatření se lišilo také u různých vzdělávacích stupňů. V tomto případě jsme porovnávali pouze pedagogy s převažující zkušeností s výukou MN v běžné třídě, neboť pedagogů s převažující zkušeností se skupinovou výukou MN bylo jen 33 (8 z nich vyučovalo na 1. stupni ZŠ, 18 na 2. stupni ZŠ a 7 na gymnáziu). Rozdíly v průměrech udává Tabulka 24: v každém řádku označuje sytě červená/modrá nejvyšší/nejnižší hodnotu.

Tabulka 24

	1. stupeň	2. stupeň	gymnázium	celkově
soutěže a olympiády	2,43	2,85	2,96	2,70
práce rychlejším tempem	2,93	2,64	2,33	2,69
obohacování učiva	2,81	2,49	2,60	2,65
zadávání tvořivých úkolů	2,82	2,57	2,43	2,65
samostatná práce na ind. úkolu	2,76	2,41	2,51	2,58
pomůcky a informační zdroje	2,66	2,41	2,26	2,48
práce na projektech	2,50	2,43	2,13	2,40
nabídka učiva různé obtížnosti	2,47	1,99	1,96	2,19
nabídka volnočasových aktivit	2,38	2,01	2,07	2,17
celková akcelerace vzdělávání	2,13	1,79	1,58	1,88
samostudium přesahující kurikulum	1,80	1,69	1,83	1,77
podpora rozvoje metakognice	1,96	1,68	1,27	1,68
práce ve skupině nadaných	1,81	1,53	1,36	1,61
nadaný je ve třídě tutorem	1,66	1,47	1,02	1,44
některé předměty ve vyšším ročníku	1,09	,70	,48	,81
speciální studijní skupina	,95	,69	,58	,77
mentor pro oblast zájmů	,66	,66	,86	,71
spolupráce s externím pracovištěm	,44	,63	1,24	,70
pedagog – specialista	,79	,61	,35	,62

Rozdíly mezi průměry jednotlivých stupňů nejsou statisticky významné pouze u opatření samostudium přesahující kurikulum, mentor pro oblast zájmů, speciální studijní skupina. a nabídka volnočasových aktivit.

Nabídka učiva různé obtížnosti, pomůcky a informační zdroje, celková akcelerace vzdělávání, práce rychlejším tempem a zadávání tvořivých úkolů jsou nejčastěji používána pedagogy 1. stupně ZŠ.

Samostatná práce na individuálním úkolu a obohacování učiva jsou častější na 1. než na 2. stupni ZŠ.

Výuka některých předmětů ve vyšším ročníku, práce na projektech, zapojení pedagoga – specialisty, podpora rozvoje metakognice, práce ve skupině nadaných jsou opatření užívaná častěji na 1. stupni ZŠ než na gymnáziu.

Nadaný je ve třídě tutorem častěji na základní škole než gymnáziu.

Zapojení žáka do soutěží a olympiád je častěji využíváno učiteli 2. stupně ZŠ a gymnázií a spolupráce s externím pracovištěm je častější u učitelů gymnázií.

Dále jsme zjišťovali, která z podpůrných opatření korelovala na jednotlivých vzdělávacích stupních s délkou učitelské praxe. Jejich přehled podává Tabulka 25. Všechny korelace jsou pozitivní, tj. častěji tato opatření používají pedagogové s delší učitelskou praxí.

Tabulka 25

1. stupeň ZŠ	učitelská praxe		
	Pearson Correlation*	Sig. (2-tailed)**	počet dotazníků
obohacování učiva	0,309	0,004	87
práce rychlejším tempem	0,243	0,020	92
nabídka volnočasových aktivit	0,226	0,039	84

2. stupeň ZŠ	učitelská praxe		
	Pearson Correlation	Sig. (2-tailed)	počet dotazníků
celková akcelerace vzdělávání	0,273	0,020	72
některé předměty ve vyšším ročníku	0,253	0,027	76
práce na projektech	0,240	0,031	81
nabídka učiva různé obtížnosti	0,246	0,031	77
práce ve skupině nadaných	0,227	0,049	76

gymnázium	učitelská praxe		
	Pearson Correlation	Sig. (2-tailed)	počet dotazníků
samostatná práce na ind. úkolu	0,372	0,010	47
spolupráce s externím pracovištěm	0,349	0,016	47
speciální studijní skupina	0,314	0,033	46

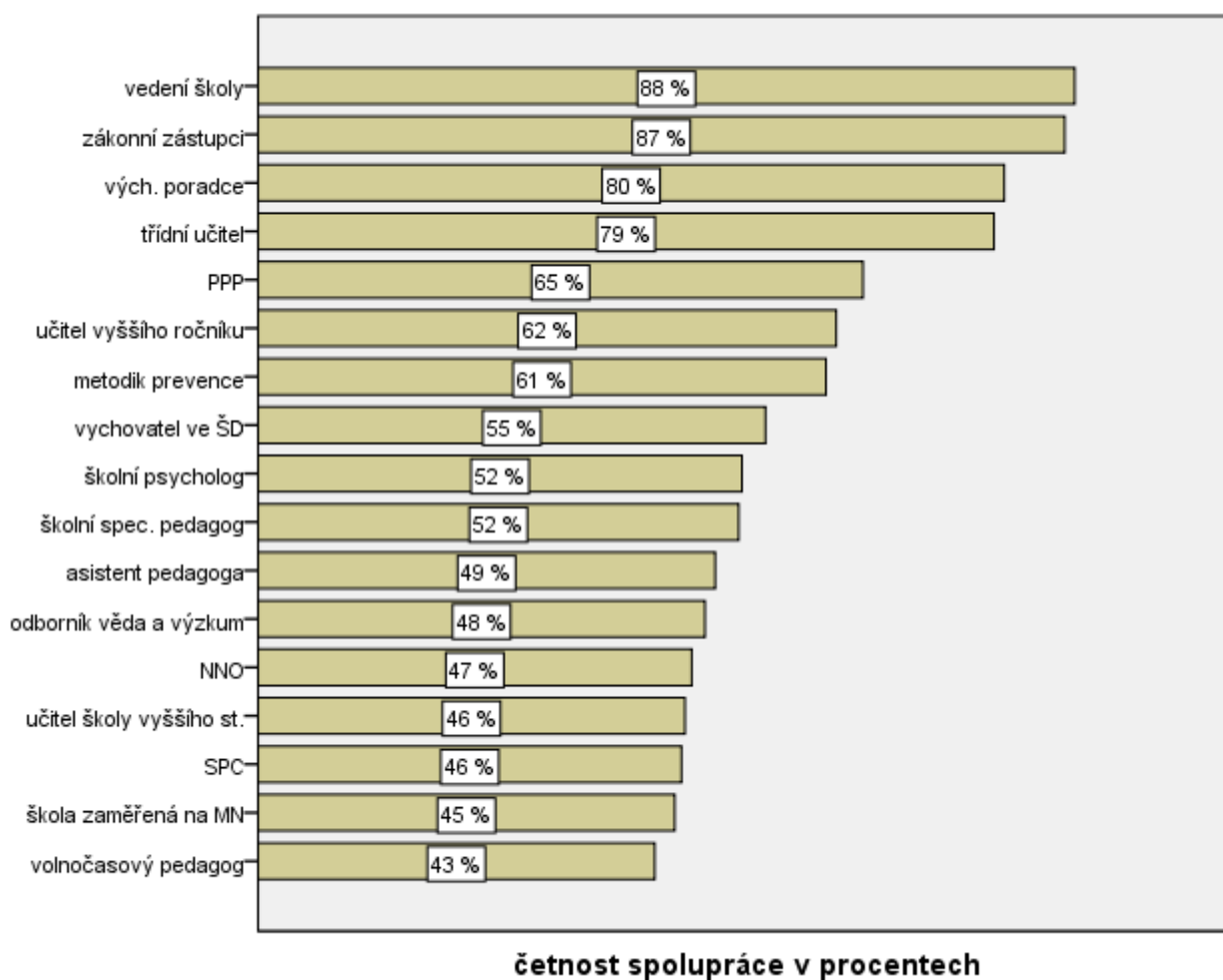
* Pearsonův korelační koeficient

** statistická hladina významnosti (oboustranná)

Spolupráce s dalšími subjekty

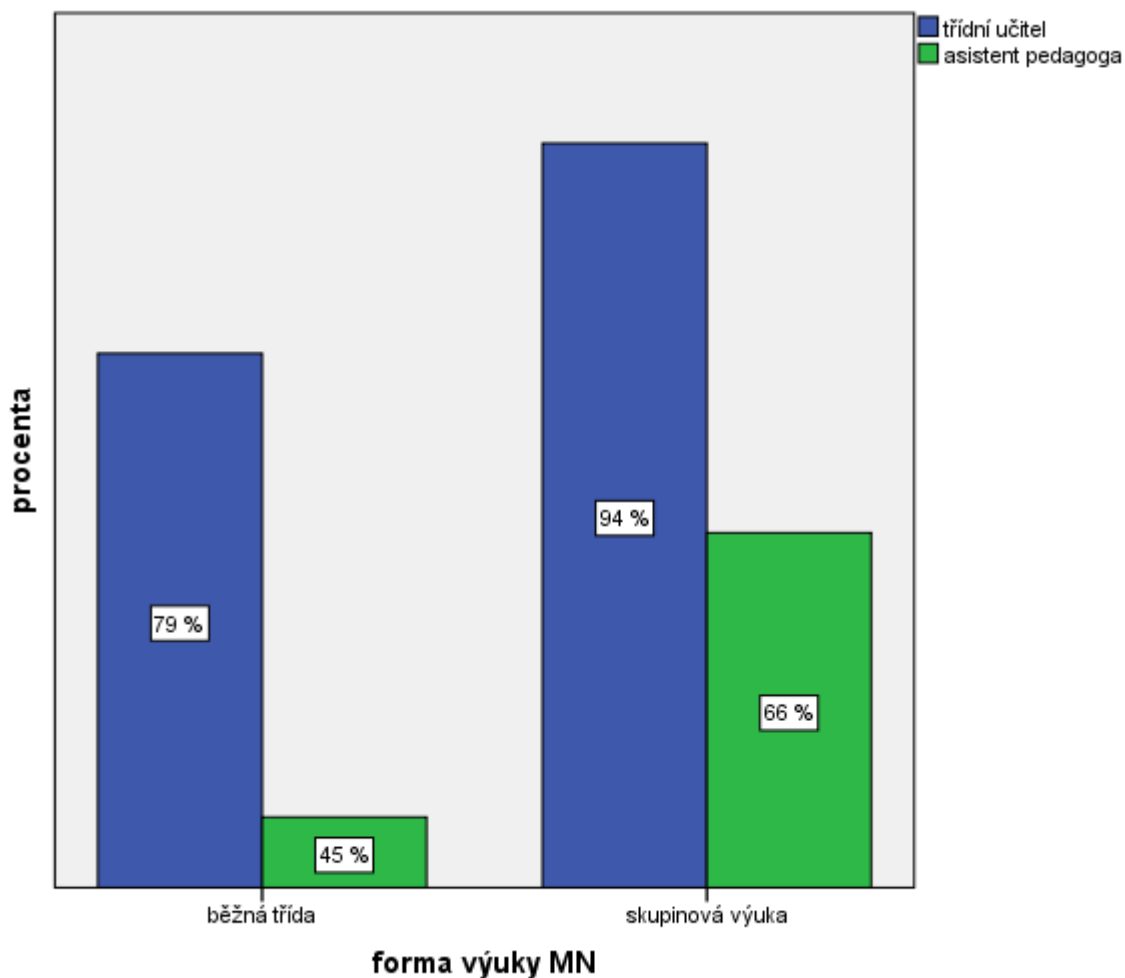
Další otázka oddílu C zjišťovala, se kterými subjekty a odborníky respondenti v péči o mimořádně nadané žáky spolupracují. Současně měli označit míru spokojenosti s touto spoluprací. Nejčastěji (více než 75 %) probíhala dle respondentů spolupráce v případě MNŽ s vedením školy, zákonnými zástupci, výchovným poradcem a třídním učitelem. Naopak nejméně byly z nabídnutého seznamu označovány neziskové organizace, učitelé škol vyššího stupně, speciálně pedagogická centra, školy zaměřené na MNŽ a pedagogové volného času.

Graf 14

Mezi učiteli s převažující výukou MNŽ v běžné třídě vs. skupinovou výukou MNŽ byly rozdíly v četnosti pouze u spolupráce s třídním učitelem a s asistentem pedagoga, v obou případech s nimi častěji spolupracovali pedagogové s převažující skupinovou výukou MNŽ.

Graf 15

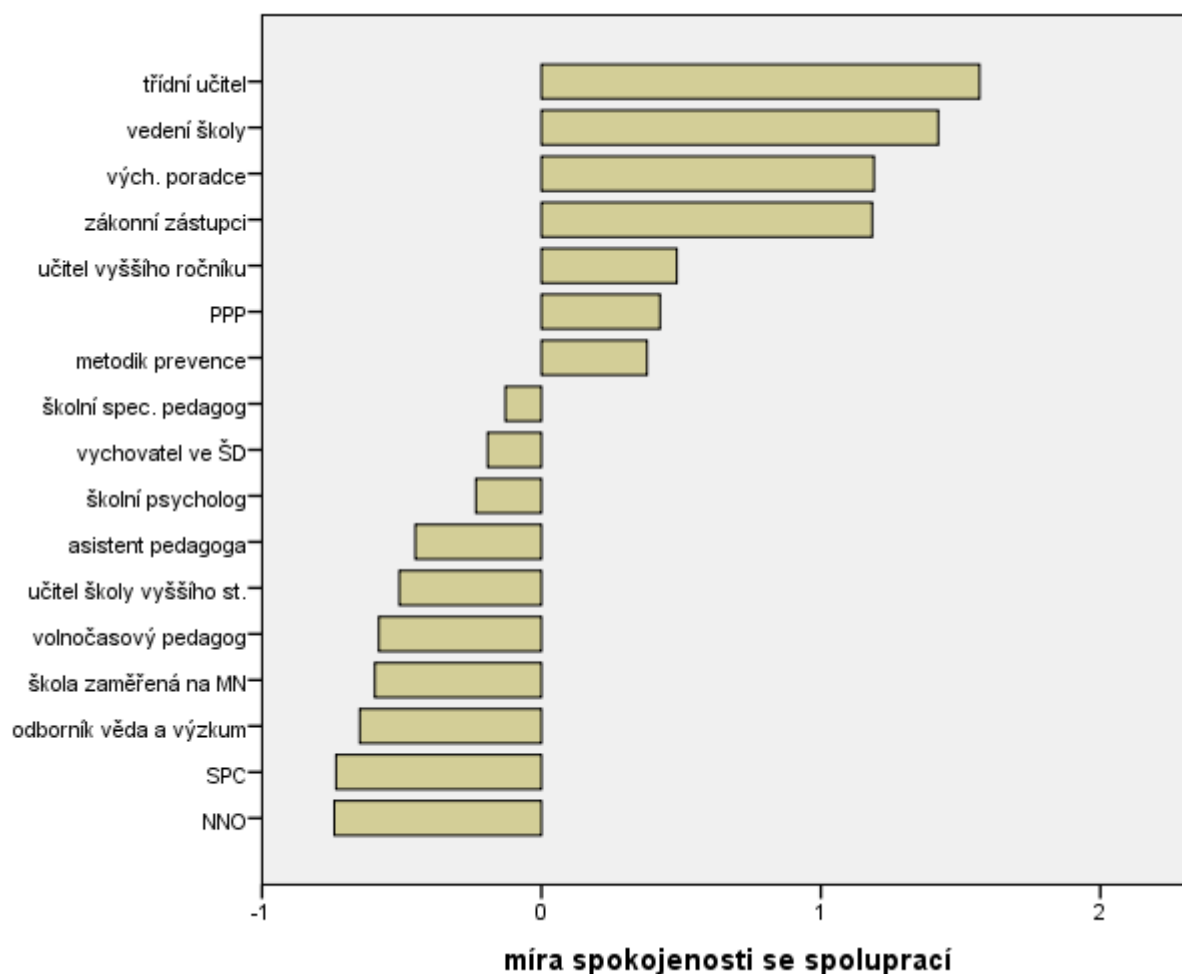
Rozdíly v četnosti spolupráce v procentech mezi výukovými stupni **u učitelů s převažující výukou MN v běžné třídě** shrnuje Tabulka 26. Statisticky významné jsou u spolupráce s třídním učitelem (dle očekávání méně na 1. stupni – vyučujícím MNŽ bývá totiž často sám třídní učitel), vychovatelem ve školní družině (dle očekávání častější na 1. stupni ZŠ a méně častá na gymnáziu), PPP (častější na 1. stupni a méně častá na gymnáziu) a zákonnými zástupci (častěji na 1. stupni ZŠ).

Tabulka 26

	1. stupeň	2. stupeň	gymnázium	celkově
zákonní zástupci	,95	,84	,80	,88
vedení školy	,89	,85	,88	,88
výchovný poradce	,86	,77	,73	,80
třídní učitel	,65	,86	,92	,79
PPP	,80	,59	,47	,65
metodik prevence	,66	,65	,47	,62
učitel vyššího ročníku	,66	,63	,49	,61
vychovatel ve ŠD	,68	,46	,37	,53
školní speciální pedagog	,59	,51	,41	,52
školní psycholog	,53	,52	,47	,51
asistent pedagoga	,47	,47	,39	,45
SPC	,43	,48	,41	,44
odborník věda a výzkum	,39	,43	,53	,44
NNO	,41	,47	,41	,43
učitel školy vyššího stupně	,45	,42	,43	,43
volnočasový pedagog	,43	,42	,37	,41
škola zaměřená na MN	,36	,49	,35	,41

Průměrné hodnocení spokojenosti se spoluprací s danými subjekty či odborníky (na stupnici 2 ano, 1 spíše ano, -1 spíše ne, -2 ne) více méně korespondovalo s četností spolupráce. Nejlepší průměrné hodnocení získali třídní učitel (1,57), vedení školy (1,42), výchovný poradce (1,19) a zákonní zástupci (1,18). Naopak nejhorší průměrné hodnocení získaly SPC (-0,73) a nestátní neziskové organizace (-0,74).

Graf 16

Signifikantní rozdíly v průměrech míry spokojenosti se spoluprací mezi skupinou pedagogů s převládající běžnou výukou MNŽ a skupinou pedagogů s převládající skupinovou výukou MNŽ shrnuje Tabulka 27. Ve všech případech je spokojenost vyšší u druhé skupiny pedagogů.

Tabulka 27

	běžná třída	skupinová výuka	T-test			
			Rozdíl průměrů*	t	df	Signifikance
škola zaměřená na MN	-,96	1,22	-2,178	-5,581	107	0,000
asistent pedagoga	-,74	,95	-1,695	-4,791	32,432	0,000
odborník věda a výzkum	-,92	,74	-1,655	-4,434	115	0,000
školní psycholog	-,41	,94	-1,350	-3,434	23,02	0,002
NNO	-,93	,21	-1,138	-3,117	114	0,002
SPC	-,90	,17	-1,066	-2,697	115	0,008
volnočasový pedagog	-,75	,28	-1,028	-2,537	108	0,013
učitel vyššího ročníku	-,54	-,37	-0,763	-2,347	28,742	0,026
vychovatel ve ŠD	-,33	,57	-0,899	-2,139	138	0,034
vedení školy	1,38	1,67	-0,284	-2,016	52,879	0,049

*výuka MN v běžné třídě – skupinová výuka MN

Míra spokojenosti se spoluprací s jednotlivými subjekty u pedagogů s převažující výukou MNŽ v běžné třídě se poměrně výrazně liší dle jednotlivých vzdělávacích stupňů.

Tabulka 28

	1. stupeň	2. stupeň	gymnázium	celkově
třídní učitel	1,93	1,47	1,13	1,55
vedení školy	1,57	1,38	1,02	1,38
zákonní zástupci	1,67	1,04	,36	1,19
výchovný poradce	1,28	1,24	,64	1,14
učitel vyššího ročníku	,90	,37	-,92	,39
metodik prevence	,55	,57	-,52	,38
PPP	1,05	-,08	-,87	,38
školní speciální pedagog	,15	,02	-1,80	-,23
vychovatel ve ŠD	,45	-,89	-1,94	-,33
školní psycholog	-,08	-,24	-1,43	-,41
učitel školy vyššího stupně	-,26	-1,03	-,29	-,54
asistent pedagoga	-,57	-,45	-1,74	-,74
volnočasový pedagog	-,23	-1,03	-1,39	-,75
SPC	-,43	-,92	-1,80	-,90
odborník věda a výzkum	-1,22	-1,43	,19	-,92
NNO	-,87	-,97	-,95	-,93
škola zaměřená na MN	-1,03	-,85	-1,06	-,96

Statisticky významné jsou rozdíly u těchto subjektů spolupráce:

- klesající míra spokojenosti s rostoucím vzdělávacím stupněm u spolupráce se zákonnými zástupci a vychovatelem ve školní družině;
- větší míra spokojenosti učitelů 1. stupně ZŠ oproti ostatním u spolupráce s třídním učitelem a PPP;
- větší míra spokojenosti učitelů 1. stupně ZŠ oproti učitelům gymnázií u spolupráce s vedením školy a volnočasovým pedagogem;
- větší míra spokojenosti učitelů ZŠ oproti učitelům gymnázií u spolupráce s metodikem prevence, asistentem pedagoga, učitelem vyššího ročníku, školním psychologem, školním spec. pedagogem a SPC;
- větší míra spokojenosti učitelů gymnázií oproti učitelům ZŠ u spolupráce s odborníkem na vědu a výzkum.

Ve velmi omezené míře učitelé uváděli zájem o navázání nové resp. o prohloubení stávající spolupráce – v Tabulce 29 uvádíme četnosti za všechny učitele ZŠ a gymnázií se zkušeností s výukou MNŽ.

Tabulka 29: Četnosti zájmu o navázání/prohloubení spolupráce s uvedenými subjekty

subjekt	četnost
škola zaměřená na MN	37
NNO	36
odborník věda a výzkum	36
školní psycholog	23
PPP	17
školní speciální pedagog	14
SPC	13
zákonní zástupci	9
asistent pedagoga	8
učitel školy vyššího stupně	8
volnočasový pedagog	6
výchovný poradce	5
třídní učitel	4
učitel vyššího ročníku	4
vedení školy	3
vychovatel ve ŠD	1

Návrh potřebných změn

Respondenti byli dotázáni, jaké konkrétní změny v podmínkách/způsobu spolupráce apod. by při práci s MNŽ potřebovali. Odpovědi byly specifikovány pro následující oblasti:

- podmínky školy (prostor pro přípravu, práci s mimořádně nadaným žákem ve výuce, ŠVP, podpora v DVPP, finanční ohodnocení apod.)
- PPP
- školní poradenské pracoviště (školní psycholog, školní speciální pedagog, výchovný poradce, metodik prevence)
- ostatní pedagogičtí pracovníci školy
- metodická podpora (informační zdroje, metodické materiály, další vzdělávání – konkrétně v jakých tématech)
- jiné

Ad **podmínky školy**: Nejčastěji se objevovaly potřeba finančního ohodnocení, dostatečného časového prostoru pro přípravu hodin, snížení počtu žáků ve třídě nebo práce se skupinou nadaných a DVPP a velmi často také potřeba financí na nákup pomůcek.

Ad **PPP**: Pedagogové by uvítali zejména zkrácení objednacích termínů na vyšetření (diagnostiku) žáků, přesnější a podrobnější zprávy a konkrétní doporučení pro práci s MNŽ, pomoc/spolupráci při vyhledávání MNŽ a celkově užší spolupráci s PPP.

Ad **školní poradenské pracoviště**: Respondenti zmiňovali zejména potřebu školního psychologa / školního speciálního pedagoga na škole.

Ad **ostatní pedagogičtí pracovníci školy**: Zdůrazňován byl zejména význam vzájemné spolupráce, dále byly nejvíce zastoupeny další vzdělávání a předávání zkušeností, větší zapojení asistenta pedagoga, vychovatelek školní družiny a určení konkrétního pracovníka školy (učitel, školní psycholog) pro práci s nadanými.

Ad **metodická podpora**: Respondenti nejvíce uváděli potřebu metodických materiálů, DVPP a informačních zdrojů.

Ad **jiné**: v této části se objevovaly především odpovědi uvedené již v předchozích oblastech.

4.3 Shrnutí

Respondenty dotazníkového šetření ve školách byli učitelé 46 základních škol, 6 mateřských škol a 7 víceletých gymnázií. U všech typů škol převažovali respondenti s více než patnáctiletou učitelskou praxí.

Zkušenost s vyhledáváním MNŽ mělo 38 % respondentů, přičemž toto procento bylo nižší u učitelů MŠ a 2. stupně ZŠ a vyšší u učitelů gymnázií. S výukou MNŽ mělo zkušenost 34 % pedagogů škol, které neměly ve své evidenci MNŽ a 63 % pedagogů škol s evidovanými MNŽ. Z pohledu délky pedagogické praxe měli zkušenost s vyhledáváním a s výukou MNŽ nejméně často učitelé s praxí do 5 let a nejčastěji učitelé s více než 15letou praxí. Z pohledu vzdělávacího stupně měli nejčastěji zkušenost s výukou MNŽ učitelé 1. a pak 2. stupně ZŠ. Zkušenost s výukou většího počtu MNŽ než 10 byla ojedinělá.

Ze 4 nabídnutých způsobů vyhledávání MNŽ respondenti významně méně často využívali posuzovací škály charakteristik nadaných žáků, navíc s klesající tendencí při vzrůstajícím vzdělávacím stupni, tj. nejvíce je požívali učitelé MŠ. Pozorování se rovněž nejvíce využívá v MŠ, kde je nejčastějším způsobem vyhledávání MN. Využití soutěží a mimoškolních aktivit s rostoucími vzdělávacími stupni stoupá a poměrně stabilní je zastoupení školních výkonů při vyhledávání MN (22 – 31 %).

Při nabídce pěti dvojic protikladných výroků popisujících různé aspekty nadání ze zjistilo, že:

- většina respondentů považuje nadání za vrozené předpoklady;
- většina respondentů si myslí, že nadání se může projevit pouze v dílčích oblastech;
- většina respondentů si, myslí že k projevení/rozvinutí nadání může být zapotřebí vytvoření vhodných podmínek;
- 2/3 respondentů považují za nadání i to, co nemusí být společností oceňované a prospěšné;
- 59 % respondentů si myslí, že mnoho lidí je nějak nadaných.

Pedagogové škol s evidovanými MNŽ se častěji domnívají, že k projevení/rozvoji nadání může být zapotřebí vytvoření vhodných podmínek a přesvědčení, že k projevení/rozvoji nadání může být zapotřebí vytvoření vhodných podmínek se častěji pojilo s přesvědčením, že mnoho lidí je nějak nadaných. Délka učitelské praxe ani zkušenost s výukou MNŽ neměly na pojetí nadání žádný specifický vliv.

Další část dotazníkového šetření se týkala pouze respondentů bez přímé zkušenosti s výukou MNŽ. 86 % z nich považuje MNŽ za žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Z 8 nabídnutých tvrzení týkajících přístupů škol k uspokojování individuálních vzdělávacích potřeb žáků respondenti nejčastěji označovali, že jejich škola podporuje další vzdělávání pedagogů rozvíjející jejich kvalifikaci a/nebo specializaci, že její školní vzdělávací program poskytuje dostatek možností pro individualizaci a vnitřní diferenciaci výuky, který umožňuje dostatečně rozvíjet individuální schopnosti žáků a že učitelé jsou vedeni k cílenému vyhledávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Jen 18 % respondentů uvedlo, že vzdělávací cíle jejich školy přesně a detailně specifikují péči o nadané žáky. Také se ukázalo, že formativní hodnocení častěji potvrzovali učitelé prvního stupně ZŠ.

Dále byly v dotazníku uvedeny různé postupy učitelů podporující individualizaci výuky a rozvoj schopností žáků, u nichž respondenti vyznačovali, jak často je ve výuce využívají. 9 z celkem 12

nabídnutých postupů více uplatňovali učitelé MŠ a 1. stupně ZŠ. Napříč vzdělávacími stupni respondenti nejméně často dávali svým žákům možnost vybrat si při hodině z úkolů různého stupně náročnosti a tento přístup byl více uplatňován s rostoucí délkou pedagogické praxe.

Poslední část dotazníku byla určena respondentům se zkušeností s výukou MNŽ. Z nich se 88 % podílelo na vzdělávání MNŽ v rámci běžné třídy. Jen 30 % respondentů se zkušeností s výukou MNŽ absolvovalo DVPP zaměřené na vzdělávání MNŽ, přičemž toto procento bylo ještě nižší u učitelů gymnázií. Pouze 5 % respondentů uvedlo, že pregraduální studium učitelství je dostatečně připravilo pro práci s MNŽ a 70 %, že je připravilo spíše nedostatečně nebo nedostatečně, přičemž nejméně často jako dostatečnou a nejčastěji jako nedostatečnou označovali tuto přípravu učitelé 1. stupně ZŠ.

U 19 uvedených podpůrných opatření respondenti označovali, jak často které z nich při vzdělávání MNŽ používají. U řady těchto opatření se míra jejich užití významně lišila v závislosti na organizačním typu výuky (výuka MNŽ v rámci běžné třídy vs. skupinová výuka MNŽ), vzdělávacím stupni a délce pedagogické praxe.

V péči o MNŽ respondenti nejvíce spolupracovali s jejich zákonnými zástupci, s vedením školy, výchovným poradcem a třídním učitelem (více než 70 % respondentů) a nejméně často s volnočasovými pedagogy (méně než 40 % respondentů). Míra jejich spokojenosti se spoluprací vesměs pozitivně korespondovala s četností spolupráce.

Respondenti také měli možnost uvést své návrhy konkrétních změn v podmínkách a způsobu spolupráce [ve vztahu ke vzdělávání MNŽ], a to samostatně v oblastech podmínky školy, PPP, školní poradenské pracoviště, ostatní pedagogičtí pracovníci školy a metodická podpora.

U podmínek školy nejčastěji uváděli finanční ohodnocení, časový prostor pro přípravu hodin, snížení počtu žáků ve třídě nebo práci se skupinou nadaných, DVPP a finanční prostředky na nákup pomůcek. Ve vztahu k PPP by uvítali zkrácení objednacích termínů na vyšetření [žáků], přesnější a podrobnější zprávy a konkrétní doporučení pro práci s MNŽ, pomoc při vyhledávání MNŽ a celkově užší spolupráci s PPP. Dále měli zájem, aby na jejich škole působil školní psycholog / školní speciální pedagog a zdůrazňovali význam vzájemné spolupráce pedagogických pracovníků školy. V oblasti metodické podpory nejvíce postrádali metodické materiály, DVPP a informační zdroje.

V. Péče o nadané ve speciálně pedagogických centrech

Jak už bylo uvedeno v úvodu tohoto materiálu, *Analýza služeb školských poradenských zařízení pro mimořádně nadané děti a žáky* z roku 2011 se v podstatě omezila pouze na zjištění počtů mimořádně klientů nadaných v evidenci jednotlivých SPC. Z 52 oslovených SPC mělo ve školním roce 2009/10 mimořádně nadané klienty ve své evidenci pouze 8 z nich, a to v celkovém počtu 13 klientů, přičemž 12 z nich tvořili mimořádně nadaní s Aspergerovým syndromem.

Ve stávajícím šetření jsme podrobněji zaměřili na tyto oblasti:

- identifikace nadaných v SPC,
- podpora rozvoje jejich nadání pracovníky SPC včetně spolupráce SPC s dalšími subjekty,
- odborné kompetence pracovníků SPC v oblasti péče o nadané,
- změny, které by ve stávajícím systému péče dle názoru pracovníků SPC přispěly ke zlepšení současného stavu.

5.1 Obecná charakteristika speciálně pedagogických center

Speciálně pedagogická centra (dále jen SPC) poskytují služby žákům se zdravotním postižením a mají stejně jako pedagogicko-psychologické poradny (dále jen PPP) statut školského poradenského zařízení. Dle svého zaměření jsou rozdělena na SPC pro žáky s vadami řeči (narušenou komunikační schopností), SPC pro žáky se zrakovým postižením, SPC pro žáky se sluchovým postižením, SPC pro žáky s tělesným postižením, SPC pro žáky s mentálním postižením, SPC pro žáky s poruchami autistického spektra a SPC pro žáky s více vadami (s kombinovanými vadami). V praxi mohou být zřizována SPC zaměřená jak na jeden typ zdravotního postižení, tak na více typů postižení.

Mezi standardní činnosti SPC dle platné legislativy (Vyhláška 72/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů) patří:

- Vyhledávání žáků se zdravotním postižením.
- Komplexní diagnostika žáka (speciálně pedagogická a psychologická).
- Tvorba plánu péče o žáka (strategie komplexní podpory žáka, pedagogicko-psychologické vedení apod.).
- Přímá práce s žákem (individuální a skupinová).
- Včasná intervence.
- Konzultace pro zákonné zástupce, pedagogické pracovníky, školy a školská zařízení.
- Sociálně právní poradenství (sociální dávky, příspěvky, apod.).
- Krizová intervence.
- Metodická činnost pro zákonné zástupce, pedagogy (podpora při tvorbě individuálního vzdělávacího plánu).
- Kariérové poradenství pro žáky se zdravotním postižením.
- Zapůjčování odborné literatury.
- Zapůjčování rehabilitačních a kompenzačních pomůcek podle potřeb žáků.
- Ucelená rehabilitace pedagogicko-psychologickými prostředky.
- Pomoc při integraci žáků se zdravotním postižením do mateřských, základních a středních škol, instruktáž a úprava prostředí.
- Všestranná podpora optimálního psychomotorického a sociálního vývoje žáků se zdravotním postižením v duchu tzv. ucelené rehabilitace (využívání prostředků pedagogicko psychologických, léčebných, sociálních a pracovních), tj. zajištění komplexní péče zaměřené nejen na žáka s postižením, ale na celou jeho rodinu.
- Vedení dokumentace centra a příprava dokumentů pro správní řízení.
- Koordinace činností s poradenskými pracovníky škol, s poradnami a středisky výchovné péče.
- Zpracování návrhů k zařazení do režimu vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.
- Zpracování návrhů individuálních vzdělávacích plánů.
- Tvorba, návrhy a nabídka speciálních pomůcek podle individuálních potřeb žáků.

V praxi však existují četné odlišnosti ve službách poskytovaných jednotlivými SPC. Jejich rozsah a způsob realizace závisí na personálním obsazení daného SPC a na finančních prostředcích, které

má k dispozici. SPC se různí zejména v tom, zda poskytují své služby v terénu (v rodině, škole) nebo jen ve svých prostorách. Některá SPC navíc nedisponují psychologem a tudíž neprovádí komplexní diagnostiku, přestože je obsažena ve standardních činnostech SPC.

Rozdíly jsou také mezi SPC zřizovanými při škole a zřizovanými samostatně. SPC zřizovaná při škole jsou se svými klienty v častějším kontaktu a většinou se jim intenzivněji věnují v rámci náprav, rehabilitací apod. SPC zřizovaná samostatně (a příp. též SPC zřizovaná při škole, mezi jejichž klienty nepatří výhradně žáci dané školy) mají obvykle větší počet klientů a tudíž menší prostor pro intenzivní práci s nimi.

5. 2 Charakteristika výzkumného vzorku a způsob sběru dat

Do analýzy se zapojila SPC napříč všemi kraji ČR. Byla vybírána SPC zaměřená na žáky se zrakovým, sluchovým a tělesným postižením, dále na žáky s narušenou komunikační schopností a s poruchami autistického spektra. Některá zapojená SPC se zaměřují na více než jeden typ zdravotního postižení (viz Příloha 4: Seznam zapojených SPC). Při sestavování výzkumného vzorku bylo klíčové zastoupení všech krajů a pokud možno rovnoměrné zastoupení všech typů zaměření.

Na základě těchto kritérií bylo v každém kraji vytipováno jedno vhodné SPC, v němž tazatel z NÚV provedl šetření – strukturovaný rozhovor k jednotlivým otázkám z k tomuto účelu připraveného dotazníku (blíže k jeho obsahu viz Příloha 5: Dotazník pro SPC). Dále bylo zapojeno 10 SPC, která deklarovala zájem o problematiku práce s nadanými či mimořádně nadanými žáky a jejichž zástupci jsou členy pracovní skupiny při odd. 2.5 NÚV vytvořené koncem roku 2012⁹. Pracovníci těchto SPC vyplňovali výše zmíněný dotazník přímo – měli jej k dispozici v elektronické podobě. Celkem tak bylo do šetření zapojeno 24 SPC, z nichž některá jsou zaměřena na více než jeden typ zdravotního postižení. Četnost zastoupení jednotlivých zaměření v našem souboru SPC udává Tabulka 30.

Tabulka 30

Zaměření SPC	Četnost
poruchy autistického spektra (dále jen PAS)	10
narušená komunikační schopností (dále jen NKS)	10
zrakové postižení (dále jen ZP)	8
sluchové postižení (dále jen SP)	8
tělesné postižení (dále jen TP)	7

Respondenty šetření byli u každého SPC 1 až 3 jeho zástupci (v případě 2 a více zástupců se tito v odpovědích na položené otázky doplňovali nebo na ně odpovídali společně). Jejich pracovní resp. odborné pozice jsou uvedeny v Tabulce 31. Vedoucí/ředitel v pěti případech zastával zároveň pozici speciálního pedagoga a s výjimkou SPC Karlovy Vary byl u všech ostatních zapojených SPC vždy aspoň jeden z respondentů na pozici speciálního pedagoga nebo psychologa. (Celkem 17x byl mezi respondenty zastoupen speciální pedagog, 9x psycholog a 1x školní psycholog – to v případě SPC při základní škole pro zrakově postižené.)

⁹ Tato SPC přijala pozvání na pracovní jednání pracovníků SPC k podmínkám péče o mimořádně nadané žáky v SPC pro žáky se sluchovým postižením, zrakovým postižením, tělesným postižením, PAS a narušenou komunikační schopností (pozvánkou byla obeslána všechna SPC), které se uskutečnilo 11. prosince 2012.

Tabulka 31

kód SPC ¹⁰	pracovní pozice respondenta/respondentů za SPC		
KV05	vedoucí/ředitel		
Pr01	vedoucí/ředitel	speciální pedagog	psycholog
Zl12	vedoucí/ředitel	speciální pedagog	psycholog
SČ02	vedoucí/ředitel	speciální pedagog	
Vy10	vedoucí/ředitel	speciální pedagog	
Li07	vedoucí/ředitel	speciální pedagog	
Ol24	vedoucí/ředitel	speciální pedagog	
Ol13	vedoucí/ředitel	psycholog	
JČ18	speciální pedagog	psycholog	
JM11	speciální pedagog	školní psycholog	
JČ03	speciální pedagog		
Pl04	speciální pedagog		
Pa09	speciální pedagog		
MS14	speciální pedagog		
Pr15	speciální pedagog		
Pr16	speciální pedagog		
Pr17	speciální pedagog		
Ús19	speciální pedagog		
Ol23	speciální pedagog		
Ús06	psycholog		
KH08	psycholog		
Li20	psycholog		
Pa21	psycholog		
JM22	psycholog		

S výjimkou SPC zaměřených na žáky s tělesným postižením měla všechna ostatní SPC v péči nadaného či mimořádně nadaného klienta/klienty, přičemž nejvíce těchto klientů vykazovala SPC pro žáky s poruchami autistického spektra (více viz níže v části 5.5 Nadání klienti SPC).

5.3 Kritéria nadání u klientů SPC

Respondenti byli požádáni, aby co nejpřesněji popsali, na základě jakých kritérií považují klienta jejich SPC za nadaného, za mimořádně nadaného a zda resp. jak se tato kritéria liší v závislosti na typu nadání (kognitivní, sportovní, umělecké) a typu zdravotního postižení (tělesné, zrakové, sluchové, NKS, PAS). Získaná data (viz Příloha 6: Kritéria nadání v SPC) ukázala, že pracovníkům oslovených SPC často chybí přesnější resp. explicitní (na vědomé úrovni reflektovaná) kritéria nadání a mimořádného nadání u jejich klientů (mimo kritérium IQ). Protože oproti PPP se v SPC tolik nepoužívají inteligenční testy, vycházejí pracovníci SPC spíše z porovnávání různých dosažených výkonů klienta s věkovou normou, pokud je k dispozici, nebo si tuto normu vytvářejí na základě svých (dlouhodobých) zkušeností s (obvyklými) výkony klientů stejného věku

¹⁰ Kód SPC je vždy složen ze zkratky kraje a z pořadového čísla. Pořadová čísla 01 až 14 jsme přidělili vytipovaným SPC z jednotlivých krajů a pořadová čísla 15 až 24 označují SPC zastoupená ve výše zmíněné pracovní skupině při odd. 2.5 NÚV.

s obdobným zdravotním postižením.¹¹ Dalšími důležitými kritérii, resp. vodítky pro odhalení nadání klientů jsou jim zejména:

- rychlá kompenzace handicapů, rychlé osvojení kompenzačních postupů a metod,
- přes těžké zdravotní postižení úspěšná integrace do běžné školy,
- vynikající výkony v některém ze školních předmětů nebo v mimoškolní činnosti,
- rozsáhlé znalosti v oblasti naukových předmětů,
- nějaké speciální znalosti a dovednosti,
- zájmy a zájmová činnost,
- zájem o nové informace a jejich využívání.

Uváděna byla také kritéria nadání, která je možné využít pouze u některých typů zdravotního postižení. Jsou jimi například sociální vyspělost, vyspělost řeči a slovní zásoba a časné čtenářství s kvalitním porozuměním obsahu přečteného.

Zjednodušeně řečeno bychom mohli říci, že kritéria nadání uváděná pracovníky SPC jsou víc prakticky zaměřená, což patrně souvisí s větším zastoupením speciálních pedagogů v SPC (odpovídá tomu ostatně i název jejich pracoviště – speciálně pedagogické centrum), s náplní jejich práce a s významem speciálně pedagogické diagnostiky např. v rámci reedukace a nácviku kompenzačních mechanismů u klientů SPC.

Pracovníci SPC dále upozorňují na skutečnost, že nadání u svých klientů odhalí někdy až později z toho důvodu, že pro integraci zdravotně postiženého do společnosti může být zpočátku prioritní, aby pracoval na nápravě/kompenzaci svých zdravotních handicapů.

Pracovníci SPC mají ale zároveň (ve srovnání s pracovníky PPP) i jednu „výhodu“, která identifikaci nadání u jejich klientů usnadňuje, a tou je dlouhodobé a průběžné sledování a práce s klienty, a to často již od jejich raného věku.

5.4 Diagnostické nástroje vhodné pro identifikaci nadání u klientů SPC a oblasti diagnostiky

Zjišťovali jsme, které diagnostické nástroje se pracovníkům SPC při identifikaci nadání již osvědčily i které další nástroje by podle nich byly k tomuto účelu rovněž vhodné, ale v SPC je nemají k dispozici. Uváděné nástroje pokrývaly řadu tematických oblastí (intelektové testy a vývojové škály, dílčí kognitivní funkce a organicita, řečový vývoj, grafomotorika a lateralita, školní trivium a specifické poruchy učení, tvořivost a učební styly, osobnost, poruchy autistického spektra, rozvojové programy) a byly mezi nimi i některé nástroje zahraniční (jejich české verze neexistují) určené pro určité typy zdravotního postižení. Souhrnný soupis všech nástrojů je obsahem Přílohy 7: Nástroje k identifikaci nadání v SPC.¹²

¹¹ Předpokládáme, že využití inteligenčních testů pro identifikaci (mimořádného) nadání je méně časté jednak kvůli menšímu zastoupení psychologů v SPC, jednak z toho důvodu, že většina v SPC užívaných (dostupných) inteligenčních testů není uzpůsobená zdravotnímu postižení jejich klientů a také proto, že zjišťování nadání klientů SPC obvykle nebývá náplní zakázky školy a/nebo rodičů.

¹² Pozn.: Samostatné soupisy nástrojů *osvědčených* a nástrojů *vhodných, ale nedostupných* ani četnosti zastoupení jednotlivých nástrojů zde neuvádíme, neboť z pohledu naší analýzy nejsou podstatné. Tyto informace využijeme zejména v rámci návazných úkolů NÚV zaměřených na oblast péče o nadané v SPC.

Pro zmapování oblastí diagnostiky u (mimořádně) nadaných klientů SPC však hlavně sloužil nikoli výše zmíněný soupis diagnostických nástrojů, nýbrž k tomuto účelu použitý výčet oblastí diagnostiky uvedený v dokumentu *Standard komplexního vyšetření mimořádného nadání v PPP*¹³. Respondenti v něm měli označit ty oblasti, které mají u (mimořádně) nadaných klientů jejich SPC zmapovány. Při tvorbě této otázky dotazníku pro SPC jsme bohužel nezařadili do oblastí diagnostiky intelekt, který ve *Standardu* uveden není, neboť při diagnostice (mimořádného) kognitivního nadání¹⁴ je diagnostika intelektových schopností samozřejmostí.

Četnost zastoupení jednotlivých oblastí shrnuje Tabulka 32 – každá oblast diagnostiky uvedená v tom kterém dotazníku je v ní označovaná jako odpověď.

Tabulka 32

oblasti diagnostiky u (mimořádně) nadaných klientů SPC	počet odpovědí	procento z počtu odpovědí (136)*	procento z počtu dotazníků (18)**
sociální a komunikační dovednosti	17	12,5 %	94,4%
lateralita a grafomotorika	16	11,8 %	88,9 %
čtení a psaní	16	11,8 %	88,9 %
dílčí kognitivní funkce	15	11,0 %	83,3 %
motivace a zájmy	13	9,6 %	72,2 %
matematika	13	9,6 %	72,2 %
další školní oblasti	12	8,8 %	66,7 %
učební a kognitivní styly	10	7,4 %	55,6 %
mimořádné výkony a produkty	9	6,6 %	50,0 %
osobnost	9	6,6 %	50,0 %
tvořivost	6	4,4 %	33,3 %
Celkem	136	100,0 %	755,6 %

* procento z počtu odpovědí se odvozuje od zlomku s jmenovatelem rovným číslu 136 (např. v prvním řádku je to $17/136 = 0,125$, tj. 12,5 %)

** procento z počtu dotazníků se odvozuje od zlomku s jmenovatelem rovným číslu 18

Celkové procento z počtu dotazníku (755,6) ukazuje, že v jednotlivých dotaznících bylo průměrně uvedeno 7 různých oblastí diagnostiky. Téměř vždy (v 17 z celkem 18 dotazníků, v nichž byla tato otázka zodpovězena) byly zastoupeny sociální a komunikační dovednosti (94,4 %), naopak jen ve třetině případů byla zahrnuta oblast tvořivosti.

5.5 Nadaní klienti SPC

Výskyt nadaných klientů uvádělo celkem 16 z 24 oslovených SPC. Celkový počet těchto klientů byl 79, z toho 62 chlapců (78,5 %). Zastoupení jednotlivých typů nadání udává Tabulka 33. Je z ní patrné, že několik klientů vykazovalo současně více typů nadání (celkový počet odpovědí převyšuje počet případů).

¹³ Tento dokument je volně přístupný na adrese www.nuv.cz/vice/rovne-prilezitosti-ve-vzdelavani/standard-vysetreni-mn-v-ppp.

¹⁴ POzn.: K diagnostice jiných typů nadání než je nadání kognitivní nemají pracovníci PPP odborné kompetence a opírají se tak o posudky odborníků z příslušných oblastí, např. sportovních trenérů nebo pedagogů základních uměleckých škol.

Tabulka 33

typ nadání	počet odpovědí	počet případů
kognitivní	74	79
umělecké	8	
sportovní	5	
Celkem	87	

Ze zdravotních diagnóz byly nejvíce zastoupeny poruchy autistického spektra (odpovídá to zvýšenému výskytu nadání u osob s Aspergerovým syndromem), naopak vůbec není zastoupen souběh nadání a tělesného postižení, což může být dáno nejnižším zastoupením zaměření na tělesné postižení v našem souboru SPC, mohlo by to však naznačovat také snadnější integraci některých tělesně postižených žáků do běžných škol (je totiž možné, že jejich integrace nemusela vyžadovat spolupráci školy s SPC resp. že tito tělesně postižení žáci nejsou klienty SPC).

Tabulka 34

druh postižení	četnost
PAS	40
ZP	19
SP	13
NKS	7
SPU aj.	2
TP	0

V Tabulce 35 jsou uvedeny počty nadaných v jednotlivých SPC:

Tabulka 35

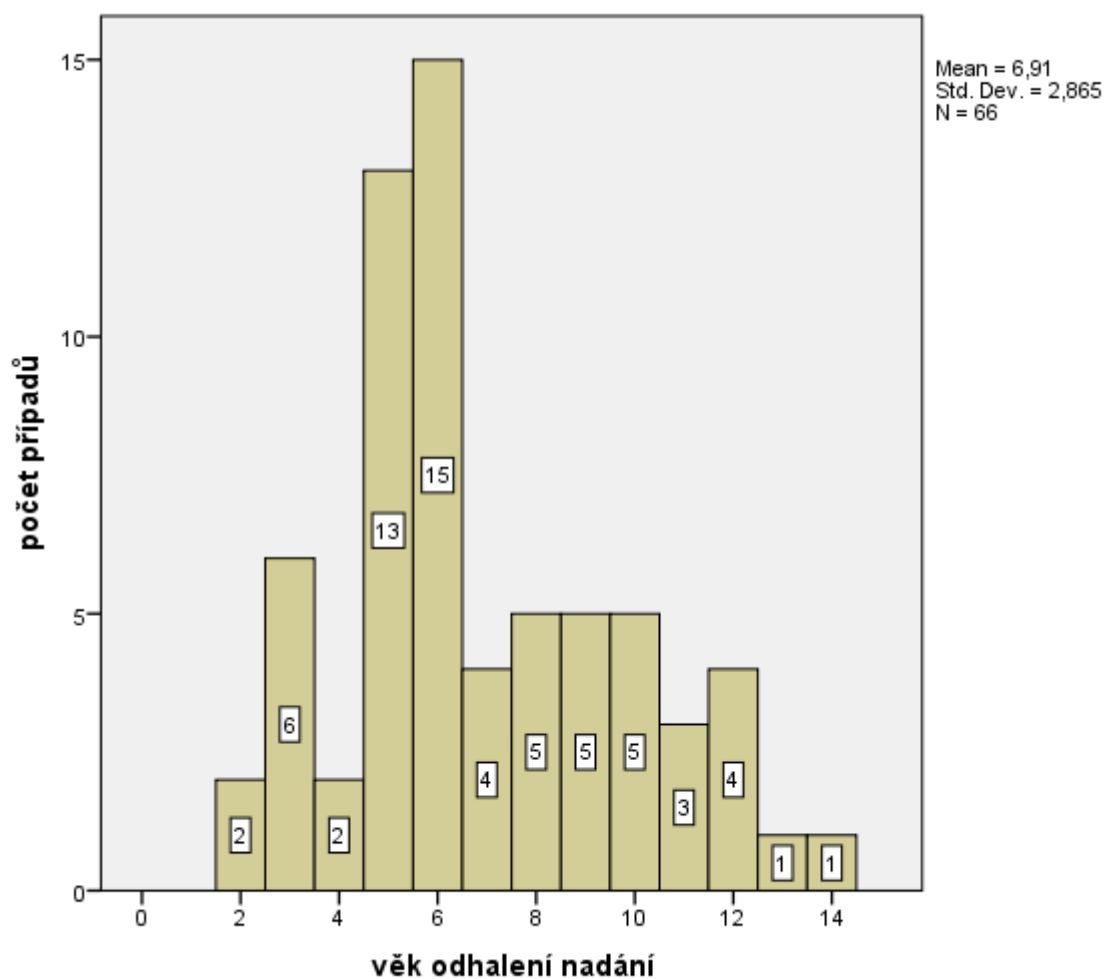
kód SPC	zaměření SPC	počet nadaných
Pr16	PAS	14
Pl04	TP, PAS, MP	12
JM22	PAS	9
Ol23	NKS	8
Li07	SP, NKS	7
Li20	ZP	5
Ol24	ZP	5
JČ18	ZP	4
Pr15	SP	3
Ús19	TP, SP, NKS, PAS, MP	3
Vy10	TP, ZP, SP, NKS, PAS, MP	2
JM11	ZP	2
Pr17	SP	2
JČ03	SP	1
Ús06	TP, SP, NKS, PAS, MP	1
Pa21	ZP	1
Pr01	NKS	0
SČ02	TP, NKS, PAS, MP	0
KV05	TP, NKS, PAS, MP	0
KH08	ZP	0
Pa09	TP, NKS, PAS, MP	0
Zl12	SP, NKS	0
Ol13	PAS, MP	0
MS14	ZP	0

U prvních tří SPC s nejvyššími počty (mimořádně) nadaných klientů je vždy přítomné zastoupení zaměření na poruchy autistického spektra, přičemž u prvního a třetího z nich je toto zaměření výhradní.

5.6 Věk odhalení nadání

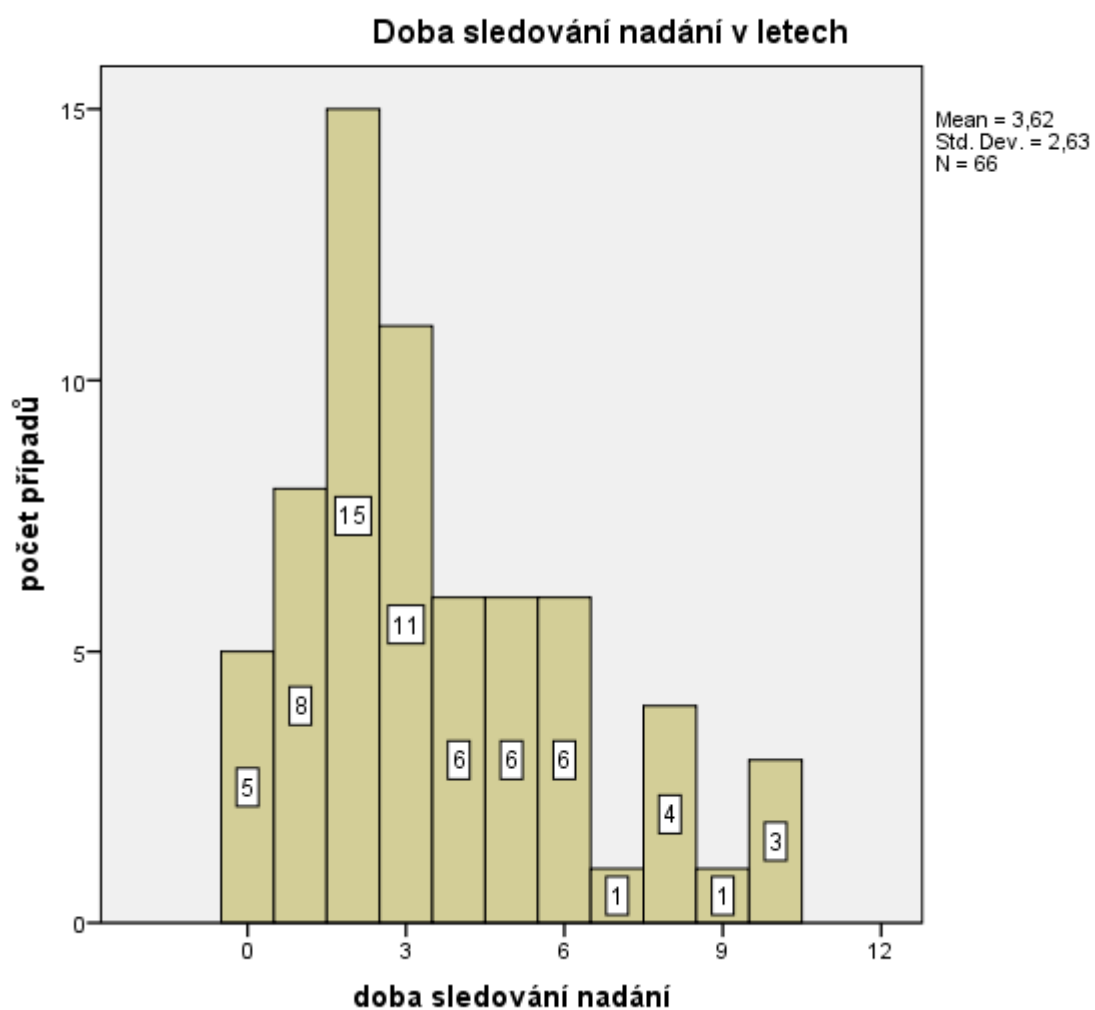
Věk odhalení nadání u jednotlivých klientů (celkem 66), resp. jeho četnosti udává následující graf. Nejčastěji bylo nadání odhaleno ve věku 5-6 let (celkem 28 případů). Případnou vazbu mezi typem zdravotního postižení a věkem odhalení nadání jsme vzhledem k omezenému vzorku SPC a jejich nadaných klientů sledovat nemohli.

Graf 17

Délku období, po které probíhá sledování jejich nadání, shrnuje následující graf. U 5 klientů bylo jejich nadání odhaleno teprve nedávno, u celkem 15 lze vývoj jejich nadání sledovat již dva roky a nejdelší sledování nadání (u celkem 3 klientů) pokrývá období 10 let.

Graf 18

Většina nadaných klientů oslovených SPC dochází do běžné základní školy – jednoznačně nejvíce jsou mezi nimi zastoupeni žáci s Aspergerovým syndromem.

Přehled o 64 nadaných klientech těchto SPC seřazený podle typu jejich zdravotního postižení a typu školního zařazení podává Tabulka 36¹⁵.

Tabulka 36

	MŠ	MŠ speciální	běžná ZŠ	třída pro nadané na ZŠ	speciální ZŠ nebo speciální třída běžné ZŠ	víceleté gymnázium	gymnázium	SOŠ	vzdělávání v rodině	CELKEM
stav po kochleárním implantátu	1									1
středně těžká nedoslýchavost			2							2
těžká nedoslýchavost					2	1				3
praktická hluchota			2							2
hluchota			3			1			1	5
lehké ZP				1						1
středně těžké ZP	1		4	1						6
těžké ZP			4				3	1		8
nevidomost			3				1			4
dyslalie	2	1	2							5
verbální dyspraxie					1					1
vývojová dysfázie		1								1
Aspergerův syndrom		1	16		1	4	2			24
dětský autismus			2							2
SPU			2							2
narušená grafomotorika	2									2
Celkem	4	2	38	2	4	6	6	1	1	64

¹⁵ Pozn.: Ostatní nadaní klienti z celkového počtu 79 do ní nejsou zařazeni z toho důvodu, že v některých dotaznících zdravotní diagnóza nadaných klientů uvedena nebyla.

Rozvoj nadání byl začleněn do IVP pouze u 16 nadaných. Převažujícím opatřením bylo obohacování učiva, jednou v kombinaci s výukou některých předmětů ve vyšším ročníku. Začlenění opatření zaměřených přímo na rozvoj nadání do IVP zdravotně postižených žáků tedy zatím není příliš časté. (Podrobněji viz Příloha 8: Přehled všech nadaných klientů ve sledovaných SPC.)

5.7 Spolupráce se školami v péči o (mimořádně) nadané klienty SPC

Ze 16 SPC, která mají v péči nadaného klienta / nadané klienty, jich se školou v oblasti podpory a rozvoje nadání spolupracuje 13. Spolupráce se nejčastěji týká doporučení a definování vhodného individuálního přístupu k žákovi, zavedení vhodných podmínek pro vstup žáka do školy, vytváření IVP žáka, podpory rozvoje jeho sociálních dovedností a začlenění do třídního kolektivu. Užší spolupráce mezi SPC a školou je důležitá zejména v případě integrace žáka se zdravotním postižením do běžných škol.

Pro potřeby analýzy byly jednotlivé oblasti spolupráce uvedené v odpovědích na otevřenou otázku *Jaké hlavní otázky řešíte při spolupráci se školami, které zdělávají nadané klienty z vašeho SPC?* rozčleněny do 15 kategorií. Četnost jejich zastoupení uvádí Tabulka 37.

Tabulka 37

Oblast spolupráce	Četnost
Nastavení vhodného individuálního přístupu	8
Zavedení podmínek pro vzdělávání žáka (podpůrná opatření, pomůcky)	5
Vytváření IVP	4
Rozvoj sociálních dovedností žáka a jeho začlenění do třídního kolektivu	4
Poskytování informací pedagogům o nadání žáka, resp. o specifikách dvojí výjimečnosti (tj. souběhu nadání a zdravotního postižení)	3
Konzultace obsahu učiva	3
Doporučení specifických postupů rozvoje nadání (např. nadaný v roli učitele; využití referátů, specifických zájmů žáka)	3
Mapování podmínek ve škole pro integraci žáka, výběr vhodné školy	2
Příprava na vstup žáka do školy, třídy	2
Podpora zájmů a volnočasových aktivit	2
Celková akcelerace vzdělávání žáka (přechod do vyššího ročníku)	1
Společné konzultace se školou a zákonnými zástupci	1
Řešení potíží vyplývajících z postižení žáka	1
Profesní a vzdělávací dráhy žáka, kariérové poradenství	1
Možnosti financování, vstupu do projektů apod.	1

5.8 Problémové oblasti spolupráce se školami v péči o (mimořádně) nadané klienty SPC

Pouze 3 ze 13 SPC spolupracujících v oblasti nadání se školou uvedla, že jejich spolupráce je bez problémů. Mezi nejčastěji zmiňované potíže, které zapojená SPC řeší, patří to, že se pedagog odmítá věnovat rozvoji nadání žáka s handicapem a dále také nezkušenost a nízká míra informovanosti pedagogů v oblasti nadání i handicapu. V některých případech se

vyskytlo i nedodržování IVP ze strany školy či odmítnutí integrace nadaného žáka s handicapem.

Tabulka 38

Problémová oblast	Četnost
Škola/pedagog nadání nerozvíjí, soustředí se jen na oblast handicapů	8
Neznalost a nezkušenost pedagoga v oblasti nadání	7
Neznalost a nezkušenost pedagoga v oblasti postižení	7
Škola/pedagog nevěří v nadání žáka, resp. v možnost souběhu nadání a zdravotního postižení	4
Škola/pedagog nerespektuje individuální potřeby klienta	4
Škola/pedagog odmítá nové výukové postupy a pomůcky ve výuce	2
Škola/pedagog nedodržuje zásady stanovené v IVP žáka	2
Škola odmítá integraci nadaného žáka se zdravotním postižením	2

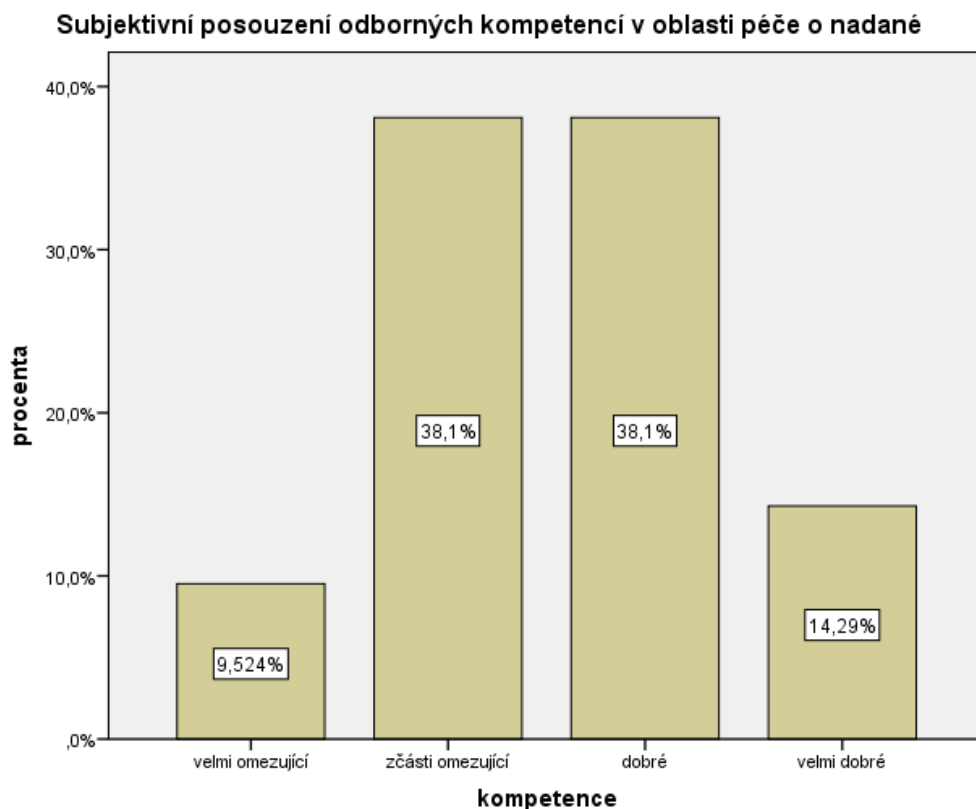
5.9 Spolupráce s dalšími subjekty v oblasti péče o nadané

Spolupráce s PPP byla uvedena v 6 případech, z toho se 3x jednalo o vzájemné předávání do péče a 3x o sdílení/výměnu poznatků. 11x byla uvedena spolupráce s dalšími subjekty – nejčastěji to byly organizace z oblasti mimoškolních zájmů dětí (např. DDM, ZUŠ a sportovní kluby a oddíly) a různé subjekty zaměřené na péči o nadané (STaN, ANA, Mensa, FSS Centrum rozvoje nadaných dětí), dvě SPC spolupracovala se střediskem Teiresiás (středisko pro pomoc studentům se specifickými nároky při Masarykově univerzitě v Brně) a v jednom případě byla uvedena spolupráce s hudební konzervatoří pro zrakově postižené v Praze.

5.10 Odborné kompetence pracovníků SPC v oblasti péče o nadané

Respondenti byli požádáni, aby odhadli převažující úroveň současných odborných kompetencí pracovníků jejich SPC pro vyhledávání nadaných mezi jejich klienty a pro podporu rozvoje jejich nadání a aby ji označili na stupnici *velmi omezující – zčásti omezující – dobrá – velmi dobrá*. Podle jejich odpovědí není téměř polovina oslovených SPC pro oblast péče o nadané v SPC dostatečně připravena. Bližší výsledky udává Graf 19.

Graf 19

5.11 Informační zdroje v oblasti péče o nadané

Dále jsme zjišťovali, jaké informační zdroje z oblasti péče o nadané zapojená SPC využívají. Získané odpovědi jsme rozdělili do 4 kategorií – četnosti jejich zastoupení jsou uvedeny v Tabulce 39.

Tabulka 39

informační zdroje	počet odpovědí	procento z počtu odpovědí	procento z počtu SPC (celkem 24)
odborné publikace	13	37,1 %	54,2 %
internet	8	22,9 %	33,3 %
konzultace a výměny zkušeností	6	17,1 %	25,0 %
DVPP, přednášky, konference	2	5,7 %	8,3 %
neuvedeno nebo žádné	6	17,1 %	25,0 %
Celkem	35	100,0 %	145,8 %

Mezi nejčastěji využívané informační zdroje patří odborné publikace (uvedlo je 54,2 % SPC) a internetové informační zdroje (33,3 %). Nejméně byly uváděny další vzdělávání (DVPP), přednášky, konference a čtvrtina SPC neuvedla žádné informační zdroje.

5.12 Další vzdělávání pracovníků SPC v oblasti péče o nadané

I v této otázce jsme mapovali situaci souhrnně za celé SPC (*Pokud někdo z vašich pracovníků absolvoval vzdělávání z oblasti péče o nadané, popište jaké*). Ukázalo se, že pracovníci

většiny oslovených SPC neabsolvovali žádné vzdělávání z oblasti péče o nadané. Bližší údaje jsou uvedeny v Tabulce 40.

Tabulka 40

Vzdělávání zaměřené na problematiku nadání	Četnosti	Procenta
ne	18	75,0 %
ano	4	16,7 %
odpověď chybí	2	8,3 %

Vzhledem k této nízké míře proškolení odborníků SPC v problematice nadání, jejich obtížím při vymezování kritérií (mimořádného) nadání u zdravotně postižených dětí a žáků, jakož i subjektivně pocíťovanému nedostatku odborných kompetencí pro práci s (mimořádně) nadanými, považujeme proškolení odborníků SPC v této oblasti za nezbytný předpoklad pro zvýšení kvality poskytovaných služeb.

5.13 Vzdělávací potřeby nadaných a podpora nadání v SPC

Mezi oslovenými SPC jednoznačně převládá názor, že mimořádně nadaní patří do skupiny dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a téměř tři čtvrtiny z nich uvedly, že podpora rozvoje nadání klientů SPC by měla být součástí standardních činností SPC.

Tabulka 41

MN je SVP	četnosti	procenta	podpora nadání v SPC	četnosti	procenta
ne	1	4,2	ne	4	16,7
ano	21	87,5	ano	17	70,8
jiné	2	8,3	jiné	3	12,5
Celkem	24	100,0	Celkem	24	100,0

5.14 Co SPC doporučují změnit

Získané návrhy změn oproti současnému stavu lze z obsahového hlediska rozdělit do tří hlavních skupin:

- 1) Přenesení (části) odpovědnosti SPC za péči o nadané na jiný subjekt (kraj, PPP)
Toho doporučení se objevilo pouze ve dvou případech.
- 2) Vytvoření podmínek pro rozšíření/zkvalitnění činnosti SPC v oblasti péče o nadané
Návrhy poukazují na nedostatek finančních prostředků – zejména pro zajištění kvalitních diagnostických nástrojů, snížení normativu počtu klientů na odborného pracovníka SPC (aby se mohl věnovat i identifikaci a rozvoji nadání) a pro zvýšení kompetencí / proškolení pracovníků SPC v oblasti péče o nadané. Pracovníkům SPC také chybějí definice (mimořádného) nadání včetně specifikace pro jednotlivé druhy zdravotního postižení, jakož i metodiky a inventáře z oblasti péče o nadané.
- 3) Rozšíření/zkvalitnění stávajícího systému péče o nadané
Nejčastěji bylo navrhováno zřídit specializovaný subjekt (pracoviště nebo odborník) buď obecně pro mimořádně nadané nebo pro mimořádně nadané se zdravotním postižením.

Vždy pouze jednou pak byly uváděny ještě tyto čtyři další doporučení:

- podpora odborné spolupráce a provázanosti činností PPP a SPC,
- vytvořit pozici speciálního pedagoga na škole zodpovědného za vytváření a monitorování podmínek pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami,
- vytvořit síť podpory pro mimořádně nadané se zdravotním postižením,
- územní rozšíření sítě speciálních tříd základních škol s návazností na pokračující studium.

5.15 Shrnutí

Ve více než polovině zapojených SPC potvrzují jejich pracovníci výskyt nadaných klientů, přičemž většinu z nich tvoří chlapci. Z hlediska typu zdravotního postižení jsou nejvíce zastoupeni klienti s Aspergerovým syndromem.

Mimo administrace intelektových testů využívají pracovníci SPC k rozpoznání nadání u svých klientů zejména porovnávání jejich různých výkonů s věkovou normou, s výkony obvyklými u ostatních klientů s obdobným zdravotním postižením a sledují také jejich znalosti a zájmy. Pro nadání klientů SPC svědčí rovněž rychlá kompenzace jejich zdravotních handicapů a úspěšná integrace do běžné školy. Nejčastěji bylo nadání klientů SPC rozpoznáno ve věku 5 až 6 let. Vlivem počátečního prioritního zaměření na nápravu a kompenzaci zdravotních handicapů však bývá někdy odhaleno později.

V doporučeních ke tvorbě IVP, která zapojená SPC u svých nadaných klientů pro školu vypracovávají, bývají jen zřídka obsažena doporučení přímo zaměřená na stimulaci rozvoje jejich nadání. Ve spolupráci se školou pracovníci SPC často narážejí na nedostatečné znalosti a zkušenosti pedagogů v oblasti nadání i zdravotního postižení a na jejich zaměření pouze na oblast handicapů s chybějící podporou rozvoje nadání.

Téměř polovina zapojených SPC odhadla převažující úroveň odborných kompetencí svých pracovníků pro vyhledávání nadaných mezi klienty SPC a pro podporu jejich nadání jako omezující a většina jejich pracovníků neabsolvovala žádné DVPP z oblasti péče o nadané.

Většina zapojených SPC považuje nadané za žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a domnívá se, že podpora rozvoje nadání klientů SPC by měla být součástí standardních činností SPC. Pro zajištění a fungování kvalitního systému péče o nadané SPC je však podle zapojených SPC potřebné zajištění kvalitních diagnostických nástrojů, snížení normativu počtu klientů na odborného pracovníka SPC a zvýšení odborných kompetencí pracovníků SPC v oblasti péče o nadané. Výsledky analýzy ukazují, že DVPP by se mělo týkat jak problematiky nadání obecně, tak vyhledávání nadaných, diagnostiky nadání a postupů jeho rozvíjení. Zároveň by mělo zohledňovat specifika jednotlivých druhů postižení, protože ta se do většiny výše uvedených oblastí významně promítají.

VI. Závěry

1) Ačkoli většina pedagogů škol a odborných pracovníků SPC se domnívá, že MN jsou žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, tj. že mají speciální vzdělávací potřeby, dle platné legislativy MN do skupiny dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami nepatří. V důsledku toho je obtížné zajistit MN v jednotlivých krajích a školách srovnatelnou kvalitu péče, neboť je na rozhodnutí kraje a zřizovatele, v jaké míře a na jaké aktivity z oblasti péče o nadané poskytne škole (a SPC) finanční prostředky. Tomu odpovídají také velké rozdíly v počtu evidovaných MN mezi jednotlivými krajemi.

2) Kraje nejčastěji směřují finanční prostředky do oblasti soutěží a olympiád. Jen čtyři kraje poskytují finanční příspěvek na vzdělávání MNŽ v rámci běžné třídy nebo skupinové výuky.

3) Základní školy, které se aktivně věnují péči o MN, obvykle využívají pro zajištění této péče různé zdroje financování a také si zajišťují metodickou podporu u různých institucí, které se na problematiku péče o nadané zaměřují.

4) Naopak ředitelé základních škol, které se vyhledávání MNŽ nevěnují, tuto skutečnost obvykle vysvětlují různou kombinací těchto tří důvodů:

- nedostatek finanční motivace pro vyhledávání (a vzdělávání) MN,
- nedostatek metodické podpory pro vyhledávání (a vzdělávání) MN,
- zaměření na určité (jiné) skupiny žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

5) Z pedagogických pracovníků škol bez přímé zkušenosti s výukou MN využívají různé postupy podporující individualizaci výuky a rozvoj schopností (nadání) žáků zejména učitelé MŠ a 1. stupně ZŠ. Celkově však jen zřídka nabízejí pedagogičtí pracovníci škol svým žákům možnost výběru z úkolů různého stupně obtížnosti.

6) Většina pedagogů škol, kteří mají zkušenost s výukou MN, označila pregraduální přípravu učitelů na vzdělávání MNŽ za spíše nedostatečnou nebo nedostatečnou. Přesto jen 30 % těchto pedagogů absolvovalo DVPP zaměřené na vzdělávání MN. K změnám oproti současnému stavu, které nejčastěji doporučovali, patří:

- finanční ohodnocení pedagogů, kteří se MNŽ věnují,
- posílení metodické podpory, a to hlavně formou DVPP a metodických materiálů zaměřených na konkrétní postupy vzdělávání MN,
- prohloubení spolupráce s PPP,
- snížení počtu žáků ve třídách nebo práce se skupinou nadaných,
- zvýšení podílu nepřímé práce (více času na přípravu),
- zajištění finančních prostředků pro nákup učebních pomůcek pro MN.

7) Ve většině SPC zapojených do této analýzy jsou dle jejich pracovníků nadaní klienti a pracovníci většiny SPC se také domnívají, že podpora rozvoje nadání klientů SPC by měla být součástí standardních činností SPC. Pro zajištění a fungování kvalitního systému péče o tyto klienty je však podle nich potřebné

- zajistit pracovníkům SPC kvalitní diagnostické nástroje,
- snížit normativ počtu klientů na odborného pracovníka SPC,
- zvýšit odborné kompetence pracovníků SPC v oblasti péče o nadané.

VII. Přílohy

Příloha 1: Přehled popisů stavu péče o MN žáky v krajích (citace z Dlouhodobých záměrů)

Kraj	Popis (citace) – klíčová místa jsme v citovaných textech vyznačili tučným písmem
Pr	MČ i HMP jako zřizovatelé škol a školských zařízení podporují péči o mimořádně nadané žáky. K této podpoře využívají především grantové programy. Některé školy se orientují na mimořádně nadané žáky, připravují jim individuální vzdělávací programy, speciálně pro ně vytvářejí mimoškolní aktivity ve formě kroužků apod. Nadaným a talentovaným dětem a žákům se věnují také školská zařízení orientovaná na mimoškolní činnost, zejména domy dětí a mládeže. Pro mimořádně nadané žáky jsou určena víceletá gymnázia. ...Základním prvkem strategie škol je individuální přístup s individuálními vzdělávacími plány. Nadaným žákům jsou vyučujícími individuálně poskytovány konzultační hodiny, je jim doporučována literatura ke studiu a je jim dáвана příležitost účastnit se nejruznějších projektů či soutěží, často republikového či mezinárodního významu, kterou představují např. Středoškolská odborná činnost či projekty Enersol, Amavet a Stretech. Žáci, kteří si chtějí své znalosti více prohloubit, mohou využít široké nabídky nepovinných předmětů, volnočasových aktivit školy, zahraničních praxí či exkurzí. Žáci s výrazným talentem a motivací jsou připravováni na účast v soutěžích nebo olympiádách. Účinnost tohoto přístupu se odráží např. v získávání certifikátů s mezinárodní platností. Podrobnější informace lze opět získat ve Výročních zprávách o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v hlavním městě Praze za jednotlivé školní roky. Počty nadaných žáků se statisticky nesledují.
KV	Práce s nadanými žáky ve školách není systematická, jejich podpora je nejčastěji orientována na zapojování do školních a mimoškolních soutěží a olympiád.
JČ	Práce s nadanými žáky v českých školách není systematická, ani ZŠ JČK nejsou výjimkou. Nadaní žáci jsou ve školách zapojováni do školních i mimoškolních soutěží a olympiád. Ve školním roce 2010/2011 bylo diagnostikováno 128 mimořádně nadaných žáků ve dvanácti běžných základních školách. Tento počet má mírně vzrůstající tendenci. Z uvedeného počtu žáků se jich 89 vzdělávalo v pěti třídách 1. – 5. ročníku zřízených pro mimořádně nadané žáky v ZŠ Máj II v Českých Budějovicích. Tyto třídy navštěvují nejen žáci ze spádové oblasti jmenované ZŠ, ale z celého kraje. V ZŠ Strakonice, Povážská vzdělávali skupinu 18 mimořádně nadaných žáků. Převážná většina mimořádně nadaných žáků se vzdělává na 1. stupni, pouze 11 žáků navštěvuje 6. – 9. ročník. Ostatní po ukončení 5. ročníku odcházejí na víceleté gymnázium. ...V pedagogicko-psychologické poradně JČK působí dvě psychologičky, které se zabývají diagnostikovaním a poradenstvím v oblasti vzdělávání dětí mimořádně nadaných. Tento experiment má svoje opodstatnění. V rámci ČR ani v rámci zemí EU neexistuje konsensuální řešení péče o nadané žáky, JČK volí kombinaci skupinového (speciální třída) a individuálního přístupu a výsledky jsou povzbudivé, včetně akceptace rodičovské veřejnosti.
Ús	V rámci péče o talentované žáky krajský úřad pověřuje jednotlivé subjekty (školy a střediska volného času) organizací soutěží MŠMT typu A a B a přerozděluje v přenesené působnosti státní prostředky na uvedenou činnost. Zároveň z rozpočtu kraje doplňuje potřebné finance na uvedené soutěže a zajišťuje jejich koordinaci. Žáci tak mají možnost tímto způsobem porovnat své schopnosti, nadání či znalosti se svými vrstevníky v předmětových, uměleckých či sportovních soutěžích a zároveň se podílet na reprezentaci Ústeckého kraje. V rámci podpory přírodních věd ve spolupráci s UJEP jsou připravovány semináře matematiky a fyziky jako příprava pro krajská kola olympiád v těchto oborech. Kraj hodlá nadále spolupracovat a podílet se na organizaci a financování uvedených aktivit. Do budoucna je třeba zvýšit metodickou spolupráci krajských a okresních komisí s pedagogy jednotlivých škol. Velký význam má také finanční podpora kraje školám při organizaci nejruznějších soutěží či přehlídek regionálního, celostátního či mezinárodního charakteru.
Li	Důkladné pedagogické vedení pro mimořádně nadané a talentované žáky je plně zajištěno pedagogicko-psychologickými poradnami, které doporučují vhodné vzdělávací postupy, aby bylo každému žákovi umožněno rozvíjet své potenciály na nejvyšší možnou míru.
SČ	Podpora nadaných žáků je orientovaná na jejich zapojování do školních a mimoškolních soutěží a olympiád. (dále citace pokračuje popisem systému soutěží a jejich výčtem)
KH	Není uvedeno
Pa	Není uvedeno
Vy	Není uvedeno
JM	a) Péče o mimořádně nadané žáky ..V uplynulém období se postupně vytvářel systém péče ve školských poradenských zařízeních

	pro mimořádně nadané žáky s podporou integračního vzdělávacího modelu pro mimořádně nadané žáky ve školách. Jeho obsahem byl proces identifikace mimořádně nadaných, jejich podpora při vzdělávání a poskytnutí poradenské péče. Zástupci pedagogicko-psychologických poraden v Jihomoravském kraji průběžně spolupracují s divizí IPPP NÚV v jednotlivých oblastech na koncepčním řešení péče o nadané žáky. Jsou budovány mechanismy v oblasti procesu identifikace nadaných. Nadaní žáci jsou integrováni do běžných typů škol, tak aby jim bylo umožněno procházet vzdělávací soustavou s ohledem na jejich specifika. Pokud to úprava jejich vzdělávání vyžaduje, je jim vypracován individuální vzdělávací plán. Školní poradenská pracovníci ve školách zajišťují pro tuto oblast péče zejména identifikaci mimořádně nadaných žáků, vytvářejí metodickou podporu úprav ve výuce těchto žáků a poskytují metodickou podporu učitelům i v oblasti práce s učebními strategiemi a vyučovacími styly, zajišťují psychologickou péči a poradenské služby pro žáky a jejich rodiče. V případě absence školních poradenských pracovníků i nadále poradenské služby zajišťuje výchovný poradce, učitel-metodik a pedagogicko-psychologická poradna, případně speciálně pedagogické centrum. Vyučovací programy pro mimořádně nadané žáky by měly být vytvářeny na základě principů diferenciaci a individualizace. Výuka pro mimořádně nadané žáky musí být pestrá a podnětná, musí umožnit žákům hledat a objevovat nové informace a souvislosti, formou řešení problémových úloh umožnit velkou aktivitu, samostatnost a činnost žáků. b) Péče o talentované žáky V oblasti péče o talentované žáky je nadále průběžně realizován projekt JMK „Program podpory nadaných studentů v Jihomoravském kraji“ (dále Program). Administraci jeho aktivit zabezpečuje Jihomoravské centrum pro mezinárodní mobilitu, z.s.p.o. a odbor školství Krajského úřadu Jihomoravského kraje. Posláním projektu je vytvářet dlouhodobé podmínky pro připravenost lidských zdrojů v JMK a motivovat talentované žáky/studenty k účasti v soutěžích a přehlídkách v zájmovém vzdělávání.
Ol	Od roku 2004 působí v Pedagogicko-psychologické poradně Olomouckého kraje dvě koordinátorky péče o nadané žáky v regionu. ...Talent Olomouckého kraje je vyhlašován již od roku 2005 a jeho prostřednictvím jsou oceňováni nadaní a mimořádně nadaní žáci a studenti škol na území kraje. Od roku 2008 jsou oceňovány i školy, jejichž žák se umístí do 5. místa.
Zl	V rámci zvyšování kvality vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami se Zlínský kraj zaměřuje i na práci s mimořádně nadanými dětmi a žáky, která probíhá souběžně se zaměřením práce na běžnou populaci. Dochází k postupnému proškolování pedagogů, kteří s těmito dětmi a žáky pracují, a nadále trvá snaha o zabezpečení prostupnosti mezi jednotlivými typy škol dle potřeb žáků. ...Systém poradenské péče je doplněn o krajské koordinátory poradenské péče v oblasti vzdělávání mimořádně nadaných, autistů a logopedické péče.
MS	Podpora ve vzdělávání je věnována rovněž dětem, žákům a studentům nadaným. Nadané děti, žáci a studenti, kteří prošli diagnostikou PPP, jsou v rámci kraje nejčastěji vzděláváni formou individuální integrace v běžné nebo v samostatně zřízené třídě. Často bývá realizována akcelerovaná výuka (žák postupuje ve výuce rychleji nebo se vzdělává ve vyšším ročníku). Další možností je obohacování učiva, jeho rozšíření nebo prohlubování. ...Poradenské služby pro nadané děti, žáky, studenty, jejich rodiče a pedagogy zajišťují pedagogicko-psychologické poradny. Dlouhodobě se prací s nadanými zabývá Pedagogicko-psychologická poradna, Karviná, příspěvková organizace, dále Pedagogicko-psychologická poradna, Nový Jičín, příspěvková organizace. Jmenované organizace zajišťují za podpory dříve IPPP ČR (nyní Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků) metodické vedení pedagogických pracovníků podílejících se na vzdělávání nadaných dětí, žáků a studentů. Podporu nadaným žákům ve vzdělávání poskytují také školní poradenská pracoviště zřízená v základních a středních školách v kraji. ...V oblasti středního vzdělávání není zatím práce s nadanými žáky v MSK systematická. Aktivita škol spočívají nejčastěji v zapojování těchto žáků do soutěží a mimoškolních zájmových činností, příp. jsou pro ně zpracovávány individuální vzdělávací programy. Obory vzdělání podporující žáky nadané v oblasti umění a užitého umění realizují střední umělecké školy a konzervatoře. ...Jednou z dlouhodobých forem podpory nadaných žáků v MSK je každoroční oceňování nejúspěšnějších žáků SŠ hejtmanem kraje. Další formou je finanční příspěvek MSK na náklady spojené s účastí škol v soutěžích.
Pl	Práce s nadanými žáky ve školách je nesystematická. Vysoká naplněnost tříd v mateřských školách brání individuální péči, kterou by si tyto žáci zasloužili. Podpora nadaných žáků na základních školách se ve většině případů omezuje na zapojování žáků do školních a mimoškolních soutěží a olympiád. Problematika nedostatečné péče o nadané žáky souvisí s naplněností tříd a počtem integrovaných žáků ve třídách. Nadaní žáci se vzdělávají v 6 a 8letých gymnáziích, což na jedné straně vede k využití jejich potenciálu, ale na druhé straně k jejich selekci od ostatních žáků. ...PPP Plzeň ve spolupráci se školami a SVC věnuje pozornost nejen žákům zdravotně oslabeným, ale

i mimořádně nadaným, jejich **identifikaci a nabídku vhodných vzdělávacích postupů** tak, aby každý žák rozvíjel svůj potenciál na nejvyšší možnou míru. Při Institutu pedagogicko-psychologického poradenství ČR jsou ustaveny **pracovní skupiny pro kariérové poradenství a péči o nadané žáky**, v nichž má i Plzeňský kraj své zástupce.

...V oblasti péče o nadané děti jsou od roku 2010 podporováni nadaní žáci prostřednictvím projektu Střediska služeb školám, Plzeň, Částkova 78 "**Podpora talentovaných žáků v Plzeňském kraji**", pro které jsou připravovány v období letních prázdnin Odborné **kempy** přírodovědných oborů, Odborné kempy společenskovedních oborů, Odborné jazykové kempy a Letní hudební kurzy.

...V roce 2011 byl vyhlášen v našem kraji dotační program **Talent 2011**, jehož cílem bylo podporovat a rozvíjet talent a zájem žáků středních škol o přírodovědné, společenskovední a jazykové obory, rozvíjet péči o nadané děti a mládež ve středních školách, podporovat pedagogy středních škol, kteří se systematicky věnují nadaným žákům a žákům s mimořádným zájmem o obor prostřednictvím přípravy na jednotlivá kola předmětových soutěží vyhlášených MŠMT ČR, zlepšovat materiální vybavení středních škol pro práci s nadanými žáky, posílit zájem žáků, pedagogů a škol o účast v soutěžích, zvyšovat kvalitu těchto soutěží.

Příloha 2: Přehled cílů vzdělávací politiky dle jednotlivých krajů
(citace z Dlouhodobých záměrů)

kraj	Cíle (citace)
Pr	Zkvalitnění a systematičnost ve výuce nadaných dětí, žáků a studentů: • podpora individuálních vzdělávacích plánů • rozšiřování služeb pro nadané děti, žáky a studenty ve školách i školských zařízeních • podpora škol orientujících své ŠVP na nadané děti, žáky a studenty • podpora PPP v práci s nadanými dětmi, žáky a studenty • podpora grantové politiky • podpora individuálních studijních plánů studujících vrcholových sportovců
KV	• Podporovat systematickou poradenskou péči o nadané děti, žáky a studenty. • Podporovat prezentaci příkladů dobré praxe zavádění různých modelů integrovaného vzdělávání mimořádně nadaných žáků. • Vyhodnocovat a odměňovat žáky a studenty, kteří dosahují výborných výsledků v soutěžích.
JČ	• Podpora rozvoje talentovaných, mimořádně nadaných a nadaných žáků ve spolupráci s PPP • Podporovat vzdělávání žáků ve třídách pro mimořádně nadané žáky v Základní škole Máj II, Č. Budějovice na úrovni prvního stupně ZŠ (2012-2016) • Vyhodnotit péči o nadané žáky v rámci JČK do roku 2016 a porovnat ji s postupy v zemích EU, vypracovat dotazník v rámci PPP pro rodiče těchto dětí (2012-2016) • Prostřednictvím PPP zajišťovat další vzdělávání pedagogických pracovníků zaměřené na problematiku vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (2012-2015)
Ús	• Cíle k poradenskému systému: Zajišťovat a analyzovat potřeby poradenských služeb ve školách a školských zařízeních, jejich naléhavost a organizační možnosti zabezpečení (např. péče o děti sociálně znevýhodněné, péče o děti a žáky mimořádně nadané, doporučení činnosti asistenta pedagoga, doporučení konání maturitní zkoušky za uzpůsobených podmínek u žáků se zdravotním postižením nebo zdravotním znevýhodněním apod.). Pracovat na systému depistáže a screeningů a poté následné diagnostiky a rozvojových programů v oblasti mimořádně nadaných dětí. Vytvářet podmínky pro práci krajských koordinátorů péče o děti a žáky mimořádně nadané. • K DVPP na středních školách: zaměřit se na celkovou problematiku vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami, ale také se věnovat i žákům a studentům mimořádně nadaným.
Li	• Péče o nadané děti bude směřovat k podpoře aktivit vedoucích k zvýšení péče a pozornosti nadaným žákům, bude kladen důraz na zvýšení péče poradenských zařízení o nadané žáky. Podporovány budou aktivity vedoucí ke vzdělávání a osvětě pedagogických pracovníků pro kvalifikovanou práci s nadanými žáky a k možnostem rozvoje nadání žáků v běžných třídách. • V rámci SVC: podpora činnosti středisek volného času související s péčí o talentované děti a mládež, zejména organizaci soutěží a přehlídek.
SČ	Není uvedeno (implicitně z popisu stavu vyplývá pokračování v modelu zapojování nadaných do soutěží)
KH	• spolupracovat systematicky s poradenskými zařízeními i s rodiči při identifikaci mimořádně nadaných žáků a zabezpečit jejich efektivní vzdělávání (vztaheno k víceletým gymnáziím) • Organizováním a finanční podporou soutěží, přehlídek a doprovodných akcí pro talentované děti a mládež vytvářet podmínky pro: identifikaci talentovaných žáků v systému soutěží jako součást podpory práce s talent; účinnou finanční podporu škol zřizovaných KHK, které cíleně a kvalitně pracují s talentovanými žáky.
Pa	• Pardubický kraj bude v dalších letech podporovat zvýšení kvality základního vzdělávání: ... podporou nadaných žáků • V souvislosti s DDM: realizovat ucelený systém péče o nadané a talentované jedince a rozvíjet tak cílevědomou výchovnou a vzdělávací práci se žáky; vytvářet nabídku činností (intelektových, hudebních, výtvarných, jazykových aj.), v nichž se může talent a nadání projevit. Základ systému tvoří soutěže a přehlídky vyhlašované MŠMT, jejichž cílem je vyhledávat, rozvíjet a podporovat talent a nadání žáků a nabídnout alternativu účelného využití jejich volného času.

Vy	• Vzdělávat zejména pracovníky pedagogicko-psychologických poraden a výchovné poradce v oblasti vyhledávání talentů. Pro vyhledávání talentů rovněž systematicky využívat výsledků standardizované evaluace. • Posílit účinnost systému poradenství pro učitele a rodiče pro vzdělávání nadaných žáků integrovaných ve školách. • Vytvářet a využívat specifické programy, soutěže, přehlídek, podporovat setkání talentovaných žáků v kraji. • Využívat systém stipendií jako motivace pro talentované žáky a studenty.
JM	a) Péče o mimořádně nadané žáky: • Systematicky podporovat vzdělávání mimořádně nadaných žáků zejména udržením dostatečných odborných kapacit ve školských poradenských zařízeních; • Podporovat školy hlavního vzdělávacího proudu v zajištění individualizace výuky při vzdělávání mimořádně nadaných žáků a podporovat pořízení učebních pomůcek. b) Péče o talentované žáky • Pokračovat v další realizaci projektu „Program podpory nadaných studentů v Jihomoravském kraji“; • Monitorovat a vyhodnocovat výsledky a výstupy jednotlivých aktivit škol a školských zařízení v této oblasti; • Motivovat školy k čerpání finančních prostředků z vyhlášeného rozvojového programu MŠMT „Hodnocení žáků a škol podle výsledků v soutěžích - Excellence středních škol“ v návaznosti na Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání a vzdělávací soustavy na roky 2011-2015 a na Národní program reformy České republiky 2011 (schválený usnesením vlády České republiky ze dne 27. dubna 2011 č. 314). Směrem k PPP: Pokračovat v poskytování podpory zástupcům pedagogicko-psychologických poraden a speciálně pedagogických center v Jihomoravském kraji pro spolupráci s divizí IPPP NÚV v jednotlivých oblastech na koncepčním řešení oblastí kariérového poradenství, problematiky mimořádně nadaných žáků a také v systému péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami integrovanými do běžných škol.
OI	• podporovat mimořádně nadané děti, žáky a studenty, např. formou ocenění Talent Olomouckého kraje.
ZI	• Podpořit další rozvoj mimořádně nadaných žáků formou vhodných nástrojů pro identifikaci nadaných, publikovat příklady dobré praxe zavádění různých modelů integrovaného vzdělávání mimořádně nadaných žáků • V rámci rozvoje poradenských služeb: Rozvoj kariérového poradenství, rozšíření nabídky psychologických a speciálně pedagogických služeb pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a mimořádně nadané (zkrácený název: Tvoje budoucnost). Cíl projektu: podpořit rovné příležitosti žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a mimořádně nadané v oblasti kariérového poradenství, snížit případy nesprávné volby studijní či profesní cesty, včetně předčasných odchodů žáků ze systému vzdělávání, podílet se na vytváření fungujícího integrovaného systému kariérového poradenství v rezortu krajského školství.
MS	• Zajištění systému podpory vzdělávání nadaných žáků (plněno průběžně, podpora nadaných žáků realizována prostřednictvím týmů školních poradenských pracovišť) • Vzdělávání pedagogických pracovníků k problematice specifického přístupu ke vzdělávání nadaných žáků (plněno průběžně; metodická podpora pedagogických pracovníků ze strany PPP; realizace vzdělávacích akcí KVIC; realizace vzdělávání IPPP ČR; vzdělávání pro školní psychology a speciální pedagogy v rámci metodických setkání organizovaných Koordinační pracovní skupinou OŠMS.) • Podpora žáků středních škol v celostátních nebo mezinárodních soutěžích
PI	Podporovat finančně mimořádně nadané žáky a jejich pedagogy (2012-2016): • finanční podpora udržitelnosti projektu Podpora talentovaných žáků v Plzeňském kraji (podpora stimulačních mimoškolních aktivit – odborné kempy, kurzy), • finanční podpora pedagogů nadaných žáků z rozpočtu Plzeňského kraje a zkvalitnění vybavení středních škol vyhlášením dotačního programu Plzeňského kraje Talent (podpora škol, jejichž žáci dosahují vynikajících výsledků v celostátních a mezinárodních kolech soutěží), • finanční podpora systému okresních a krajských kol předmětových, uměleckých a sportovních soutěží v rámci Podpory zájmové činnosti v Plzeňském kraji, tj. dofinancování soutěží z rozpočtu Plzeňského kraje nad rámec dotace poskytnuté z rozvojového programu MŠMT, • prostřednictvím rozvojového programu MŠMT Hodnocení žáků a škol podle výsledků v soutěžích – Excellence středních škol – podporovat školy (resp. pedagogy škol), které dosahují výborných výsledků v soutěžích vyhlášených MŠMT. Uplatňovat systematickou podporu mimořádně nadaných žáků (poradenská podpora nadaných, individualizovaná výuka, úpravy vzdělávacích programů, stipendia, soutěže, zahraniční výměna

	zkušeností atd.) (průběžně): podpořit příklady dobré praxe zavádění různých modelů integrovaného vzdělávání mimořádně nadaných žáků. Cílem nového dotačního programu Plzeňského kraje – Talent 2011 (200 tis. Kč) je: • podporovat a rozvíjet talent a zájem žáků středních škol o přírodovědné, společenskovední a jazykové obory, • rozvíjet péči o nadané děti a mládež ve středních školách, • podporovat pedagogy středních škol, kteří se systematicky věnují nadaným žákům a žákům s mimořádným zájmem o obor prostřednictvím přípravy na jednotlivá kola předmětových soutěží vyhlašovaných MŠMT ČR, • zlepšovat materiální vybavení středních škol pro práci s nadanými žáky.
--	---

Příloha 3: Přehled hodnocení naplnění cílů dle krajů
(citace z Výročních zpráv)

kraj	Popis
Pr	Pro nadané žáky jsou v základních školách ve výuce vytvářeny podmínky pro jejich rozvoj formou individuálního přístupu vyučujících. Mimořádně nadaní žáci mají rovněž své speciální vzdělávací potřeby, na něž je třeba reagovat a vytvářet pro ně vhodné podmínky. Jsou vzděláváni na základě principu integrace s využitím speciálních metod, postupů, forem a způsobů vzdělávání, didaktických materiálů, je jim poskytována odborná pomoc ve školských poradenských zařízeních. Rozsah a obsah vzdělávacích opatření stanovuje individuální vzdělávací plán, který je vytvářen ve spolupráci s rodinou žáka. Řada těchto žáků se vzdělává ve třídách s rozšířenou výukou některých předmětů. Žáci mohou rozvíjet své nadání i v organizovaných kroužcích a výběrem z volitelných předmětů. Mohou také navštěvovat vybrané hodiny výuky ve vyšším ročníku. Ukázkou péče o nadané žáky je četná účast dětí v různých soutěžích a dosažené výsledky. Pedagogové se snaží vybírat, motivovat a připravovat žáky na soutěže, projekty a aktivity v různých oborech činností. Motivující je i skutečnost, že každé dítě může být úspěšné v některém oboru. Příkladem škol, kde se věnují nadaným žákům, je ZŠ nám. Curieových 2, Praha 1, zřizovaná MČ Praha 1 a Soukromá základní škola Cesta k úspěchu v Praze, s.r.o., Bělohorská 103, Praha 6. ... Při vzdělávání nadaných žáků školy využívají především individuální vzdělávací plány, individuální konzultace s pedagogy, kladou důraz na nabídku specializovaných seminářů, kroužků či projektů a nabízejí možnost smysluplného trávení volného času nabídkou mimoškolních aktivit. ... Příklady vzdělávání nadaných žáků: <u>SPŠ stavební Josefa Gočára, Praha 4, Družstevní ochoz 3</u> - kroužek SAJU (Student A Jeden Učitel). <u>Gymnázium, Praha 6, Nad Alejí 1952</u> - projekt Genetika do škol aneb biologie trochu jinak. <u>SOŠ pro administrativu Evropské unie, Praha 9, Lipí 1911</u> - individuální vzdělávací plán pro juniorskou reprezentantku ČR v házené. Především gymnázia se snaží rozšiřovat svou nabídku vzdělávání pro nadané žáky formou studijních skupin napříč ročníky, širokou škálou profilově orientovaných volitelných předmětů a důrazem na projektové vyučování. Žáci se aktivně účastní předmětových olympiád a oborově zaměřených soutěží. V rámci projektu „Řemeslo žije!“ mají žáci z oborů vzdělání s výučním listem možnost účastnit se tzv. TOP kempů (krátkodobá vzdělávací aktivita zaměřená na získání a prohloubení nadstandardních dovedností vybraných žáků formou aktivní účasti na projektech v partnerském podniku pod dohledem vysoce kvalifikovaného pracovníka). Další možností pro nadané učně je jejich zapojení do výukových polygonů přímo na pracovištích případných budoucích zaměstnavatelů. <u>SŠ elektrotechniky a strojírenství, Praha 10, Jesenická 3067</u> - pedagogický garant polygonu zámečnictví Josef Fábera pro obory Nástrojař a Strojní mechanik. <u>SOŠ a SOU, Praha 9 – Čakovice, Ke Stadionu 623</u> - pedagogický garant polygonu Ristorante & Pizzeria Prosecco, Prosek Point - budova B, Prosecká 852/66, Praha 9 pro obor Kuchař - Číšník. Školy podporují spolupráci svých žáků s vysokými školami a Akademii věd ČR. Středoškoláci tak mají možnost účastnit se vědecko-výzkumných projektů, které jsou pro ně motivací k dalšímu studiu a podporou zájmu o vybraný obor. Například v rámci soutěže Středoškolská odborná činnost (dále jen „SOČ“) mají žáci možnost pracovat na vybraných pracovištích AV ČR pod vedením profesionálů nebo na pracovištích výše zmíněných partnerských vysokých škol. <u>Malostranské gymnázium, Praha 1, Josefská 7</u> - projekt Otevřená věda - absolvování stáží na odborných vědeckých pracovištích, kde žáci pracují na zadaném tématu, jehož výsledky prezentují na konferenci žáků v Akademii věd ČR. <u>SPŠ sdělovací techniky, Praha 1, Panská 3</u> - maturitní práce „Vstup Naproxenu do životního prostředí“ (spolupráce s Přírodovědeckou fakultou UK). K rozvoji nadaných žáků přispívá i využívání stipendijních pobytů na zahraničních středních a vysokých školách: <u>Gymnázium, Praha 6, Nad Alejí 1952</u> - stipendijní pobyt na New York University of Abu Dhabi. <u>Gymnázium Jana Keplera, Praha 6, Parlérova 2</u> - stipendijní pobyty v Oundle Scholl a Winchester College. Své nadání mohou žáci ve středních školách kromě již uvedeného rozvíjet např. studiem odborné literatury z knihoven, účastí na soutěžích, olympiádách i zahraničních, na výuce zvoleného předmětu např. cizích jazyků ve vyšším ročníku, návštěvami odborného pracoviště, konzultacemi na VŠ, vypracováním ročníkové a maturitní práce, spoluúčastí na projektech SOČ, mají individuální péči při praxích. Výchovný poradce dle konkrétního zájmu žáků doporučí vhodné formy rozvíjení talentu a nadání, konzultuje s PPP a školními psychology. Žákům jsou zadávány úkoly a práce s texty a rozšířenou doporučenou literaturou. K rozšíření poznatků přispívají nepovinné semináře od 1. ročníku. Školy mají vytvořen motivační studijní řád a klasifikační řád, který pomáhá ke zvýšení pracovního úsilí při dosahování lepších studijních výsledků. Žákům se zadávají termínované

	úkoly a práce navíc, rozšiřuje se nabídka nepovinných seminářů přispívajících k rozšíření poznatků již od 1. ročníku. Nadané žáky zohledňuje diferenciační studijní plán, vstupní testy, podle kterých se rozděluje do skupin podle jazykové úrovně, mohou složit mezinárodní zkoušky z cizího jazyka. Talentovaní sportovci mají hlavně individuální konzultace, vrcholoví sportovci studují podle IVP. Dochází k podporování samostatné práce žáků s multimédií, na některých středních školách probíhá příprava na náročné testy na univerzity v Oxfordu a v Cambridge, pro prohloubení zájmů mají nepovinné a zájmové předměty. Aktivita žáků v soukromých školách je podporována také systémem prospěchových stipendií a motivačně stanoveným školním. ...Pedagogové jsou proškolení v oblasti kariérového poradenství, např. Institutem pedagogicko-psychologického poradenství, spolupracují s Akademií věd, jsou jmenováni koordinátoři pro talenty. ...Mensa gymnázium s.r.o, se sídlem na Praze 6 vzdělává nadané žáky s IQ nad 130, má ŠVP přímo zaměřený na vzdělávání nadaných žáků (principy akcelerace, enrichmentu, vnitřní diferenciaci, individualizace). ...Na středních průmyslových školách jsou žáci orientováni zejména ke studiu na technických vysokých školách jako je ČVUT, s nimiž spolupracují při zajišťování odborných exkurzí, apod. ...Na speciálních školách: Mimořádně nadané žáky vzdělávají speciální školy pouze v ojedinělých případech. Většinou se jedná o nadání v oblasti výtvarného či hudebního umění, případně výrazných matematických dovedností u žáků s vysokofunkčním autismem. V případě škol při zdravotnických zařízeních je důležitá spolupráce se zákonnými zástupci a kmenovými školami, aby i u krátkodobě zařazených žáků dokázala škola při zdravotnickém zařízení rychle reagovat na speciální vzdělávací potřeby žáka. ...PPP: Všechny 7 pedagogicko-psychologických poraden zřízených HMP poskytuje v rámci péče o nadané tyto služby: individuální vyšetření na žádost zákonných zástupců, konzultace se zákonnými zástupci nadaných, vypracovávání odborných posudků ke vzdělávání mimořádně nadaných žáků, metodická pomoc při sestavování IVP, spolupráce se školami, které nadané děti vzdělávají (pořádání přednášek pro pedagogy, výchovné poradce, ředitele škol; konzultace; hospitace), pomoc při výběru na víceletá gymnázia, účast na pracovních setkání s koordinátory péče o nadané, spolupráce s Centrem nadání, VUP, IPPP. Krajským koordinátorem péče o nadané je paní PhDr. Pavla Picková (psycholožka), tel. 267 997 010, PPP pro Prahu 1, 2 a 4, Praha 10, Francouzská 56, www.ppppraha.cz. Krajským koordinátorem péče o nadané za skupinu speciálních pedagogů je PaedDr. Šárka Kučerová ze ZŠ, Praha 2, Na Smetance 1. ...Dále zprávy obecně zmiňují podporu talentů v DDM a popisuje realizaci soutěží.
KV	Kraj uvádí pouze počty nadaných dle IVP.
JČ	Kraj uvádí pouze počty vzdělávaných nadaných žáků. Dále popisuje realizované soutěže.
Ús	V rámci Ústeckého kraje je péče nadaným žákům věnována zvláště v rámci rozšířené výuky jednotlivých předmětů (výuka jazyků, matematiky a přírodovědných předmětů, informatiky a výpočetní techniky, výtvarné výchovy, hudební výchovy, tělesné výchovy). Proces práce s talenty zahrnuje zejména depistáž a identifikaci, úpravu výuky v klíčových předmětech, stanovení strategie výuky a volbu vhodných metod, vytváření mechanismů podporujících efektivní práci s talenty a účinné poradenství. Při řešení jednotlivých výukových programů dětí diagnostikovaných jako mimořádně nadané v oblasti intelektuální, nejedná se tedy např. o talentované sportovce či umělce, zejména se základními školami spolupracuje Pedagogicko-psychologická poradna Ústeckého kraje a Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků se sídlem v Teplicích. V rámci poradny péči zajišťuje sekce péče o talenty, ve které jsou zastoupeni odborní pracovníci z jednotlivých poraden. Stejně, jako v předchozích letech, byl i ve školním roce 2010/2011 podíl žáků integrovaných jako nadaný žák jen zanedbatelný a dosahoval cca 0,1% všech žáků. Do dalšího období bude třeba věnovat více úsilí při vyhledávání zajišťování následné individuální péče nadaným žákům a to na území celého Ústeckého kraje.
Li	„Péče o nadané žáky je prozatím řešena nesystematicky a to jak na celorepublikové úrovni, tak i v Libereckém kraji. Nejčastěji je orientována pouze na zapojování žáků do školních a mimoškolních soutěží a olympiád. Vzdělávání nadaných žáků je zpravidla uskutečňováno formou individuálních vzdělávacích plánů, v hodinách je však ve velké míře zúženo pouze na diferenciované zadávání úloh. Pedagogové spíše hledají specifické programy a vhodné nástroje odpovídající vzdělávacím potřebám těchto dětí, zvláštnosti sociální a emocionální přizpůsobivosti, jenž nadané žáky často provázejí, jsou pro pedagogy reálným problémem. Zaznamenána je velmi nízká motivace pedagogů k práci s nadanými žáky. Počet nadaných žáků dosud není prostřednictvím výkazů škol evidován. Z evidence pedagogicko-psychologických poraden, v jejichž péči se nadaní žáci především objevují, bylo ve školním roce 2010/2011 v Libereckém kraji zaznamenáno a pracováno pouze s pěti nadanými žáky. Vzhledem ke skutečnosti, že převládá nepochopení celé problematiky

	rozvojových potřeb skupiny mimořádně nadaných žáků, je vzdělávání nadaných žáků v Libereckém kraji monitorováno a bude pro zlepšení a zkvalitnění péče řešeno v připravované koncepci speciálního vzdělávání v Libereckém kraji.“ ...Dále zpráva zmiňuje obecně realizaci soutěží, roli pedagogicko-psychologických poraden a zmiňuje rovněž roli středisek volného času.
SČ	... „Školy a školská zařízení vytvářejí podmínky pro rozvoj nadání dětí, žáků a studentů. Rozvoj jejich nadání je možné uskutečňovat rozšířenou výukou některých předmětů nebo skupin předmětů, mimořádně nadaný žák nebo student může být přeřazen do vyššího ročníku bez absolvování předchozího ročníku za podmínek stanovených školským zákonem. Ředitel školy může na základě písemného doporučení školského poradenského zařízení povolit žákovi či studentovi s mimořádným nadáním vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu. Vzdělávání probíhalo také ve skupinách, které byly v některých předmětech pro mimořádně nadané z různých ročníků vytvářeny. Podle individuálních plánů se vzdělávalo 39 žáků základních škol. Diagnostikou mimořádného nadání dětí, žáků i studentů a následnými doporučeními pro sestavení individuálních vzdělávacích plánů pro jejich vzdělávání se ve Středočeském kraji zabývá Pedagogicko-psychologická poradna Středočeského kraje, Kolín, Jaselská 826. Ve školním roce 2011/12 měla ve své péči celkem 68 mimořádně nadaných dětí a žáků z mateřských a základních škol. Bližší údaje o činnosti Pedagogicko-psychologické poradny Středočeského kraje v této oblasti jsou uvedeny v kapitole 4.5.2. Práci s nadanými dětmi, žáky i studenty se dále věnují např. základní umělecké školy nebo školská zařízení pro zájmové vzdělávání (viz kapitoly 4.4.1 a 4.5.3). Primárně by pro nadané žáky měla být určena víceletá gymnázia, kam jsou přijímáni nadaní žáci z 5. a 7. ročníků základních škol. V posledních letech prováděných demografickým poklesem dětí ve věku základních škol však jsou ke studiu přijímáni i žáci s průměrnými studijními předpoklady.“ ... „Ve sledovaném školním roce se za podmínek stanovených školským zákonem 39 žáků s mimořádným nadáním vzdělávalo podle individuálních vzdělávacích plánů (dále viz kap. 4.2 a kap. 4.5.2).“ ... „V evidenci PPP SK je k datu 31. 8. 2012 celkem 146 mimořádně nadaných klientů. Ve školním roce 2011/2012 byla poskytnuta odborná poradenská péče 68 klientům, a to i opakovaně, což se týká častěji mimořádně nadaných s tzv. dvojí výjimečností.“ ... „Záměrem Pedagogicko-psychologické poradny Středočeského kraje je zkvalitnit a sjednotit péči o tyto děti a žáky v celém Středočeském kraji, propojit v tomto směru co nejvíce činnost mateřských a základních škol. Důraz byl kladen např. na vytvoření podmínek integrace a přípravu podkladů pro tvorbu individuálních vzdělávacích plánů pro žáky s mimořádným nadáním. V doporučeních pro zpracování individuálních vzdělávacích plánů mimořádně nadaných žáků využívali odborní pracovníci poradny nejčastěji možnosti obohacování učiva nebo principu akcelerace, kdy žák dochází na výuku některých předmětů do vyššího ročníku. Ve sledovaném období pokračovala nadále činnost odborné sekce zaměřené na péči o mimořádně nadané děti a žáky, jejímiž členy jsou odborní pracovníci z jednotlivých pracovišť PPP SK. V současné době jsou na každém pracovišti PPP SK minimálně dva proškolení odborní pracovníci, kteří jsou zaměřeni na diagnostiku mimořádného nadání i následnou intervenční péči. Všechna pracoviště PPP SK poskytují komplexní diagnostiku mimořádného nadání, na vyšetření se stále častěji podílí psycholog i speciální pedagog.“ ...Dále zpráva obecně zmiňuje roli SVC a soutěží.
KH	...V kraji funguje projekt Vytvoření systému nominace a identifikace dětí, žáků a žáků s mimořádným nadáním a modulu optimalizace uspokojování jejich specifických vzdělávacích potřeb zvyšováním kompetence pedagogických pracovníků a pracovníků základních škol a mateřských škol (pod PPP). ...Dále zpráva uvádí pouze počty žáků v třídách s rozšířenou výukou a dále obecně zmiňuje roli PPP a SVC.
Pa	... zpráva uvádí počty MN žáků dle IVP ... „Oblast péče o žáky nadané zabezpečovala ve školním roce 2011/2012 také školská poradenská zařízení, která rovněž připravovala pedagogy mateřských, základních a středních škol pro práci s nadanými žáky. V mateřských a základních školách byla žákům nabízena široká paleta činností, aby se jejich případný talent mohl projevit v konkrétní oblasti. Na základních školách kraje byla žákům nabízena rozšířená výuka matematiky a přírodních věd, tělesné výchovy, cizích jazyků, hudební výchovy, informatiky a výpočetní techniky. Žáci středních škol měli možnost účastnit se prestižních soutěží, včetně mezinárodních.“ ... „V souladu s Dlouhodobým záměrem vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v Pardubickém kraji byly v roce 2011/2012 v rámci rovného přístupu ke vzdělávání: vytvářeny podmínky pro zlepšení výsledků vzdělávání dětí a žáků s SVP (zabezpečení kompenzačních a rehabilitačních pomůcek, speciálních učebnic a didaktických pomůcek, snižování počtu žáků ve třídě), ...v maximální možné

	míře bylo podporováno další vzdělávání pedagogů, včetně asistentů pedagoga, směřující k získávání znalostí v oblasti forem výuky a metod podporujících rovný přístup ke vzdělávání, podporovány školy s rozšířenou výukou některých předmětů nebo skupiny předmětů, rozšířeny poradenské činnosti na školách – včasné zachycení a řešení osobnostních a vzdělávacích problémů talentovaných žáků.“ ... „Vynikající výsledky dosažené v soutěžích a projektech byly oceněny v Programu podpory talentovaných žáků Pardubického kraje v rámci 5. ročníku „Mladý talent Pardubického kraje“. Cílem programu je napomáhat rozvoji žáků, podporovat odborné zájmy a přispívat k účelnému využívání volného času dětí a mládeže.“
Vy	...Jako výraz podpory talentovaných žáků byla v rámci udělování Ceny hejtmána Kraje Vysočina a ceny Talent roku rozdělena systémová podpora 85 žákům (celkem přes 286 tis. Kč).V roce 2011 pokračovala zvýšená aktivita pedagogicko psychologických poraden v oblasti identifikace talentu - v poradenských zařízeních bylo diagnostikováno 61 mimořádně talentovaných žáků, dalších cca 350 nadaných žáků identifikovali sami učitelé základních škol. V roce 2011 pokračoval projekt IQ Industry. Zapojilo se do něj 18 středních škol a bylo uzavřeno 23 partnerských smluv mezi školami a firmami, společně připravily odbornou praxi pro 4 učitele, 15 vzdělávacích programů a 11 seminářů. Kraj je průběžně hodnocen jako třetí nejúspěšnější. Kraj rovněž podpořil soutěžní přehlídku Enersol. ... Dále zpráva uvádí počty žáků a zmiňuje téma nadaných v oblasti DVPP Talent Vysočiny je vyjádřením zájmu Kraje Vysočina o talentované žáky základních a středních škol Kraje Vysočina, kteří dlouhodobě dosahují v určitém oboru mimořádných výsledků a svůj talent a nadání cílevědomě rozvíjí. Ocenění Talent Vysočiny byla udělena dne 24. 6. 2011 ve Žďáře nad Sázavou v následujících pěti oborech: humanitním, uměleckém, přírodovědném, technickém a sportovním. Z celkového počtu 177 zaslaných návrhů na ocenění Talent Vysočiny 2011 komise nominovala celkem 82 žáků, z toho bylo 9 oceněno formou desetiměsíčního stipendia (celková částka 140 tis. Kč) a 73 formou jednorázového stipendia (celková částka 116 tis. Kč). Celková částka přidělená všem žákům činí 256 tis. Kč. Žáci ocenění desetiměsíčním stipendiem budou od září 2011 do června 2012 pravidelně dostávat částku ve výši 1 tis. Kč nebo 2 tis. Kč. Tito žáci získali současně ocenění Talent Vysočiny 2011 v oboru, v němž byli nominováni. Zároveň bylo vyhlášeno ocenění Cena hejtmána Vysočiny za zcela výjimečné výsledky žáků v určitém oboru. Ocenění bylo uděleno třem žákům v celkové výši 30 tis. Kč.
JM	... „V návaznosti na celostátní koncepci péče o mimořádně nadané děti, žáky a výčet standardních činností pedagogicko-psychologických poraden je v každém okrese Jihomoravského kraje zajištěna péče o tuto skupinu. Počet diagnostikovaných mimořádně nadaných dětí a žáků stoupá. Pedagogičtí pracovníci škol se vzdělávají v této problematice (viz kapitola II.7.3) .“ ... Dále ve zprávě byly shrnuty informace o Programu podpory nadaných studentů, informace o soutěžích a financích, a byla obecně zmíněna role PPP.
OI	... „Některé mateřské školy v Olomouckém kraji pokračují v projektu, který je zaměřen na děti se speciálními vzdělávacími potřebami, konkrétně na děti mimořádně nadané. Součástí tohoto projektu je spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou a s rodiči dětí, kdy jejich zapojení výrazně zvyšuje výsledky práce s těmito dětmi. V rámci projektu se uskutečňuje metodická pomoc, podpora a rozvoj vzdělávání pedagogických pracovníků mateřských škol, kteří pracují s mimořádně nadanými dětmi.“ ... Dále byly ve zprávě zmíněny výsledky ocenění žáků v rámci 7. ročníku Talent Olomouckého kraje.
ZI	... „Pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami mohou i běžné základní školy vytvořit třídy speciální nebo třídy pro žáky mimořádně nadané. Speciální třídy nabízelo 9 škol (23 tříd, 240 žáků), třídy pro mimořádně nadané žáky jediná škola v kraji - Základní škola Zlín, tř. Svobody 868. Ve školním roce 2010 – 2011 se postupně rozvíjí vzdělávání mimořádně nadaných obdobně jako v předchozím školním roce. Zvyšuje se povědomí rodičů i učitelů o možnostech individuálního přístupu ke vzdělávání těchto dětí a žáků a zvyšuje se proto počet žádostí o vyšetření k zjištění mimořádného nadání v pedagogicko-psychologických poradnách, a to především u dětí v předškolním věku. V MŠ bylo vzděláváno 41 mimořádně nadaných dětí, v ZŠ celkem 52 a na gymnáziích šest mimořádně nadaných žáků. ...Dále zpráva obecně zmiňuje roli krajské PPP v oblasti DVPP v tématu MN.
MS	Ve zprávě byla zmíněna role PPP, dále krajského vzdělávacího centra (téma nadaných bylo uvedeno jako jedna z priorit KVC) a dále účelové dotace příspěvkovým organizacím (PO) Podpora talent 1.000 tis. z rozpočtu kraje.
PI	... „Díky projektu Podpora talentovaných žáků v Plzeňském kraji umožnit nadaným žákům (úspěšným řešitelům krajských kol soutěží a olympiád) a jejich pedagogům účast na Odborných přírodovědných, společenských a jazykových kempch.“ Dále zpráva uvádí rekapitulaci toho, co se podařilo na poli soutěží, roli PPP v práci s MN a popisuje existenci projektu „Podpora talentovaných žáků v Plzeňském kraji“, který podporuje a rozvíjí znalosti a dovednosti nadaných žáků z Plzeňského kraje v oblastech přírodovědných,

	společenskovedních, jazykových, uměleckých a řemeslných
--	---

Příloha 4: Seznam zapojených SPC

kraj	kód SPC	název SPC	zaměření
PR	PR01	SPC pro žáky s vadou řeči, Libčická 8/399, Praha 8	NKS
SČ	SC02	SPC při ZŠ Kladno, Pařížská 2249	TP, NKS, PAS
JČ	JC03	SPC pro sluchově postižené České Budějovice, Riegrova, 370 01	SP
PL	PL04	SPC OŠ, ZŠ a MŠ Zbůch, Macháčkova 43, 318 00 Plzeň	TP, PAS, MP
KV	KV05	SPC Karlovy Vary, Vančurova 83	TP, NKS, PAS, MP
ÚS	US06	SPC, Dalimilova 2, 412 01 Litoměřice	TP, SP, NKS, PAS, MP
LI	LI07	ZŠ a MŠ logopedická, E.Krásnohorské 921, Liberec	SP, NKS
KH	KH08	SPC Hradec Králové, Štefánikova 549	ZP
PA	PA09	SPC SVÍTÁNÍ, o.p.s.; Komenského 432, Pardubice – Pardubičky, 530 03	TP, NKS, PAS, MP
VY	VY10	MŠ a SPC Jihlava, Demlova 28	TP, ZP, SP, NKS, PAS, MP
JM	JM11	SPC Brno, Kamenomlýnská 2, 603 00 Brno	ZP
ZL	ZL12	SPC Vsetínská 454, 757 14 Valašské Meziříčí	SP, NKS
OL	OL13	SŠ, ZŠ, SPC prof. Z. Matějčka Olomouc, Svatoplukova 11, Olomouc	PAS, MP
MS	MS14	SPC pro ZP, Havlíčkova 1, Opava	ZP
PR	PR15	SPC, Výmolova 169, Praha 5	SP
PR	PR16	SPC Vertikála, Pod Marjánkou 2, Praha 6	PAS
PR	PR17	SPC pro SP, Holečkova 4, 150 00 Praha 5	SP
JČ	JC18	SPC ZP Zachariášova 5 České Budějovice	ZP
ÚS	US19	SPC, Teplice, Trnovanská 1331	TP, SP, NKS, PAS, MP
LI	LI20	SPC, Liberec, Tyršova I, 46001	ZP
PA	PA21	SPC, Komenského 287, Moravská Třebová 571 01	ZP
JM	JM22	SPC při ZŠ, Brno, Štolcova 16, 618 00 Brno	PAS
OL	OL23	SPC, detašované pracoviště Olomouce - Prostějov, Fanderlíkova 25	NKS
OL	OL24	SPC pro zrakově postižené Olomouc, Tomkova 411/42, 779 00 Olomouc	ZP

Zkratky krajů

Pr – Hlavní město Praha

SČ – Středočeský kraj

JČ – Jihočeský kraj

Pl – Plzeňský kraj

KV – Karlovarský kraj

Ús – Ústecký kraj

Li – Liberecký kraj

KH – Královéhradecký kraj

Pa – Pardubický kraj

Vy – Kraj Vysočina

JM – Jihomoravský kraj

Zl – Zlínský kraj

Ol – Olomoucký kraj

MS – Moravskoslezský kraj

Zkratky zaměření SPC

ZP – zrakové postižení

SP – sluchové postižení

TP – tělesné postižení

PAS – poruchy autistického spektra

NKS – narušená komunikační schopnost

MP – mentální postižení

Příloha 5: **Dotazník pro SPC** – podmínky identifikace nadání a péče o nadané a mimořádně nadané žáky

Název a adresa SPC:

Zaměření SPC – typ(y) zdravotního postižení:

tělesné	zrakové	sluchové	NKS	PAS
☐	☐	☐	☐	☐

Jméno a pracovní pozice respondenta (speciální pedagog, psycholog, ...):

1. Popište prosím co nejpřesněji, na základě jakých kritérií považujete klienta vašeho SPC

- za nadaného:

- za mimořádně nadaného:

2. Uveďte, zda resp. jak se tato (vaše) kritéria liší v závislosti na typu nadání (kognitivní, sportovní, umělecké) a typu zdravotního postižení (tělesné, zrakové, sluchové, NKS, PAS)

3. Které metody a nástroje se vám pro identifikaci vašich nadaných klientů osvědčují – konkretizujte je (autor a název metody) pro níže uvedené kategorie:

- testy inteligence

- vývojové škály

- didaktické testy

- dynamická diagnostika (v rámci nápravy resp. kompenzace deficitních funkcí)

- další speciálně pedagogická diagnostika

- jiné

4. Které metody a nástroje by podle vás byly k tomuto účelu také vhodné, ale aktuálně je nemáte na vašem pracovišti k dispozici – opět je konkretizujte pro níže uvedené kategorie:

- testy inteligence

- vývojové škály
- didaktické testy
- dynamická diagnostika (v rámci nápravy resp. kompenzace deficitních funkcí)
- další speciálně pedagogická diagnostika
- jiné

5. Označte prosím, které z těchto oblastí (součást *Standardu komplexního vyšetření mimořádného nadání v PPP*¹⁶) máte u vašich (mimořádně) nadaných klientů zmapovány:

☐	Tvořivost
☐	Osobnost
☐	Sociální a komunikační dovednosti
☐	Matematické schopnosti a dovednosti
☐	Úroveň čtení a psaní
☐	Další školní znalosti a dovednosti
☐	Specifika práce s učivem a strategie myšlení (učební a kognitivní styly)
☐	Dílčí kognitivní funkce (percepce, pozornost a paměť)
☐	Lateralita a grafomotorika
☐	Motivace a zájmy, ev. profesní orientace
☐	Mimořádné výkony a produkty v oblasti školní a mimoškolní jakožto konkrétní projevy nadání

6. Vypište u každého z vašich nadaných klientů jeho pohlaví; zdravotní diagnózy; současný věk v letech; druh školy + ročník, který navštěvuje; přibližný věk, ve kterém jste jeho nadání identifikovali; typ(y) nadání (kognitivní, sportovní, umělecké) a jak je zohledněno v IVP:

pohlaví (m / ž)	diagnózy	věk	druh školy	ročník	věk odhalení nadání	typ(y) nadání (k ; s ; u)	způsob zohlednění nadání v IVP

7. Jaké hlavní otázky řešíte při spolupráci se školami, která vzdělávají nadané klienty z vašeho SPC?

8. Jaké jsou hlavní problémové oblasti při jednání se školou ohledně zajištění potřebných podmínek pro vzdělávání těchto nadaných?

9. Spolupracujete v souvislosti s nadáním u vašich klientů s pracovníky PPP?

ano	ne
☐	☐

Pokud ano, popište charakter této spolupráce:

10. Uveďte, se kterými dalšími subjekty v souvislosti s nadáním u vašich klientů spolupracujete a jak (samostatně pro každý z těchto subjektů):

11. Odhadněte a označte převažující úroveň současných odborných kompetencí vašich pracovníků pro vyhledávání nadaných mezi klienty vašeho SPC a pro podporu rozvoje jejich nadání:

velmi omezující	zčásti omezující	dobrá	velmi dobrá
☐	☐	☐	☐

12. Jaké informační zdroje z oblasti péče o nadané využíváte

13. Pokud někdo z vašich pracovníků absolvoval vzdělávání z oblasti péče o nadané, popište jaké (u každého programu uveďte jeho název a časový rozsah):

14. Myslíte si, že mimořádně nadaní žáci patří do skupiny žáků se speciálními vzdělávacími potřebami?

ano	ne
☐	☐

15. Myslíte si, že podpora rozvoje nadání vašich klientů by měla být součástí standardních činností SPC?

ano	ne
☐	☐

16. Co je podle vás pro zajištění a fungování kvalitního systému péče o nadané v SPC klíčové?

17. Jaké konkrétní změny oproti současnému stavu byste doporučili?

Příloha 6: Kritéria nadání v SPC

Níže jsou uvedeny odpovědi jednotlivých zapojených SPC na otázky z Dotazníku pro SPC týkající se kritérií nadání. Každé SPC je označeno svým pořadovým číslem a za ním je v závorce uvedeno ještě jeho zaměření. Klíčové informace v odpovědích jsou zvýrazněny modrým podbarvením.

Popište prosím co nejpřesněji, na základě jakých kritérií považujete klienta vašeho SPC za nadaného

01 (NKS): SPC nemá přesně stanovená kritéria pro (mimořádně) nadané děti – jednak to vychází z nejednoznačného vymezení v legislativě pro účely školských poradenských pracovišť, dále to vyplývá z faktu, že se na SPC neobrací klienti těchto dětí, tudíž **chybí přímá zkušenost s tímto typem dětí.**

Na nadání žáka může upozornit: **upozornění rodičů, školy; chování dítěte při hře, zájmy, rychlé zlepšování v řeči; schopnost řídit vlastní hru; dobrá orientace v prostředí, pochopení pravidel – rychlejší, kvalitnější než u vrstevníků** (vyplývá ze zkušenosti s 1 nadanou klientkou, která měla i NKS – následně odkázána do PPP a na školu pro nadané (Currieových). [respondenti: spec. pedagog a psycholog]

02 (TP, NKS, PAS, MP): nadprůměrné výsledky v jedné oblasti ? [respondent: spec. pedagog]

03 (SP): s nadanými žáky se pracovnice SPC pro sluchově postižené setkávají velmi zřídka, za posledních deset let byla jako nadaná označena pouze jedna klientka. Kritéria, dle kterých označí pracovnice SPC nadaného žáka, jsou **spíše intuitivní, pokud není žák vyšetřen v oblastech kognitivních inteligenčních testy, dále metodou pozorování sledují zejména nadání v oblasti matematické, hudební, tvořivosti, sportovní nebo zájmové (zvýšený zájem dítěte o např. přírodovědná témata, historii apod.)** SPC nedisponuje žádnými přímo určenými diagnostickými materiály k určení nadání. [respondenti: spec. pedagog a spec. pedagog]

06 (TP, NKS, PAS): **dítě, žák, student s výrazně nadprůměrnými schopnostmi v určité oblasti činnosti – např. dle měření inteligenčního testu IQ do 125 – 130 (je pouze jedním z mnoha dalších ukazatelů)** [respondent: psycholog]

07 (SP): dítě se sluchovým postižením zvládá výuku na běžné škole obecně hůř, protože největší problém je v ovládnutí jazyka (ČJ), ve kterém výuka probíhá. Každý u školáka předpokládá, že řeči rozumí a umí se jí vyjádřit, mluvením už se „jen“ učí ty další věci. Dítě se sluchovým postižením nerozumí dobře mluvené řeči a neumí se jí vyjádřit v běžném denním režimu, natož využívat tento jazyk jako prostředek ke zvládnutí dalších dovedností. A to i s kompenzačními pomůckami, protože ty pomohou (částečně) slyšet, ale ne zcela vykompenzují vadu, a tudíž schopnost dítěte využít sluch k rozvoji jazyka a řeči, včetně porozumění jim.

Takže – **pokud dítě v běžné ZŠ se sluchovou vadou od těžké nedoslýchavosti prospívá, jeho nadání je jistě nesrovnatelně vyšší než u vrstevníka.** [respondent: spec. pedagog]

09 (TP, NKS, PAS): **Pokud je intelekt nadprůměrný a zároveň je schopnost aktivně využívat nabyté schopnosti a vědomosti v praktickém životě** [respondent: spec. pedagog]

10 (TP, ZP, SP, NKS, PAS): **Na základě praxe** [chybí jakékoli upřesnění]

Posouzení dítěte oproti jeho vrstevníkům (je vývojově napřed v některých oblastech)

Při konzultaci s pedagogy spolupracujícími škol a na základě upozornění na výjimečnost dítěte proběhne důkladnější diagnostika [chybí upřesnění]

[patrně míněno jako tři různá kritéria: praxe, srovnání s vrstevníky, zpětná vazba/upozornění školy aj.] [respondentky: ředitelka a spec. pedagog psychoped, tyflopéd]

11 (ZP): nadané (např. hudebně) identifikujeme intuitivně na základě pedagogické zkušenosti s prací se zrakově postiženými dětmi [respondenti: spec. pedagog a školní psycholog]

12 (SP, NKS): považují takového, který je tzv. „výš než průměr“, jde o dítě bystré, sledují určitou expresi řeči, užívanou terminologii, určující je také slovní zásoba, celkové kognitivní schopnosti, které jsou geneticky dané, projevující se například během rozhovoru s dítětem – vzhledem k věku sledují schopnost doptat se, souvislý projev, zda reaguje na dotaz, porozumění významu. Důležitá je také sociální vyzrálost dítěte, navazování kontaktu, s dospělým, s dětmi apod. Důležitou roli také hraje zájmová činnost. [respondenti: dvě spec. pedagožky a psycholog]

13 (PAS): V tomto zařízení nejsou vedeni žádní klienti s kognitivním nadáním. Služby v SPC poskytujeme dětem a žákům s mentálním postižením, popř. s kombinovaným postižením a s dg. pervazivních vývojových poruch. Vysocefunkční autisty či děti s dg. Aspergerova syndromu, kteří by byli mimořádně nadaní (mající IQ nadprůměrné či mající mimořádné nadání v jiné složce osobnosti) v péči nemáme. [respondenti: psycholog a ředitel školy]

14 (ZP): jedinec něčemu speciálně rozumí, něco konkrétního velmi dobře umí; celá otázka je problematická; popisované SPC příliš nadané či mimořádně nadané žáky nevyhledává, jelikož zde není psycholog ani neprovází diagnózy; SPC je součástí ZŠ, která se věnuje žákům se zrakovým postižením; problematika nadání je rovněž spojena se zrakovým postižením – dítě se může jevit jako nadané v rámci skupiny ostatních dětí se zrakovým postižením, ale již ne v rámci celé populace [respondent: spec. pedagog]

15 (SP): 1. Komplexní speciálněpedagogická a psychologická diagnostika

2. Pokud je nadání spíše umělecké či sportovní, tak konzultací s odborníkem, příp. sledováním výsledků

3. Intuitivně – po třicetileté praxi práce s osobami se sluchově postiženými poznám, jaká oblast je vzhledem k tíži sluchové vady a omezením v širším slova smyslu otevřenější. [respondent: spec. pedagog – logoped]

16 (PAS): vycházíme z úrovně kognitivních funkcí – v současné době nemáme v SPC psychologa, v tomto vycházíme z psychologických zpráv klinických psychologů (které se svou kvalitou velmi různí a neudávají přesný údaj ohledně inteligence dítěte), dále pak i ze speciálně pedagogické diagnostiky (EHP) [respondent: spec. pedagog]

17 (SP): Identifikace nadání považujeme za dlouhodobý proces, uplatňujeme metody speciálně pedagogické, pedagogické, psychologické, pozorování dětí a žáků v rámci rehabilitačního procesu, pozorování žáků ve škole, rozbor výsledků prací, rozhovory s dětmi, jejich rodiči a pedagogy.

Prvotním zájmem je zvládání negativních důsledků sluchového postižení, což je hlavní důvod toho, proč jsou děti do SPC doporučovány. V průběhu rehabilitačního procesu můžeme identifikovat i nadání či mimořádné nadání. Zde jsou velkou oporou dlouholeté zkušenosti z praxe s dětmi všech věkových skupin a všech stupňů a typů sluchového postižení. Díky těmto poznatkům jsme schopni i na základě empirie posoudit, zda se může jednat o dítě nadané.

Je nutné mít na paměti, že sluchové postižení má vždy negativní dopad na vývoj jedince, a to zvláště v případech, kdy je diagnostikováno pozdě. K tomu bohužel dochází stále velmi často, neboť u nás není stále zaveden plošný novorozenecký screening sluchových vad. Opoždění diagnostiky znamená i opoždění začátku rehabilitačního procesu a tím i opožděný a nedostatečný rozvoj komunikačních dovedností, který se negativně promítá do dalších oblastí (kognitivní, sociální, emocionální). Je tedy zřejmé, že jedinců, kteří zvládnou vše dohnat a zapojí se mezi nepostižené vrstevníky, nebude mnoho. Jejich „startovní“ podmínky jsou mnohem těžší a tím i podmínky pro realizaci vloh a nadání nejsou srovnatelné se slyšícími.

Již na počátku vývoje tyto děti ztrácejí a mnoho úsilí musí vynaložit na překonávání negativních dopadů postižení. [respondent: spec. pedagog]

18 (ZP): dle daných diagnostických měřítek (spolu s klinickým posouzením stavu) **svými výkony v určité oblasti převyšuje normu, což je možné interpretovat jako přítomnost specifických vloh (nadání) pro danou oblast (činnost)** [respondenti: spec. pedagog a psycholog]

19 (TP, SP, NKS, PAS): **psychotest IQ 120 – 130** [respondent: spec. pedagog]

20 (ZP): Kritéria stanovená nemáme, postupujeme intuitivně. **Vycházíme z testů IQ – verbální části, hodnoty nad 130 bodů (PDW, WISC), dále ze školních dobrých výsledků, z pozorování, ze schopnosti zvládnout výuku v integraci se zdravými dětmi bez podpory asistenta, z dobrého vývoje slovní zásoby, sluchové paměti, zvládnutí a rychlého čtení a psaní v Braillově písmu, z velkého zájmu získávat nové informace a využívat je.** [respondent: psycholog]

21 (ZP): Kritéria nemáme stanovená, **na nadání žáka usuzujeme na základě opakovaných nadprůměrných výsledků v testu inteligence, jako doplňkové metody využíváme projektivních technik, zejména kresby** [respondent: psycholog]

22 (PAS): **klient musí dosahovat celkového IQ 120 a více** [respondent: psycholog]

23 (NKS): **na základě inteligenčního testu, kde jedna ze složek přesahuje IQ 115, na základě pedagogické diagnostiky, pozorování, průběhu reedukace** [respondent: spec. pedagog logoped]

24 (ZP): **hodnota inteligenčního kvocientu + nadprůměrné výsledky ve škole** [respondent: spec. pedagog]

Popište prosím co nejpřesněji, na základě jakých kritérií považujete klienta vašeho SPC za mimořádně nadaného

02 (TP, NKS, PAS, MP): **nadprůměrné výsledky ve více oblastech?** [respondent: spec. pedagog]

06 (TP, NKS, PAS): **IQ nad 130** [respondent: psycholog]

07 (SP): **zvládání nároků běžné základní školy, v normálních (téměř neupravených) podmínkách školního vyučování, s těžkou sluchovou vadou na hranici hluchoty, s hodnocením téměř vždy výborně, rozsáhlejší znalosti v oblasti naukových předmětů (encyklopedické znalosti), čtení od 4-5 let – většinou samouci, zcela jiná výtěžnost z dobrovolného čtení – technika čtení vzhledem ke čtenářskému věku, porozumění obsahu čteného, využitelnost informací z textů.**

Testem (např. iQ) děti standardně neprocházejí, vyšetření podstupují spíše z opačných důvodů (neprospívají tak, jak by bylo potřebné) – ale to, jak rychle a v jaké úrovni se vypořádávají s nároky, které jsou na ně kladeny, často v jazyce (ČJ), který vzhledem ke sluchovému postižení zvládají jinak, než je běžné a někdy i lépe, (učí se ho nepřírozeně, náhradními mechanismy, porozumění i vlastní mluvená řeč je na zcela jiné úrovni, než u běžných slyšících mluvících), včetně cizího jazyka. Pokud dítě dosáhne výborného výsledku např. i v testech, které mapují dovednosti dítěte a jeho nadání v určité oblasti, už to je vynikající – testy totiž opět k testování využívají jazyk, který dítě / žák nezná tak, jak je pro test běžné. [respondent: spec. pedagog]

08 (ZP): SPC nemá svoje vlastní kritéria, vychází se z kritérií dle úrovně intelektových schopností, mezinárodní škály jsou dané. **Za mimořádně nadaného obecně považujeme dítě s IQ výrazně v pásmu vysokého nadprůměru. Zároveň je však potřeba vzít v potaz také osobnostní vlastnosti, rodinné zázemí, které jsou určující pro další uplatnění dítěte. Díky**

tomu, že je dítě pracovištěm SPC provázeno od jeho 3 let téměř do dospělosti, diagnostika není prováděná jednorázově – děti dobře známe, stejně tak jejich rodiče a školská zařízení. Nadané dítě by nám neuniklo. [respondent: psycholog]

09 (TP, NKS, PAS): Viz výše, ale dítě musí mít ještě větší schopnost aktivně se účastnit dění kolem sebe; případně zaměřenost na určitý obor [respondent: spec. pedagog]

10 (TP, ZP, SP, NKS, PAS): Na základě výzvy rodičů

Na základě diagnostiky – IQ testy, že přesahuje vývojovou normu [respondentky: ředitelka a spec. pedagog psychoped, tyflopéd]

11 (ZP): MN zjišťujeme běžnými diagnostickými postupy; nějakými kritérii jsme se doposud nezabývali [respondenti: spec. pedagog a školní psycholog]

12 (SP, NKS): výsledky inteligenčního testu (IQ nad 130), dále je možné využít také kresbu, schopnost tvoření vlastních her a taktéž zájmová činnost. [respondenti: dvě spec. pedagožky a psycholog]

15 (SP): 1. Komplexní speciálněpedagogická a psychologická diagnostika

2. Pokud je nadání spíše umělecké či sportovní tak konzultací s odborníkem, příp. sledováním výsledků

3. Intuitivně – po třicetileté praxi práce s osobami se sluchově postiženými poznám, jaká oblast je vzhledem k tíži sluchové vady a omezením v širším slova smyslu mimořádná. [respondent: spec. pedagog – logoped]

16 (PAS): diagnostikovaná úroveň kognitivních schopností, dále pak i ze speciálně pedagogické diagnostiky (EHP), kde tedy děti, které považujeme za nadané, podávají v některé z oblastí výkony výrazně překračující jejich fyzický věk

V podstatě ale nemáme vypracován žádný přehled dětí a studentů nadaných a ani je nevykazujeme jako nadané [respondent: spec. pedagog]

18 (ZP): svými výkony v určité oblasti převyšuje normu, což je možné interpretovat jako přítomnost specifických vloh (nadání) pro danou oblast (činnost) - uvedenou normu převyšuje výrazným způsobem (ve výrazné míře) [respondenti: spec. pedagog a psycholog]

19 (TP, SP, NKS, PAS): IQ nad 130 [respondent: spec. pedagog]

20 (ZP): mimo výše uvedeného ještě vynikající výsledky v některém ze školních předmětů, příp. ve hře na hudební nástroj [respondent: psycholog]

22 (PAS): klient musí dosahovat celkového IQ 130 a více [respondent: psycholog]

23 (NKS): na základě inteligenčního testu, kde jedna ze složek přesahuje IQ 130, na základě pedagogické diagnostiky, pozorování, specifických osobnostních rysů, které charakterizují mimořádně nadané žáky [respondent: spec. pedagog logoped]

24 (ZP): hodnota inteligenčního kvocientu + nadprůměrné výsledky ve škole + mimořádné nadání v určitém oboru lidské činnosti [respondent: spec. pedagog]

Uved'te, zda resp. jak se tato (vaše) kritéria liší v závislosti na typu nadání (kognitivní, sportovní, umělecké) a typu zdravotního postižení (tělesné, zrakové, sluchové, NKS, PAS)

06 (TP, NKS, PAS): Nadání sportovní a umělecké nelze v SPC posoudit (změřit), SPC spolupracuje se sportovními kluby a ZUŠ. [respondent: psycholog]

07 (SP): Z pozice SPC ostatní dovednosti dítěte / žáka sleduji jaksi na vedlejší koleji, zajímá mě v útlém věku vyřešení kompenzace vady, s tím je spojeno budování komunikace (možná náhradní nebo podpůrné) a dále potom i vřazení do školy a prospívání tam. Kognitivní nadání je vidět ihned – jak se dítě vyvíjí, jak rychle a jak to ovlivňuje vývoj dítěte ve slyšící

společnosti. Ostatní typy nadání „jen“ zlepšují společenský statut dítěte ve slyšící společnosti – nemám ale vysledováno, v jaké míře je toto nadání možné považovat už za mimořádné – nezabývám se tím. [respondent: spec. pedagog]

08 (ZP): Používají se základní daná kritéria pro všechny žáky. Sportovní a umělecké nadání SPC podrobně nepostihuje – dítě předává na odborná pracoviště (ZUŠ, konzervatoře, sportovní kluby atd.) v SPC nepůsobí sportovně nebo umělecky odborně erudovaní pracovníci. Pro kognitivní nadání má každá poradna potřebné testy – intelektové, jazykové vybavenosti, testy tvořivosti[přeškrtnuto, protože se jedná se o odkaz k činnosti PPP] Děti se smyslovým postižením (u nás zrakovým) jsou šetřeny širším záběrem v oblastech kompenzačních smyslů a alternací k pro ně nedostupným subtestům z testových materiálů spec. pro zrakové postižení. [respondent: psycholog]

09 (TP, NKS, PAS): Tyto děti zde v péči nemáme – nemáme s tím praktickou zkušenost, nedokážeme odpovědět [respondent: spec. pedagog]

10 (TP, ZP, SP, NKS, PAS): U zrakového postižení se častěji vyskytuje umělecké nadání, zaměřujeme se tedy primárně na tuto oblast (zkoušky hudebnosti a hudebního sluchu – hudební nadání)

U autistů se mnohem častěji postižení pojí s projekčními a technickými schopnostmi, schopnosti vytvářet schémata, mechanicky zapamatovat velký objem dat – zde je častější diagnostika kognitivních dovedností a IQ

Celkově se však pracuje se všemi dětmi, jen výskyt mimořádného nadání v souvislosti s mírou jejich postižení je spíše výjimečná záležitost. [respondentky: ředitelka a spec. pedagog psychoped, tyflopéd]

11 (ZP): kritérii jsme se doposud příliš nezabývali; souvislost MN s typem postižení nesledujeme [respondenti: spec. pedagog a školní psycholog]

12 (SP, NKS): pracovníci SPC nepracují s jasně formulovanými kritérii, vše probíhá intuitivně, čerpají hodně ze svých zkušeností, na vědomé úrovni nesledují a nevyhledávají nadání či mimořádné nadání u svých klientů, logicky hlavní pozornost jejich práce spočívá v diagnostice primárního postižení a jeho následné nápravě. Narazí-li přeci jen na dítě, které se odlišuje od „běžného průměru“ dětí ostatních s podobným typem postižení, vzhledem k zaměření SPC (sluchové p. a NKS) vždy hodnotí především obsah nikoliv formu. [co to znamená hodnotit obsah a nikoli formu?] [respondenti: dvě spec. pedagožky a psycholog]

13 (PAS): Se zakázkou na identifikaci sportovního či uměleckého nadání se na našem pracovišti nesetkáváme. [respondenti: psycholog a ředitel školy]

14 (ZP): nadaný většinou bývá jen v rámci skupiny stejně postižených jedinců. [respondent: spec. pedagog]

15 (SP): Sluchové postižení: častější bývá nadání pohybové, výrazové (sport, pantomima, tanec...) – tam je možné nadání hodnotit srovnatelně s běžnou populací.

Hendikepované jsou především oblasti jazykové, čtenářské dovednosti, práce s abstraktním myšlením. Tyto oblasti je třeba posuzovat vzhledem ke SP. [respondent: spec. pedagog – logoped]

16 (PAS): U dětí s PAS je celkově vývojový profil nerovnoměrný, tedy nadání se často vyskytuje pouze v některé (některých) z oblastí, v jiných naopak výkon nedosahuje fyzického věku. [respondent: spec. pedagog]

17 (SP): V systematické rehabilitační práci se sluchově postiženým dítětem se prioritně soustředíme na rozvoj postižených funkcí, tedy na rozvoj sluchových a řečových dovedností. Stupeň rozvoje v těchto oblastech ovlivňuje i rozvoj kognitivních funkcí.

Kritéria se v závislosti na typu nadání v zásadě neliší. [respondent: spec. pedagog]

18 (ZP): v SPC v rámci běžné odborné praxe jsme schopni posoudit a zařadit míru nadání v oblasti kognitivní; v ostatních případech event. mimořádné výkony monitorujeme, ale nijak dál (zejm. v otázkách vzdělávacích) neposuzujeme [respondenti: spec. pedagog a psycholog]

19 (TP, SP, NKS, PAS): V SPC [...] sportovní a umělecké [nadání] neposuzujeme – v kompetenci sportovních klubů, uměleckých škol. Maximálně u žáků, kde nám připadá na základě výsledků subtestů popř. výpovědi zákonných zástupců (kdy v rozhovoru vypovídají např. o výjimečné schopnosti dítěte – hra na hudební nástroj/e, hlasová a sluchová dispozice, popř. přinesou výtvary výtvarné, technické....., že by klient mohl být umělecky nadaný), [SPC] doporučuje v rámci mimoškolních aktivit obrátit se na dostupné instituce v dostupnosti bydliště klienta [respondent: spec. pedagog]

20 (ZP): Nevidomí klienti: nemožnost přijímat zrakové podněty se projevuje v oblasti sociálního i motorického vývoje, takže žákovo nadání může být podceňováno nesprávným halo-efektem vyučujících i spolužáků. Kognitivní dobré nadání se projeví až s přibývajícím učivem a dobrou úspěšností ve škole. Umělecké nadání (hudební) podporujeme tím, že zařazujeme žáky do hry na hudební nástroj, kde s nimi pracuje odborník, v případě dobrého nadání studují později na konzervatoři. Sportovní nadání podporujeme ve spolupráci s učitelem tělocviku, mezi zdravými dětmi nemohou vynikat, mezi stejně postiženými využíváme sportovních soustředění pro zrakově postiženou mládež, sportovních soutěží mezi školami pro zrakově postižené.

I velmi dobře nadaný nevidomý žák v integraci musí překonávat tak náročnou situaci vzhledem k zrakovému omezení, že nemá příliš možností ani času k rozvíjení oblastí, kde se jeho nadání jeví jako velmi dobré.

Slabozrací klienti: situace je podobná jako u nevidomých, záleží na rozsahu poškození zraku, s kvalitními optickými pomůckami mohou pracovat se třídou, jejich unavitelnost při zrakové práci je velká, i velmi dobře nadaní žáci zpravidla již nemají kapacitu k dalšímu rozvíjení některých oblastí, které by přesahovaly školní osnovy (dle našich zkušeností). [respondent: psycholog]

21 (ZP): U klientů se zrakovým postižením nemáme takovou zkušenost [respondent: psycholog]

22 (PAS): neliší se [respondent: psycholog]

24 (ZP): Z hlediska zrakového postižení jde o klienty s výrazným kognitivním případně uměleckým nadáním, ale v péči máme i klienty nadprůměrně (samozřejmě v kontextu jejich zrakové vady) pohybově nadané. [respondent: spec. pedagog]

Příloha 7: Nástroje k identifikaci nadání v SPC
(orientačně utříděno dle tematických oblastí)

intelekt

SON – R 2 ½ - 7 (Tellegen, Laros, Heider, 2008)
SON – R 5 ½ - 17 (Snijders, Tellegen, Laros, 1997)
Woodcock-Johnson International Editions WJ IE (2001, 2007)
WISC-III (Wechsler, 2002)
WAIS-R (Wechsler, 1983)
WAIS III (Wechsler, 2010)
Kaufmanova hodnotící baterie pro děti K-ABC (Kaufman, Vonkomer, 2000)
Váňův inteligenční test VIT (Váňa, Hrabal, 1975)
Test úrovně rozumových schopností – TURS (Vonkomer, 2005)
Stanford-Binetův inteligenční test obecně (Terman, Merrill)
Leiter International Performance Scale (Roid, Miller)
ITVIC Intelligence Test for Visually Impaired Children (Evans)
Raven obecně
Pražský dětský Wechsler (Wechsler, 1973)
Test struktury inteligence I-S-T (Amthauer)
TEKO (Winkelmann, 1996)
Názorové řady (Vonkomer, 1992)
Kohsovy kostky (Košč, 1974)

vývojové škály

BSID II - vývojová škála Bayleyové (Bayleyová)
Gesellova vývojová škála (Gesell, Amatruda)
Strassmeierova vývojová škála

dílčí kognitivní funkce a organicita

Reverzní test (Efeldt, 1969, 1992)
Tactile Profile (úroveň haptických dovedností)
Číselný čtverec (Jirásek, 1992)
Test cesty TMT (Preiss, 1995; 2006)
Test koncentrace pozornosti (Kučera, 1992)
Grassiho test organicity (Grassi, 1992)

řečová oblast

Heidelberský test řečového vývoje H-S-E-T (Grimmová, Scholer, 1997)
Diferenciální diagnostika dle Lechty (Lechta, 2003) (logopečká d. d.)
Obrázkovo-slovníková skúška (Kondáš)

grafomotorika a lateralita

Orientační test školní zralosti (Jirásek, 1992)
Kresba postavy (Šturma, Vágnerová, 1992)
Test obkreslování (Matějček, Vágnerová, 1982)
Rey-Osterriethova komplexní figura TKF (1980; 1997)
Bender-Gestalt test (Bender, 1974)
Zkouška laterality (Matějček, Žlab 1972; 1992)

školní trivium a SPU

Kalkulie - obecně (Novák)

Zkouška čtení (Matějček, 1987)

Zkouška psaní a pravopisu (Matějček)

Zkouška jazykového citu (Žlab, 1992)

Diagnostika SPU u adolescentů a dospělých (Cimlerová a kol., 2007)

Deficity dílčích funkcí (Sindelar, 1998; 2008)

Baterie diagnostických testů gramotnostních dovedností pro žáky 2. až 5. ročníků ZŠ (Caravolas, Volín, 2005)

Diagnostika specifických poruch učení v českém jazyce (Novák, 2002)

Zkouška znalostí předškolních dětí (Matějček, 1992)

Dětský skřínek [rizik poruch učení](P. Kline, C. Graham, A. King, J. Wringley, č. u. Portešová)

tvořivost a učební styly

Torranceho figurální test tvořivého myšlení (Torrance, 1984)

Dotazník stylů učení LSI (Dunnová, Dunn, Price, 2004)

osobnost

Osobnostní dotazník pro mládež HSPQ (Cattell, 1992)

ASQ Attributional Style Questionnaire (Peterson)

ROR (Rorschach, 2009)

Lüscherova klinická diagnostika LKD (Lüscher, 1994)

Test ruky

Test stromu (Altman, 1998)

Kresba rodiny

Asociační experiment

PAS

CARS Childhood Autism Rating Scale (Schiller, Reichier, Rennerová)

Dotazník DACH (orientační diagnostika PAS)

EHP Edukačně hodnotící profil (Čadilová)

rozvojové programy

KUPREV (program)

KUPOZ (program)

Light Box (rozvoj psaní u zrak. post.)

Rozvoj vnímání a poznávání (Pokorná, 2011)

Shody a rozdíly (Michalová, 2006) (pracovní listy)

Předcházíme poruchám učení (Sindelarova) (pracovní listy)

Portage projekt [soubor rozvojových programů] (Boyd, Blum, Dětské centrum Paprsek, Praha)

Dílčí oslabení výkonu DOV (Scharinger?)

Didaktické subtesty: Pokorná, Zelinková, Kubová, Žáčková, Michalová atd. (vhodné pro klienty s PAS)

Příloha 8: Přehled všech nadaných klientů ve sledovaných SPC

kód nadaného	diagnózy		škola	ročník	nadání v IVP	
JČ03_01	stav po kochleárním implantátu	-	MŠ	0	IVP se tvoří	-
JM11_01	středně těžké ZP	-	MŠ	0	IVP se tvoří	-
Ol23_01	vývojová dysfázie	-	MŠ speciální	0	IVP se tvoří	-
Ol23_03	dyslálie	Aspergerův syndrom	MŠ speciální	0	obohacení učiva	-
Li07_05	hluchota	-	vzdělávání v rodině	0	-	-
Ol23_06	dyslálie	narušená grafomotorika	MŠ	0	-	-
Ol23_07	dyslálie	narušená grafomotorika	MŠ	0	-	-
Pl04_04	Aspergerův syndrom	-	speciální třída při běžné ZŠ	1	-	-
Pl04_12	Aspergerův syndrom	-	běžná ZŠ	1	-	-
Li07_03	hluchota	-	běžná ZŠ	1	-	-
Li07_06	středně těžká nedoslýchavost	-	běžná ZŠ	1	-	-
Pr16_09	-	-	běžná ZŠ	1	-	-
Vy10_02	Aspergerův syndrom	-	běžná ZŠ	1	obohacení učiva	-
Ol23_02	verbální dyspraxie	-	speciální ZŠ	1	obohacení učiva	-
Ol23_04	dyslálie	-	běžná ZŠ	2	obohacení učiva	-
Pr17_01	hluchota	-	běžná ZŠ	2	obohacení učiva	-
Pl04_06	Aspergerův syndrom	-	běžná ZŠ	2	-	-
Li07_04	hluchota	-	běžná ZŠ	2	-	-
Pr16_07	-	-	běžná ZŠ	2	-	-
Pr16_08	-	-	běžná ZŠ	2	-	-
JČ18_02	středně těžké ZP	-	třída pro nadané	2	-	-

			na ZŠ			
JČ18_03	středně těžké ZP	-	běžná ZŠ	2	-	-
JČ18_04	lehké ZP	-	třída pro nadané na ZŠ	2	-	-
Pa21_01	středně těžké ZP	-	běžná ZŠ	2	-	-
JM22_06	Aspergerův syndrom	-	běžná ZŠ	2	-	-
JM22_07	Aspergerův syndrom	-	běžná ZŠ	2	-	-
Ol23_08	dyslalie	SPU	běžná ZŠ	2	-	-
Ol24_02	nevidomost	-	běžná ZŠ	2	-	-
Ol24_04	těžké ZP	-	běžná ZŠ	2	-	-
Pl04_01	Aspergerův syndrom	-	běžná ZŠ	3	-	-
Pl04_08	Aspergerův syndrom	-	běžná ZŠ	3	-	-
Ús06_01	-	-	běžná ZŠ	3	obohacení učiva	výuka ve vyšším ročníku
Ús19_02	Aspergerův syndrom	-	běžná ZŠ	3	obohacení učiva	-
Li07_01	praktická hluchota	-	běžná ZŠ	3	-	-
Pr16_14	-	-	běžná ZŠ	3	-	-
JM22_04	Aspergerův syndrom	-	běžná ZŠ	3	-	-
Li07_07	praktická hluchota	-	běžná ZŠ	4	-	-
JM11_02	středně těžké ZP	-	běžná ZŠ	4	IVP se tvoří	-
Ol23_05	SPU	-	běžná ZŠ	4	obohacení učiva	-
JČ18_01	těžké ZP	-	běžná ZŠ	4	-	-
JM22_05	Aspergerův syndrom	-	běžná ZŠ	4	-	-
Ol24_05	nevidomost	-	běžná ZŠ	4	-	-
Pl04_07	Aspergerův syndrom	-	běžná ZŠ	5	-	-
Vy10_01	těžké ZP	-	běžná ZŠ	5	obohacení učiva	doporučena zájmová činnost

Ús19_03	dětský autismus	středně těžké ZP	běžná ZŠ	5	obohacení učiva	-
Pr16_05	-	-	běžná ZŠ	5	-	-
Pr16_12	-	-	běžná ZŠ	5	-	-
JM22_03	Aspergerův syndrom	-	běžná ZŠ	5	-	-
Pl04_09	Aspergerův syndrom	-	víceleté gymnázium	6	-	-
Pl04_10	Aspergerův syndrom	-	běžná ZŠ	6	-	-
Pr16_04	-	-	běžná ZŠ	6	obohacení učiva	doporučen individuální přístup
Pr17_02	hluchota	-	víceleté gymnázium	6	-	-
JM22_01	Aspergerův syndrom	-	běžná ZŠ	6	-	-
Pl04_02	Aspergerův syndrom	-	běžná ZŠ	7	-	-
Pr15_02	těžká nedoslýchavost	-	speciální ZŠ	7	-	-
Pr16_02	-	-	víceleté gymnázium pro nadané	7	-	-
Ús19_01	Aspergerův syndrom	-	víceleté gymnázium	7	obohacení učiva	-
Li20_02	nevidomost	-	běžná ZŠ	7	-	-
Li20_03	těžké ZP	-	běžná ZŠ	7	-	-
JM22_02	dětský autismus	-	běžná ZŠ	7	-	-
Pl04_03	Aspergerův syndrom	-	víceleté gymnázium	8	-	-
Pl04_11	Aspergerův syndrom	-	běžná ZŠ	8	-	-
Li07_02	středně těžká nedoslýchavost	-	běžná ZŠ	8	-	-
Pr16_06	-	-	běžná ZŠ	8	-	-
Pr16_10	-	-	víceleté gymnázium	8	-	-

Pl04_05	Aspergerův syndrom	-	víceleté gymnázium	9	-	-
Pr15_03	těžká nedoslýchavost	-	speciální ZŠ, speciální třída při běžné ZŠ	9	-	-
Pr16_03	-	-	víceleté gymnázium pro nadané	9	-	-
Pr16_11	-	-	víceleté gymnázium	10	-	-
Pr16_13	-	-	víceleté gymnázium	10	-	-
JM22_08	Aspergerův syndrom	-	gymnázium	11	-	-
Pr15_01	těžká nedoslýchavost	-	víceleté gymnázium	12	-	-
Pr16_01	-	-	víceleté gymnázium pro nadané	12	-	-
Li20_04	těžké ZP	-	gymnázium	12	-	-
Li20_05	těžké ZP	-	SOŠ	12	-	-
JM22_09	Aspergerův syndrom	-	gymnázium	12	-	-
Ol24_01	těžké ZP	-	gymnázium	12	-	-
Li20_01	nevidomost	-	gymnázium	13	-	-
Ol24_03	těžké ZP	-	gymnázium	13	-	-